

● **Reportasje** | 20 Omdiskutert utdanningsforskning ● **Reportasje** | 26 Inspirerende praksis i Zambia
● **Fotoreportasje** | 30 Boblar av klappeleik ● **Frisonen** | 35 Adjunkt treffer munkar med hyller

UTDANNING

7

7. APRIL 2017

utdanningsnytt.no

Ekstra lærere
ga resultater

Knut Hovland
Ansvarlig redaktør
kh@utdanningsnytt.no

Harald F. Wollebæk
Sjef for nett, desk og layout
hw@utdanningsnytt.no

Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no

Ylva Törngren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no

Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no

Jørgen Jelstad
Journalist
jj@utdanningsnytt.no

Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no

Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no

Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no

Hans Skjong
Journalist
hs@utdanningsnytt.no

Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no

Tore Magne Gundersen
Presentasjonsjournalist
tmg@utdanningsnytt.no

Ståle Johnsen
Bokansvarlig/korrekturleser
sj@utdanningsnytt.no

Synnøve Maaø
Markedsjef
sm@utdanningsnytt.no

Randi Skaugrud
Markedskonsulent
rs@utdanningsnytt.no

Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no

Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no

Linda Sjødal
Markedskonsulent
ls@utdanningsnytt.no

● Hovedsaken: FLERE LÆRERE GA RESULTATER

Igjen strides politikerne om hvordan man best øker elevenes læringsutbytte. Ved Kruseløkka ungdomsskole i Østfold har flere lærere og nye metoder gitt resultater. Her ser vi Patrick Nygaard, Lukas Maslanka, Fatima Ali, Elise Degnes, Kristupas Zvirblis og Miriam Lieblein i en naturfagtime.

● Frisonen 35

Harald Pettersens hobby er skotthyll, den trønderske nasjonalidretten, som kanskje stammer fra skotske ingeniører i Norge på 1860-tallet.

Innhold

Aktuelt	4	Kronikk	48
Aktuelt navn	9	Stilling/kurs	52
Hovedsaken	10	Påskekrussord	54
Kort og godt	18	Lov og rett	55
Ut i verden	19	Fra forbundet	56
Reportasje	20		
På tavla	24		
Glimt	25		
Reportasje	26		
Fotoreportasje	30		
Friminutt	34		
Frisonen	35		
Innspill	36		
Debatt	42		

● Svakheter ved skoleforskning

Utdanningsforskningen er på vei inn i en troverdighetskrise, ifølge flere forskere.

Utdanning på nettet

I Utdannings nettutgave finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som eblad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

● Ei lærebok, ei tavle og 35 elever

Hvert av de siste ti årene har lærerstudenter fra Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet tatt over seks skoler i Zambia i fem uker. Her ser vi Lida Livik i klasserommet.

● Fotoreportasje

Elevene ved Fryal skole i Oppland samler seg kvar onsdag til songleikar og dans i skolegården i storefri.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2016: 163.911
issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk:

Sörmlands Printing Solution
www.sormlandsprinting.se

Abonnementsservice

Medlemmer av Utdanningsforbundet melder adresseforandringer til medlemsregisteret. E-postadresse: medlem@utdanningsforbundet.no

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som likevel føler seg urettmessig rammet, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen.

Pressens Faglige Utvalg, PFU, behandler klager mot pressen. PFUs adresse er Rådhusgt. 17, Pb 46 Sentrum, 0101 Oslo Telefon 22 40 50 40.

Forsidebildet

Kruseløkka ungdomsskole har fått flere lærere. Samtidig har skolen testet ut nye måter å organisere undervisningen på. Det har forbedret resultatene. Her er fra venstre elev Natalie Gulbrandsen, lærer Monica Sølvberg og elev Lars-Erik Dalheim.

Foto: Tom-Egil Jensen

Leder Steffen Handal

1. nestleder Terje Skyvulstad

2. nestleder Hege Valås

Sekretariatssjef Lars Erik Wærstad

● Leder

Knut Hovland | Ansvarlig redaktør

Lærermangel i nord et velkjent problem

Nord-Norge vil trenge minst 4000 nye lærere for å erstatte dem som slutter i løpet av de neste 10 årene. Det viser en beregning Kunnskapsdepartementet har gjort, og som Aftenposten presenterte i forrige uke. De tre nordligste fylkene har en høyere andel av ufaglærte i skolen enn resten av landet, og de har også større problemer enn andre deler av landet med å fylle opp studieplassene på grunnskolelærerutdanningene. I Nord-Norge er under 60 prosent av studieplassene fylt opp, mens det tilsvarende tallet for resten av landet er nesten 87 prosent. På lærerutdanningen for 1. til 7. trinn i Nordland begynte det i høst bare 20 studenter, mens det var plass til over fire ganger så mange. Det er mildt sagt dårlig utnyttelse av ressursene, og en sørgelig situasjon for både studenter og lærere.

Lærermangel i nord er imidlertid ikke noe nytt problem. Det har vært slik i årtier. Både i Nordland, Troms og Finnmark er det blitt jobbet hardt for å få tak i nok kvalifiserte lærere, men man har aldri klart å løse problemet. Høgskolene i Nesna og Alta hadde lenge fireårige lærerutdanninger som var beregnet på søkere uten fullført videregående opplæring. Disse tilbudene ble i sin tid opprettet for å kunne rekruttere bredere slik at flere kunne søke opptak til utdanningene. Dette bidro til å få fram mange lærere som ofte også søkte jobber på mindre steder rundt om i landsdelen. Den desentraliserte lærerutdanningen som kom i gang tidlig på 1980-tallet, fungerte på samme måten: Folk som allerede var i skolen, tok en treårig lærerutdanning samtidig som de fortsatte i de jobbene de var i.

Nå hører vi larmen av alarmklokkene for fullt igjen. Ved Inndyr skole i Gildeskål kommune sør for Bodø er fire av 15 lærere ufaglærte. Rektor Kari Eldby understreker overfor Aftenposten at de ufaglærte gjør en god jobb, men mangelen på faglærte gjør noe med det faglige fellesskapet. Til syvende og sist går det utover elevene: – I verste fall får de ikke den undervisningen de har krav på etter opplæringsloven, sier Eldby. Hun ser mørkt på situasjonen og mener noe må gjøres for å få folk i landsdelen til å bli lærere og ta vare på de unge som kan ha interesse av å bli lærer.

Kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H) er også bekymret og slår fast at det er behov for statlige tiltak for å møte lærermangelen i Nord-Norge. Like før Utdanning går i trykken, kommer meldingen om at regjeringen etter forslag fra Venstre går inn for at deler av studielånet skal ettergis for nye lærerstudenter. De som vil jobbe som lærere i nord etter fullførte studier, vil få ettergitt mest. Det er et tiltak vi har tro på, men det er neppe nok til å løse problemet helt.

Knut Hovland

● Arbeidskonflikt

Streiker for avtale med skolen

Lærere ved Skagerak International School i Sandefjord gikk ut i streik 22. mars. Utdanningsforbundet krever en tariffavtale som også ivaretar pensjon.

TEKST Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no

Den private skolen ligger i Sandefjord og har både barnehage, barneskole, ungdomsskole og videregående skole.

– Siden 2010 har Utdanningsforbundet og Abelia hatt samtaler for å få på plass en tariffavtale for alle Abelia-skolene og Utdanningsforbundet. Det har ikke ført frem, og av den grunn ønsker nå lærerne ved Skagerak en direkteavtale, sier Anne Yun Rygh, kontaktperson for videregående opplæring i Utdanningsforbundet Vestfold.

– Det ligger et forslag til tariffavtale på bordet, så streiken kan være over allerede i morgen, sa direktør ved Skagerak International School, Hans Jørgen Firing til Utdanning 30. mars.

Tariffavtalen Firing viser til, er forhandlet gjennom skolens organisasjon, Abelia, som er NHOs forening for kunnskaps- og teknologibedrifter.

– Vi ønsker også å forhandle med Abelia, men siden Utdanningsforbundet og Abelia ikke er enige om en tariffavtale som også ivaretar pensjon, kan en tariffavtale bare forhandles direkte med skolen, sier Rygh.

Anne Yun Rygh er glad for at Utdanningsforbundet sentralt støtter lærerne ved skolen.

– Denne streiken er viktig for oss. Den handler om retten til å organisere seg, og lærere som er i Utdanningsforbundet, må kunne kreve at forbundet forhandler for dem, sier Rygh.

36 lærere ved skolen streiker. Det utgjør over halvparten av lærerne ved skolen. Skolen var helt stengt 23. og 24. mars.

– Streiken rammer elevene våre, og da særlig avgangselevne i videregående som skal ha avsluttende eksamen om kort tid, sier direktør Firing.

Det er streik ved Skagerak International School i Sandefjord. Utdanningsforbundet sier de streiker så lenge det er nødvendig.

FOTO PAAL SVENDSEN

● Streik ved Skagerak International School

Utdanningsforbundet har i lengre tid forhandlet med Skagerak International School om opprettelse av tariffavtale for lærerne ved skolen, skriver forbundet på sine nettsider.

Siden det ikke kom noen aksept for kravet fra forbundet innen fristen som var satt, har Utdanningsforbundet varslet Riksmekleren om plassoppsigelse for 36 medlemmer ved skolen.

● Lønn

Unio krever reallønnsvekst for statlig ansatte

– 2016 ga reallønnsnedgang for ansatte i staten, i 2017 krever vi reallønnsvekst, sier Petter Aaslestad, leder av Unio Stat, ifølge Unio.no.

30. mars møtte lederne av de fire hovedsammenslutningene i staten hos Kommunal- og moderniseringsdepartementet for å overlevere sine krav til mellomoppgjøret i staten for 2017.

Leder av Unio Stat, Petter Aaslestad, poengterte hva hans medlemmer forventer av årets oppgjør.

– Lønnsgapet til privat sektor er stort for våre medlemmer. Hvis staten vil sikre seg den nødvendige kompetansen, må den tilby konkurransedyktige betingelser, sier Aaslestad.

Reallønnsnedgang betyr at lønna er mindre verd enn året før, fordi prisene har økt mer enn lønna.

– Årets oppgjør må rette opp i dette. Helt sentralt er det at kompetanse verdsettes. Skal vi omstille oss til kunnskapssamfunnet, må høyere utdanning lønne seg, slår Aaslestad fast.

Partene har frist til 30. april ved midnatt for å bli enige. Hvis ikke går oppgjøret til mekling.

Lærerhistorie

Norske lærere ble arrestert for motstand mot nazifiseringen av norsk skole. Her er 11 lærere på tvangsarbeid i Kirkenes våren 1942.

FOTO NTB SCANPIX

MEST LEST:

- Slik lærer du barna å snu tankene
- Hver fredag eksperimenterer denne barnehagen med fysikk og kjemi
- Slik takler du barn du ikke liker
- – Kjeft kan jeg gjøre hjemme
- «30. mars 1942 er det stolteste øyeblikket i lærerprofesjonens historie»
- Unio forventer økning i reallønnen

– Det stolteste øyeblikket

30. mars for 75 år siden sa norske lærere nei til nazistene. – Den dagen er det stolteste øyeblikket i lærerprofesjonens historie, sier Steffen Handal.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

– Dagen viser hvor viktig lærernes etiske refleksjon er, og hvor viktig det er å stå samlet, sier Utdanningsforbundets leder til Utdanning.

20. mars 1942 ble rundt 1000 lærere arrestert og gitt et ultimatum om å underlegge seg nazistenes ideologi. Én av dem var Karl Handal, farfar til Steffen Handal. 30. mars var det 75 år siden lærerne sa nei til Nasjonal Samlings ultimatum og dermed nektet å la seg nazifisere. På forhånd hadde 12.000 av Norges 14.000 lærere undertegnet en erklæring om at de ikke ville melde seg inn i nazistenes forening, Lærersambandet.

– Jeg er veldig stolt av farfaren min som sammen med de andre lærerne våget å yte motstand, sier Handal.

I likhet med de andre arresterte lærerne, ble også Karl Handal sendt på tvangsarbeid i Kirkenes. Her ventet matmangel, tvangsarbeid, fysisk og psykisk tortur. Men lærerne nektet å la seg knekke.

– Det var først som lærer og tillitsvalgt at jeg fullt ut forsto viktigheten av lærernes motstandskamp. 30. mars 1942 er det stolteste øyeblikket i lærerprofesjonens historie. Det som skjedde, viser hvor viktig lærernes etiske refleksjon er, og hvor viktig det er å stå samlet, sier Handal.

– Samholdet blant lærerne var én årsak til at Quislings plan mislyktes, men vi skal ikke glemme at situasjonen også krevde personlig mot.

– *Hvordan tror du det ville gått dersom noen på nytt forsøkte å tvinge lærerne til å innordne seg en totalitær ideologi?*

– Jeg tror lærernes evne til etisk refleksjon og kritisk tenkning sitter i ryggmargen. Selvsagt kan jeg ikke vite hva som ville skjedd, men jeg har stor tro på at lærerne på nytt ville nektet å innordne seg, sier Steffen Handal.

En skole fri for indoktrinering

– *I Norge har vi opplevd en av Europas*

verste terroraksjoner utført av en norsk ekstremist. Norske lærere står dessuten daglig overfor elever der eleven selv eller foreldrene har flyktet fra totalitære regimer og ekstremister. Hva tenker du om det?

– Vi som lærere har et stort ansvar for å gjøre skolen til et sted fritt for indoktrinering, intoleranse og undertrykking. Etisk refleksjon og kritisk tenkning er viktigere enn noen gang før, dersom vi skal bidra til å hindre radikaliserings og ekstremisme, sier Handal.

Han mener lærernes fremste oppgave er å være lojale mot barn og unge, ikke mot ideologier og systemer. Han viser til lærerprofesjonens etiske plattform som en viktig rettesnor.

– *Hvorfor er det så viktig å minnes det som skjedde for 75 år siden?*

– Mange har aldri hørt om læreraksjonen. Derfor har vi et ansvar for å formidle historien til nye generasjoner. Markeringen gir oss anledning til å minnes de lærerne som nektet å melde seg inn i lærersambandet og de som ble arrestert, torturert og utsatt for tvangsarbeid. Samtidig er det en anledning til å minnes elever og foreldre som støttet dem.

Gikk du glipp av denne?

Skole for en grønn framtid

Morgendagens elever skal lære å tenke kritisk og handle etisk og miljøbevisst.

Utdanningsnytt.no/gronn0417

● Lærerutdanning

Nye lærerstudenter kan få ettergitt halvparten av studielånet

De som velger den femårige grunnskolelærerutdanningen for 1.-7. trinn i Nord-Norge, der rekrutteringsproblemene er størst, får ettergitt mest av studielånet, ifølge en ny ordning. Bilde fra Universitetet i Tromsø.

Regjeringen og samarbeidspartiene Venstre og KrF er enige om å etablere en ny ordning for ettergivelse av studielån for studenter som fullfører femårig lærerutdanning.

TEKST OG FOTO Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

Venstre står bak forslaget om å ettergi deler av studielånet for nye lærerstudenter.

– Vi er veldig fornøyd med at vi fikk igjennom dette forslaget i forbindelse med revidert statsbudsjett. Endelig noe konkret og ikke bare et ønske om at flere skal velge lærerutdanning, sier Iselin Nybø (V) til Utdanning. Hun er medlem av kirke-, utdannings- og forskningskomiteen på Stortinget.

– En spissing, og ikke bare en lik ordning for hele landet, er også bra. De som velger den femårige grunnskoleutdanningen for 1.-7. trinn i Nord-Norge, der rekrutteringsproblemene er størst, får ettergitt mest, sier hun.

I løpet av de neste ti årene vil Nord-Norge mangle 4000 lærere i grunnskolen, skrev Aftenposten sist uke. Under 60 prosent av studieplassene på grunnskolelærerutdanningene i Nord-Norge ble fylt opp i fjor, mens nesten 87 prosent av tilsva-

rende plasser på landsbasis ble fylt opp.

– Ettergivelse av studielånet kan være et godt virkemiddel for å få flere til å velge læreryrket. Og vi synes det er spesielt bra at ordningen retter seg inn mot grunnskolelærerutdanningen 1. til 7. trinn i Nord-Norge, der behovet absolutt er størst, sier Bjørn Roberg, nestleder i Pedagogstudentene, til Utdanning.

Vil gjøre læreryrket mer attraktivt

– Dette er en svært god ordning som på det meste vil dekke rundt halvparten av studielånet til nyutdannede lærere. Dette bør gjøre det enda mer attraktivt å utdanne seg til lærer i barne- og ungdomsskolen og å ta jobb i Nord-Norge, sier kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H) i en pressemelding.

Tar man lærerutdanning for trinn 1.-7. på normert tid og jobber som lærer i Nord-Norge etterpå, vil man få ettergitt rundt 160.000 kroner. Den konkrete innretningen av tiltakene vil bli omtalt i revidert nasjonalbudsjett, som legges frem i mai.

– Blant annet gjenstår det å avgjøre hvor lenge man må jobbe som lærer i Nord-Norge før man får slettet gjelden, sier Røe Isaksen.

Ordningen gjelder de som starter på utdanningen høsten 2017 eller senere. Hvor stort beløp man får ettergitt, kommer an på hvilken lærerutdanning man tar, og hvor man velger å jobbe som lærer etterpå, opplyser Kunnskapsdepartementet.

● Ordningen for ettergivelse av studielån blir tredelt

– Om lag 50.000 kroner til studenter som fullfører femårig lærerutdanning på normert tid. Dette gjelder Grunnskolelærer 1-7, Grunnskolelærer 5-10 og Lektorutdanning.

– Om lag 55.000 kroner i tillegg til studenter som fullfører femårig grunnskolelærerutdanning for trinn 1-7 på normert tid. Dette kommer i tillegg til de første 50 000.

– Om lag 55.000 kroner til studenter som fullfører femårig lærerutdanning og deretter tar lærerjobb i Nordland, Troms eller Finnmark.

Ettergivelsen gis uavhengig av de to andre og krever ikke at man tar utdanningen på normert tid.

● Barneskolen

Statsminister Erna Solberg og kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen presenterte den nye stortingsmeldingen om tidlig innsats på Lakkegata skole i Oslo.

– Velkommen etter

● – Velkommen etter. I Oslo har vi drevet med tidlig innsats lenge. Vi har også styrket de skolene som har slitt mest over tid med ekstra lærere, sier byråd for oppvekst og kunnskap i Oslo, Tone Tellevik Dahl (Ap), om regjeringens stortingsmelding. Hun mener elevene allerede i dag har en lovfestet rett til tidlig innsats gjennom retten til tilpasset opplæring.

Elever skal få tidlig hjelp

Elever på 1. til 4. trinn som sliter med lesing, skriving eller regning, skal få lovfestet rett til intensiv opplæring i korte perioder i små grupper.

TEKST OG FOTO Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

20. mars presenterte kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H) og statsminister Erna Solberg (H) stortingsmeldingen «Lærelyst – Tidlig innsats og kvalitet i skolen». Det skjedde på Lakkegata skole i Oslo. Stortingsmeldingen skal nå på høring.

Statsministeren vil gi skolene en lovfestet plikt til å følge opp elevene med en gang, både gjennom lavterskeltilbud og spesialpedagogiske tiltak. Ett av målene i meldingen er å gi elever som henger etter, intensiv opplæring i lesing, skriving og regning i små grupper i fire-seks uker. Elevene skal få hjelp uten vedtak om spesialundervisning. Regjeringen vurderer også å kreve at alle skoler skal ha ansatte med spesialpedagogisk kompetanse.

Regjeringen vil også vurdere å opprette et tilbud om videreutdanning for lærere i spesialpedagogikk. En ekspertgruppe skal gjennomgå spesialundervisningen i skolen.

– Problemer må avdekkes tidlig og det nødvendige hjelpeapparatet må være på plass. Ett av de

viktigste målene med å forsterke innsatsen på 1. til 4. trinn er å forhindre at elever faller fra på videregående, sa Solberg til Utdanning.

Vil ikke ha lærernorm

– Partileder Audun Lysbakken sa på Sosialistisk Venstrepartis landsmøte i midten av mars at han krever en lærernorm på maksimum 15 elever per lærer på barnetrinnet. Kan det gjøre det lettere å dele klassen inn i mindre grupper?

– Jeg er uenig med SV i at en norm for lærertetthet er veien å gå. Regjeringen mener kommunene trenger fleksible ordninger, slik at skoleledelsen og lærerne står fritt til å bruke ressursene der de mener behovet er, sier Solberg.

Røe Isaksen viser til forskning gjort av Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning i Stavanger:

– Forskningen viser at ekstra støtte til leseopplæring på 1. trinn gir 80 prosent sannsynlighet for at en elev som sliter med lesing, når opp på nivå med medelevene etter få år. Får eleven ikke hjelp før på 5. trinn, reduseres sannsynligheten for å nå samme nivå som medelevene til 15–20 prosent, sa kunnskapsministeren.

Både Solberg og Isaksen mener intensiv opplæring i små grupper over korte tidsperioder er en god oppskrift på å hjelpe elever som sliter. Begge viser til at Finland har hatt stor suksess med sitt opplegg for tidlig innsats.

● Skolenedleggelser

1390 skoler er nedlagt på 31 år

● Uten noen form for sentralt vedtak om å fjerne små skoler har kommuner i Norge lagt ned 1390 grunnskoler siden 1986. VG har sammenstilt tall fra Utdanningsdirektoratet, Statistisk sentralbyrå og kommunene og sett på utviklingen siden kommunenes inntektssystem ble endret i 1986. Siden da er 1391 skoler og grunnskoletilbud nedlagt og 772 nye grunnskoler opprettet. Mange kommuner

velger å bygge ut større og sentrale skoler.

– Ap har i større grad enn Høyre hatt regjeringsansvaret lengst i denne perioden vi her snakker om. Men heller ikke Senterpartiet kan fritas for ansvar. Vi måttet ikke i regjeringsposisjon å reise noen sterk offentlig kritikk mot dette, sier Senterparti-veteran Per Olaf Lundteigen. NTB

● Overgrep

Ordfører i Tysvær, Sigmund Lier, er flankert av (t.v) kommunens helse- og forebyggingssjef, Jorid Veia Isdahl og krise-psykolog Jakob I. Kristoffersen.

Ordfører sier unnskyld

Ordføreren i Tysvær kommune ber ofrene for lærerovergrepene om unnskyldning. En lærer misbrakte minst 20 gutter i løpet av de 30 årene han jobbet i skolen i Tysvær.

TEKST OG FOTO Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no

Tysvær kommune i Rogaland har strenge rutiner for hvordan ansatte skal reagere når de får varsel eller mistanke om at et barn utsettes for overgrep.

– Dette gjør vi for å hindre at historien gjentar seg, sier ordfører i Tysvær, Sigmund Lier (Ap).

Lier viser til overgrepssaken som Utdanning skrev om i desember. En lærer i Tysvær forgrep seg på elever fra tidlig på 1970-tallet til han flyttet til Finnmark i 1999. I Finnmark begikk han også seksuelle overgrep mot en gutt.

Læreren ble dømt for overgrepet i Finnmark i 2010. Overgrepene i Tysvær var foreldet, men etter dommen ga kommunen erstatning til 20 tidligere elever som var ofre for læreren. Ordføreren frykter at det er flere ofre i Tysvær, og ber dem om å ta kontakt.

– Erstatningsordningen gjelder fortsatt. Vi har grunn til å tro at det er flere ofre som ennå ikke har tatt kontakt. Dersom de ønsker det, kan de

kontakte kommunen, så skal vi gjøre det vi kan for å hjelpe, sier Lier.

Ordføreren er blitt kontaktet av flere etter at Utdanning omtalte saken i desember.

– Dette er en sak som preger Tysvær, og kommer til å prege oss i generasjoner framover, sier Lier.

Kommunen går gjennom overgrepssaken i disse dager og ser om det er mer de kan gjøre for ofrene. I tillegg ønsker kommunen å finne ut hva som skjedde den gangen, blant annet for å hindre at det skjer igjen.

– Seksuelle overgrep er et samfunnsproblem som vi ikke skal tie i hjel, vi skal prate det i hjel, sier Lier.

I arbeidet får kommunen hjelp av krisepsykolog Jakob I. Kristoffersen og advokat Roe Lauvås.

● Humaniora

Slår et slag for fag med dårlig rykte

● Kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H) vil fremme nytten ved studier i språk, historie og kultur: – Både i privat og offentlig sektor trenger vi folk med utdanning innen humaniora, sier han.

Ifølge Røe Isaksen er en fersk stortingsmelding om emnet første politiske dokument der humanistiske fag i Norge gjennomgås helhetlig.

NHO-sjef Kristin Skogen Lund har kritisert lærestedene for kun i begrenset grad å levere kompetanse som bedriftene trenger: – Vi må slutte å tilby studieprogrammer som arbeidslivet ikke trenger, sa hun til NTB for noen år siden.

Røe Isaksen framholder at næringslivet ofte undervurderer kompetansen som humanister besitter: – Å kunne et språk eller ha innsikt i kulturforståelse og kommunikasjon, er egenskaper som veldig mange bedrifter etterspør, sier han.

Han mener det er en svakhet at det aldri er blitt stilt politiske krav eller forventninger til humaniora, slik tilfellet har vært med naturvitenskap, ingeniørfag, matematikk og samfunnsfag. Den ferske stortingsmeldingen inneholder imidlertid ingen tiltak som utløser friske midler i stort omfang. ©NTB

● Barnehage

Ni av ti barn hadde barnehageplass i fjor

● I fjor hadde 91 prosent av alle barn i alderen ett til fem år plass i barnehage, viser nye tall fra Statistisk sentralbyrå. Til sammen 282.642 barn gikk i private og offentlige barnehager i 2016. Det er 959 færre enn i 2015.

Dekningsgraden for barn mellom ett og fem år var i fjor på 91 prosent, en økning på 0,6 prosentpoeng fra året før. Dekningsgraden for 1- og 2-åringer år var 82 prosent, mens for 3 til 5-åringer var dekningsgraden 97 prosent.

Høyest dekningsgrad har Sør-Trøndelag og Troms; 94 prosent, og Nord-Trøndelag; 93 prosent. Lavest dekningsgrad har Oslo og Østfold med henholdsvis 88 og 89 prosent. ©NTB

Aktuelt navn

Kunsten å bli norsk

I fire år har Lorelou Desjardins blogget om Norge og nordmenn sett med franske øyne. For eksempel om hvordan norske menns sjekke-teknikker virker på franske damer. Nå har det blitt bok av det.

TEKST Ståle Johnsen | sj@utdanningsnytt.no

FOTO Anna-Julia Granberg, Blunderbuss

● Lorelou Desjardins (33)

Hvem

Rådgiver i Regnskogfondet. Har siden 2013 skrevet bloggen «A Frog in the Fjord».

Aktuell

Nå utgir hun boka «En frosk i fjorden – kunsten å bli norsk», med flere historier fra forsøkene på å bli kjent med nordmennene og «det norske».

Har bloggen din fått mer oppmerksomhet enn du hadde forventet?

Mye mer! Til å begynne med skrev jeg egentlig mest for meg selv, og for venner og familie hjemme i Frankrike. Med et lite håp om at det kunne være interessant for andre nykommere i Norge, derfor skrev jeg på engelsk.

De første månedene hadde innleggene et par hundre lesere, men plutselig, etter at jeg publiserte innlegget «The joys of being a woman in Norway», fikk jeg over 60.000 visninger på en dag og telefoner fra de store avisene og NRK.

Kunne bloggen din vært skrevet med utgangspunkt i alle typer kulturforskjeller, eller krasjer norsk og fransk kultur på en helt spesiell måte?

Som fransk må jeg jo si at det er nordmenn som er mest spesielle. Jeg har bodd i mange land, blant annet Canada, Indonesia, Filippinene, Storbritannia og Danmark, men nordmennene er noe for seg selv. En av grunnene er kanskje at de er lite påvirket av andre kulturer.

Boka har undertittelen «kunsten å bli norsk». Hvordan går det – har du lært deg å beherske kunsten?

Jeg lærer nye ting hver dag, men har konkludert med at norsk, det blir jeg nok aldri. Jeg kom hit 26 år gammel, altså som voksen, helt uten norske kulturreferanser og oppdragelse.

Hva er din favorittbok?

«Med livet foran seg» av Romain Gary og «Pinnsvinets eleganse» av Muriel Barbery. Jeg har lest en del norske forfattere på fransk, blant annet Knut Hamsun, Henrik Ibsen og Anne B. Ragde. Nå har jeg kastet meg over «Havboka» av Morten Strøksnes, og for første gang føler jeg at jeg behersker det norske språket så godt at jeg kan konsentrere meg fullt og helt om innholdet.

Hvilken bok har du ikke fått tid til å lese?

«Min kamp» av Karl Ove Knausgård.

Hvilken kjent person ville du hatt som lærer?

Roald Dahl, fordi han skriver de beste novellene, med glimrende dramaturgi, fantastisk humor og overraskende sluttpoenger. Jeg har lyst til å lære å skrive slik.

Du får holde en undervisningstime for den norske befolkning. Hva handler timen om?

Hvor morsomt norsk kan være. De fleste nordmenn jeg kjenner, skjønner ikke hvor forvirrende det norske språket kan være. Påfyll, på fylla og påfugl høres nesten likt ut for meg. Det samme med kyss og skyss med mer. Bittesmå nyanser som det er vanskelig for utlendinger å høre, utgjør en veldig stor forskjell i det nordmenn skjønner og sier.

Hva liker du best med deg selv?

Rumpa mi! Nei da, jeg bare tøyser! Min evne å se humor i hverdagsliv.

Hvilke lag og foreninger er du medlem av?

Handel og kontor, Den norske turistforening, Leieboerforeningen og St. Halvards pikekor. Sistnevnte er et kor med venninner som drikker øl, spiser potetgull og synger sammen for å ha det gøy. Jeg forteller om det i boka mi, fordi det var den første gruppen som gjorde at jeg følte meg integrert i en gruppe av venner.

Hva gjør du for å få utløp for frustrasjon?

Jeg skriver! Og løper i skogen bak huset der jeg bor.

Hvem er din favorittpolitiker?

Canadas statsminister Justin Trudeau, fordi han er et forbilde for og gir håp til andre politikere.

Hva er ditt bidrag i kampen for å redde verden?

Jeg har jobbet for menneskerettigheter i 10 år og for å redde regnskogen. Jeg kunne tenke meg å reise nordover og lenke meg fast i protest hvis regjeringen tillater oljeboring i Lofoten, Vesterålen og Senja.

«Påfyll, på fylla og påfugl høres nesten helt likt ut for meg.»

Flere lærere og nye metoder ga
bedre læringsre

Hos naturfagslærer Einar Berggren Hansen er det laboratorieøvelse. Elevene Patrick Nygaard, Lukas Maslanka, Fatima Ali, Elise Degnes, Kristupas Zvirblis og Miriam Lieblein har påvist druesukker i en løsning. Tidligere har de målt hvordan blodsukkeret stiger når man drikker brus sammenlignet med mindre sukkerholdige drikkevarer. Mer vekt på praktisk opplæring er en del av suksessoppskriften til Kruseløkka ungdomsskole i Sarpsborg.

resultater

«Grunnskolepoengene våre var 37,6 da v

Anne Beth Gulland, rektor ved Kruseløkka ungdomsskole i Sarpsborg

Ekstra lærere i kombinasjon med nye metoder gir bedre eksamensresultater. Det har Kruseløkka ungdomsskole i Sarpsborg erfart. **På få år gikk antall elever med karakteren 1 i matematikk ned fra 13 til 4. Nå kan de ekstra lærerstillingene forsvinne.**

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

FOTO Tom-Egil Jensen

Nok en gang er det strid blant politikerne om hva som skal til for å øke elevenes læringsutbytte. Er det flere lærere, små elevgrupper, bedre lærutdanning, eller tidlig innsats?

Statistisk sentralbyrås første delrapport om satsingen på flere lærere på ungdomstrinnet viser at effekten på læringsresultatet var nær null. Men nå gjennomfører forskerne kvalitative studier.

Forskningsinstituttet NIFU er i gang med å forske på hva økt lærertetthet betyr på barnetrinnet. I det såkalte «1+1-prosjektet» er 160 skoler med. Hensikten med «1+1-prosjektet» er å undersøke hva som skjer med elevenes matematikkferdigheter dersom skolen får en ekstra lærer som brukes til å gi elevene undervisning i små grupper.

Stortinget har vedtatt å bruke nærmere 500 millioner kroner over fire år for å finne effekten av nye måter å bruke ekstra lærerstillinger på. Nær 400 millioner skal gå til ekstra lærerstillinger på 1. til 4. trinn på 300 skoler. Femti millioner skal gå til forskning.

Det begynte med «Ny giv»

På Kruseløkka ungdomsskole i Sarpsborg i Østfold har de klart å forbedre eksamensresultatene i matematikk på 10. trinn. Flere lærere kombinert med nye måter å jobbe på ga resultater.

Utdanning møter tidligere rektor Kristia Svend-

sen og nåværende rektor Anne Beth Gulland, som forteller hvordan de har jobbet for å bedre læringsresultatene på sin skole.

– Etter flere år med svake resultater, særlig i matematikk, kom vi med i den rødgrønne regjeringens satsing på «Ny giv». Det var i skoleåret 2010/2011, forteller Svendsen.

Hun var rektor på Kruseløkka ungdomsskole den gangen. I dag er hun oppvekstsjef i Sarpsborg kommune.

– Mange elever syntes skolen var for teoritung. Med «Ny giv» fikk vi mulighet til å prøve ut en litt mer praktisk tilnærming til fagene. Vi delte også opp elevene i mindre grupper, forteller Svendsen.

Fikk skryt av Halvorsen

Våren 2011 fikk Kruseløkka ungdomsskole besøk av daværende kunnskapsminister Kristin Halvorsen (SV). Hun ville se nærmere på hva skolen fikk ut av «Ny giv». Målet fra regjeringens side var å få flere elever til å klare eksamen på 10. trinn gjennom å satse på mer praktisk undervisning.

Kristin Halvorsen uttalte da: «Sarpsborg er kjempegode på dette. De setter inn tiltak som treffer elevene med lavest motivasjon, men med gode forutsetninger for å kunne lykkes med utdanningen.»

Gulland supplerer: – Kruseløkka kom også med i pilotprosjektet «økt lærertetthet», som

Tidligere rektor ved
Kruseløkka ungdomsskole,
Kristia Svendsen.

Rektor ved Kruseløkka
ungdomsskole, Anne Beth
Gulland.

vi fikk de ekstra timene. Nå er de 39,1.»

Elevene Ramiz Ramovic, Jesper Jelsness Jensen, Philip Foss-Jacobsen og Danny Numic har valgt å være i klassen. Etter at Sarpsborg kommune ble realfagskommune, har skolen satset spesielt på matematikkfaget. Elevene er veldig fornøyde med måten lærer Monica Sølvberg jobber på. Intensiv undervisning både i klassen og i mindre grupper har medført bedre resultater.

startet i 2013. Skolen fikk ekstra lærere, og målet var å styrke elevenes grunnleggende ferdigheter. Da skolen kom med i pulje 3 av «Ungdomstrinn i utvikling», ble vi enige om å satse på grunnleggende ferdigheter i regning, siden vi allerede hadde jobbet en del med lesing. Når det fireårige pilotprosjektet tar slutt i vår, kan de ekstra stillingene forsvinne.

– Ved å dele klassene i mindre grupper får elevene mer hjelp, og de får møte fagene på et nivå og en måte som gir den enkelte økt læringsutbytte. Men måten vi jobbet på fra dag én, var ikke helt vellykket, innrømmer Gulland.

– Vi testet først ut nivådelte grupper i matematikk, men fant ut at de svakeste elevene tapte på det. Derfor er gruppeinndelingen nå mer fleksibel. Elevene har også selv innflytelse på om de vil være i klassen eller i en mindre gruppe. Noen elever har prøvd seg i liten gruppe, men er kommet tilbake

til klassen. Andre har villet bli i klassen, men har selv innsett at de har større faglig utbytte av å være i en mindre gruppe. Resultatene på 10. trinn viser at vi nå er på rett vei, sier hun.

Regning er dessuten mer enn bare det som skjer i matematikktimene.

– Vi bruker regning i dagliglivet, til å lese tabeller og til å vurdere mål og vekt. Ved å gjøre elevene mer bevisst på det håper vi å kunne øke forståelsen og motivasjonen for faget og gjøre elevene bedre rustet til å mestre videregående skole.

Langt færre med laveste karakter i matematikk

Til sammen fikk skolen fem ekstra lærerstillinger gjennom pilotprosjektet. For to år siden ble Sarpsborg kommune også med i nåværende regjerings første uttak av realfagskommuner.

I januar 2017 besøkte kunnskapsminister Tor-

bjørn Røe Isaksen Kruselokka ungdomsskole. Han ville se nærmere på hva Sarpsborg får ut av å være en av landets første realfagskommuner.

For de to rektorene har det først og fremst vært den langsiktige jobbingen som har gitt resultater.

Anne Beth Gulland forteller: – To år før vi fikk de ekstra lærerstillingene på ungdomstrinnet, hadde vi 13 elever med karakteren 1 i matematikk på et kull på litt over 60 elever. Det første året med de ekstra stillingene var vi nede i 9 enere. I fjor hadde vi 3 enere og et snitt på 3,0, en desimal over landsgjennomsnittet. I år hadde vi 4 enere og et snitt på 3,4. For hele landet var snittet på 3,3.

Kruselokka ungdomsskole har i dag 545 elever og en klassestørrelse på mellom 26 og 28 elever. Rundt 40 prosent av elevene har minoritetsspråklig bakgrunn.

– Mange har lite eller ingen skolegang fra hjemlandet og kort botid i Norge. I vårt opptaksområde >

Elevene Patrick Nygaard, Lukas Maslanka, Fatima Ali, Elise Degnes, Kristupas Zvirblis og Miriam Lieblein synes teorien i naturfag blir enklere når de kan teste ut teorier i praksis. Her med lærer Einar Berggren Hansen.

har vi foreldre med svært ulik bakgrunn, forklarer Gulland.

Deler klassene i mindre grupper

– Vi har brukt deler av de ekstra stillingene til å dele klassene i mindre grupper i de skriftlige fagene. Våren 2016 hadde vi de beste eksamensresultatene på flere år. Vi lå på landsgjennomsnittet eller over i alle de skriftlige fagene, forteller hun.

– *Hvordan organiserer dere gruppene?*

– Vi parallelllegger timene i fire klasser og deler elevene inn i seks grupper. Først setter vi inn ressursene på de svakeste elevene. Etter hvert lager vi en gruppe av elever som er flinke og trenger større utfordringer i faget. I tillegg tilbyr vi faget «Fordypning i matematikk» til en gruppe som trenger å jobbe mer praktisk med matematikkfaget, sier hun.

Den gruppa som jobber praktisk, er i år påmeldt til den virtuelle matematikkskolen, et prosjekt i regi av Senter for IKT i utdanningen. Målet er å hjelpe dem som har ekstra utfordringer i matematikk.

– De aller flinkeste elevene våre har fått tilbud om to ekstra matematikktimer i uka. Til disse timene har vi leid inn en lærer fra videregående skole. Her jobbes det med videregående pensum. Tilbudet er frivillig, og en av timene er lagt til etter skoletid. Tilbudet er populært, og rundt 20 elever kommer hver gang, forteller Gulland.

Lærer Monica Sølberg har en klassegruppe på 21 elever på 10. trinn. Her finner vi blant annet August Tjernshaugen, Lilly Madeleine Fluske, Lars Erik Dalheim og Mattias Halvorsen.

Elevene har stor sans for at de selv har innflytelse på om de vil være i klassen eller i en mindre gruppe.

– Jeg var først i en mindre gruppe. Men så synes jeg Monica er så god til å forklare, så da kom jeg tilbake til klassen, forteller Lilly Madeleine. Hun er også med på de frivillige matematikktimene.

– Jeg slet litt med matte, sier Mattias. Nå har han jobbet hardt og gått opp én karakter.

Mer praktisk undervisning

– Noen av de ekstra timene skolen disponerer gjennom prosjektmidler, har blitt brukt til å støtte elever som sliter faglig. Ved å få litt gjennomgang i forkant eller etterkant, klarer disse elevene måloppnåelse på de laveste nivåene. Dermed unngår vi at de må over på spesialpedagogiske tiltak.

– *Hva har de ekstra lærerressursene betydd for resultatene samlet sett?*

– Grunnskolepoengene våre var 37,6 da vi fikk de ekstra timene. Nå er de 39,1. Ikke noe å rope hurra for når vi sammenligner med snittet for resten av landet, men vi har framgang, sier Anne Beth Gulland.

På Kruselokka satses det også på en ekstra

Friheten til selv å være med på å velge om de vil være i klassen eller delta i gruppe, er viktig for elevene. Her er fra venstre elev Natalie Gulbrandsen, lærer Monica Sølberg og elevene Lars-Erik Dalheim og Ramiz Ramovic.

lærerstilling i naturfag. Den stillingen gir en ekstra time i naturfag per klasse per uke. Elevene får jobbe mer praktisk med naturfag, blant annet med laboratorieøvelser. Dette er en del av satsingen på Sarpsborg som realfagskommune.

Hos naturfaglærer Einar Berggren Hansen er det laboratorieøvelse. Elevene har påvist druesukker i en løsning. Tidligere har de målt hvordan blodsukkeret stiger når man drikker brus sammenlignet med mindre sukkerholdige drikkevarer.

– Det å kunne se hva du gjør i praksis, gjør det lettere å forstå teorien i naturfag, sier eleven Fatima Ali.

«Norsk utdanning har altfor lenge vært preget av en vente-og-se-holdning. Men troen på at problemene løser seg etter hvert, stemmer ikke med det vi nå har av forskning og kunnskap om opplæringen. Derfor skal **tidlig innsats** være styrende for politikken.»

Daværende kunnskapsminister Øystein Djupedal
i desember 2006

«Det er langt mer effektivt å starte med tiltak tidlig enn å forsøke å kompensere for feil og mangler senere. I neste periode blir **tidlig innsats** vår store satsing.»

Kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen i mars 2017

Tidlig innsats – ti år etter

Hva får flere elever til å fullføre videregående skole? For drøyt ti år siden mente daværende kunnskapsminister Øystein Djupedal (SV) at svaret er «tidlig innsats». Nå mener regjeringen og kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H) at svaret er «tidlig innsats».

«Vi skal ikke lenger vente og se, men lære av Finland og sette inn tiltak så raskt som mulig etter at problemer er oppdaget,» sa Øystein Djupedal til Utdanning 15. desember 2006. Da la han fram stortingsmeldingen «Tidlig innsats for livslang læring».

I mars 2017 la Torbjørn Røe Isaksen fram stortingsmeldingen «Lærelyst – Tidlig innsats og kvalitet i skolen» sammen med statsminister Erna Solberg. Til Utdanning sa han: «Det er langt mer effektivt å starte med tiltak tidlig enn å forsøke å kompensere for feil og mangler senere».

Statsministeren og kunnskapsministeren viste til at Finland har hatt stor suksess med sitt opplegg for tidlig innsats. Solberg og Isaksen mener intensiv opplæring i små grupper over korte tidsperioder er en god oppskrift på å hjelpe elever som sliter.

De vil også ha ned bruken av spesialundervisning på barnetrinnet. Derfor foreslår de flere lavterskeltilbud som ikke krever vedtak om spesialundervisning. Det samme foreslo Djupedal. Han ville «vurdere å endre opplæringsloven, slik at en skole i visse tilfeller kan tilby spesialundervisning etter enkeltvedtak, uten at det foreligger sakkyn-dig vurdering.»

Slutt på vente og se – igjen

I desember 2006 sa kunnskapsminister Øystein

Djupedal: «Norsk utdanning har altfor lenge vært preget av en vente-og-se-holdning. Men troen på at problemene løser seg etter hvert, stemmer ikke med det vi nå har av forskning og kunnskap om opplæringen. Derfor skal tidlig innsats være styrende for politikken.»

I mars 2017 sa kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen: «I neste periode blir tidlig innsats vår store satsing.» Statsminister Erna Solberg sa: «Vi lovfester nå at skolene skal gjøre noe med én gang elevene sliter. Det skal ikke lenger være slik at vi venter og ser.»

Politisk strid om norm for lærertetthet

Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti krever en norm for lærertetthet på skolenivå. På SVs landsmøte i mars 2017 fikk Audun Lysbakken vedtatt at norm for lærertetthet blir ett av hovedkravene dersom partiet skal inngå i en eventuell ny regjering til høsten.

– Nå vil vi ha slutt på store klasser en gang for alle, sier Lysbakken til Utdanning.

Arbeiderpartiet vil også ha flere lærere, men foreslår norm på kommunenivå.

Regjeringspartiene, Høyre og Fremskrittspartiet, sier nei til norm for lærertetthet.

Men er Isaksen litt på gli? For nå økes lærertettheten på 1. til 4. trinn etter budsjettforliket med Venstre og Kristelig Folkeparti.

Har klassestørrelse effekt?

Det finnes forskning som viser at klassestørrelse har betydelig effekt på elevenes læring, for eksempel fra Sverige. Det finnes også forskning som viser at ekstra lærere gir tilnærmet null effekt

på elevenes læringsutbytte, for eksempel fra USA.

I en kronikk i Aftenposten advarer professor Thomas Dahl mot enkle konklusjoner når det gjelder lærertetthet, der det ofte vises til den newzealandske skoleforskeren John Hattie: «Det hevdes at Hattie avviser en slik effekt. Ja, isolert og helt generelt betraktet kan det være riktig. Men Hattie sier at denne manglende effekten kan skyldes at «når lærere underviser i mindre klasser, så benytter de de samme undervisningsmetoder som når de underviser i større klasser.» Med andre ord: Å si at klassestørrelse ikke har noen effekt kan bare sies dersom alle andre variabler holdes konstant. Det er vanskelig, og slett ikke ønskelig, i en skole.»

SSB: Ingen tegn til bedre læring

Høsten 2012 vedtok Stortinget å bevilge 600 nye lærerstillinger til ungdomstrinnet. Pilotprosjektet skulle vare i fire år. Det startet i 2013 og avvikles i 2017. «Så langt finner vi ingen tegn til at elevenes læringsutbytte økte», skriver Statistisk sentralbyrå i sin evaluering. Men resultatene er foreløpige, og forskerne lover å komme tilbake med en mer uttømmende beskrivelse.

Denne uttømmende beskrivelsen ville kunnskapsministeren egentlig sette en stopper for. Men så bestemte han at forskningsprosjektet skal fullføres likevel.

I SSB-forskernes rapport står det: «Om effekten på læringsutbyttet i gjennomsnitt er null, kan det likevel være grupper som nyter godt av flere lærere og mindre grupper. Det kan for eksempel være at noen skoler og lærere i større grad klarer å utnytte ressursene enn andre. Forskerne skal også studere effektene på elevenes læringsmiljø.»

Små grupper på Grålum

På Grålum skole har elevene nå en regneveileder og en leseveileder. Birgitte Hauge er regneveileder i prosjektstilling. Hun har jobbet som lærer i sju år. Nå underviser hun kun i små grupper. Elevene hennes går på 2. og 3. trinn.

– Gruppene er satt sammen på bakgrunn av hvilke elever som har nytte av samme tilnærming til det som skal læres. I noen grad henger dette sammen med faglig nivå. Elevene er på gruppe i fire til seks uker av gangen. Dette gjentar seg to ganger på et skoleår. Min erfaring er at elevene gleder seg til å være med på gruppeundervisningen.

– Grunnen til det er at læreren har god anledning til å se den enkelte. Elevene kan være mer aktivt deltagende og hører sin egen stemme oftere i grupperommet. Det er lettere å legge opp til ulike aktiviteter gjennom øktene siden mindre tid forsvinner til overganger mellom aktiviteter. Og sist, men ikke minst, matematikk er gøy.

Elevene begynner med regneoppgaver og avslutter med en konkurranse på den elektroniske tavla.

Hauge viser fram en håndbok for hvordan forskningsprosjektet er lagt opp. Prosjektet startet dette skoleåret og skal vare i fire år. 10 kommuner er med, og Sarpsborg er en av dem.

En del av undervisningstiden brukes til begreps trening. For lese- og skriveferdigheter er viktig også i matematikkfaget. – Egentlig skulle jeg ønske at elevene hadde hatt litt latin. Da hadde det vært lettere å forstå begreper som centi, milli, pro og con, sier Hauge.

For mange elever er det å få trene på ord og

begreper i en liten gruppe viktig for forståelsen av faget.

Flere ukvalifiserte lærere

Kunnskapsministeren skryter av at regjeringen satser på bedre – ikke flere – lærere. Men en undersøkelse Utdanningsforbundet har gjennomført basert på GSI-tallene, viser et annet bilde.

– Fra skoleåret 2012/2013 til inneværende skoleår har tallet på ukvalifiserte lærere i grunnskolen økt med 27,3 prosent. Tallet gjelder offentlige og private grunnskoler samlet, sier Roar Grøttvik, politisk rådgiver i Utdanningsforbundet.

Økningen i andelen ukvalifiserte lærere i samme periode er på 17,6 prosent i offentlige skoler og 31,4 prosent i private skoler. GSI-tallene viser antall lærerstillinger der man har planlagt å bruke ukvalifiserte per 1.10. i skoleåret.

– Den faktiske bruken av ukvalifiserte er enda høyere. Grunnen til det er at det oppstår behov for flere lærere utover i året. I tillegg mangler det GSI-tall på ukvalifiserte vikarer, sier han.

Gir 1,3 milliarder til tidlig innsats

I budsjettforliket for 2017 ble samarbeidspartiene KrF, Venstre, Frp og Høyre enige om å bevilge 1,3 milliarder kroner til flere lærere på 1.–4. trinn.

– Vi vet at tidlig innsats har svært stor betydning for hva elevene lærer og hvordan de utvikler seg. Med økt bevilgning vil kommunene være i enda bedre stand til å følge opp elevene, uttalte kunnskapsministeren i fjor høst. Men han innser allerede at det kan bli problemer med rekrutteringen.

Utdanningsforbundet vil ha minst

Steffen Handal.

FOTO MARIANNE RUUD

Utdanningsforbundet vil ha en nasjonal norm for lærertetthet på skolenivå. Minstenormen i grunnskolen skal være maksimalt 15 elever per lærer på 1.–4. trinn og maksimalt 20 elever per lærer på 5.–10. trinn.

Timer til spesialundervisning og særskilt språkopplæring kommer i tillegg.

En minstenorm på skolenivå vil kunne gi rundt

3000 ekstra lærerårsverk i grunnskolen. En tilsvarende norm på kommunenivå vil kun gi rundt 2000 ekstra lærerårsverk, ifølge Utdanningsforbundet.

– Regjeringen satser nå på tidlig innsats på 1. til 4. trinn. Frykter du at det vil gå utover ungdomstrinnet?

– Selvsagt frykter vi det. Dette kan lett bare bli en omfordeling av lærerstillinger i stedet for høyere lærertetthet. Til en viss grad har det skjedd allerede. Særlig har det blitt færre lærere på mellomtrinnet. I tillegg har tallet på ukvalifiserte lærere økt, sier Steffen Handal, leder i Utdanningsforbundet.

– Vil en slik lærernorm på skolenivå omfordele lærere fra distriktene til byene?

– Ingenting tyder på det. Mange små skoler i

– Vi forventer at kommunene bruker pengene på lærere. Men dersom det tar litt tid å ansette lærere, kan kommunene også bruke midlene til flere assistenter, mener Røe Isaksen.

Inntil 268 millioner kroner kan brukes på slike midlertidige tiltak. Totalt 1,2 milliarder er fordelt til kommunene, mens rundt 100 millioner kroner er knyttet til forskningsprogrammet Læreeffekt.

Lærer Birgitte Hauge er regneveileder og underviser nå kun i små grupper. Det foregår nå forskning på hvilken effekt dette har på elevenes læring.

FOTO MARIANNE RUUD

e lærernorm på skolenivå

distriktene har høy lærertetthet på grunn av få elever på hvert trinn. Den situasjonen vil ikke endre seg med vår modell, sier han.

– Kan en minstenorm føre til redusert lærertetthet?

– Den minstenormen vi foreslår, vil føre til økt lærerressurs på 62 prosent av grunnskolene. Av de skolene som allerede har enda høyere lærertetthet, vil de færreste kunne redusere lærertettheten helt ned til minstenormen på grunn av reglene om aldersinndeling. Derfor er vi redde for det.

– Arbeiderpartiet mener at kommunene bør få større handlefrihet. Hva er galt med det?

– Utdanningsforbundet er uenig i det. Vi mener elevenes rett til likeverdig opplæring er viktigere enn kommunenes handlefrihet. Lovbestemmel-

ser som regulerer innhold og kvalitet i opplæringen representerer allerede en avgrensning av den kommunale handlefriheten.

– Blir det dyrt med en norm for lærertetthet på skolenivå?

– Vårt forslag til økt lærertetthet vil føre til rundt 2000 nye årsverk på 1. til 4. trinn, 350 årsverk på 5. til 7. trinn og 550 nye årsverk på 8. til 10. trinn. Bruttokostnadene ligger på rundt 2 milliarder kroner. Men siden Stortinget allerede har bevilget penger til økt lærertetthet i 2017, er kostnadene egentlig lavere. Kommunene bruker dessuten ti milliarder kroner i året til spesialundervisning. Vi tror behovet for spesialundervisning blir mindre hvis lærertettheten øker, sier Handal.

«Elevenes rett til likeverdig opplæring er viktigere enn kommunenes handlefrihet.»

Steffen Handal
leder i Utdanningsforbundet

«Påtvungen kunnskap blir aldri sjelens varige eie.»

Platon (428–348 f.Kr), gresk filosof og matematiker

Kurs

Kurs om uteklasserom

Lærere i Oslo og Akershus inviteres til gratis kurs om bruk av uteklasserom i alle fag.

Kurset foregår ute i skogen sammen med Oslo kommunes skogvoktere og Naturvernforbundet Oslo og Akershus. Arrangørene frister med at deltakerne vil lære om kulturminner, naturlandskap og historier, og få tips om hvordan man kan bruke uteklasserommet i alle fag. Gjennom

Hvordan bruke naturen som klasserom? Nå tilbys lærere i Oslo og Akershus et kurs i emnet.

ILL. FOTO BO MATHISEN

en tur på cirka to timer skal lærerne bli kjent i marka og få en turløype de kan gå med elevene senere. Turene er satt opp 26. april i Lillomarka og 9. mai i Østmarka.

Mer informasjon finnes på Naturvernforbundet Oslo og Akershus' hjemmeside: naturvernforbundet.no/noa/

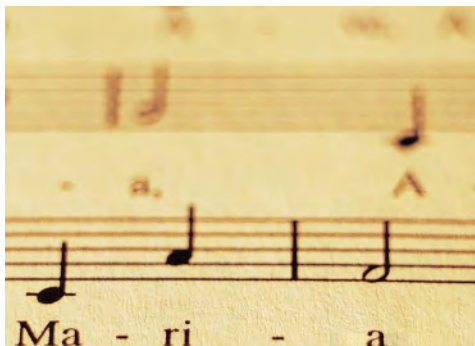
Av Kjersti Mosbakk

Vitenskap

Slik kan nybegynnere lære å spille etter noter raskere

17. mars disputerte Katarzyna Julia Leikvoll for doktorgraden i lesevitenskap ved Universitetet i Stavanger. Hun forsvarte avhandlingen «Lytt, skriv, spill: Om notesingsferdigheter hos pianoelever på nybegynnernivå», om hvordan prinsipper i grunnskolens leseopplæring kan hjelpe nybegynnere til å mestre notesing. Mange spilleelever strever med å lese noter for å spille dem. Leikvoll undersøkte noteopplæring i pianoundervisning for nybegynnere i kulturskolen og sammenlignet den med lese- og skriveopplæringen i grunnskolen. Med utgangspunkt i lese- og skriveopplæringsmetoder utviklet hun så et undervisningsopplegg for nybegynnerundervisning på piano. Dette ble brukt gjennom et skoleår i et eksperiment der flere pianoelever og lærere deltok.

Det viste seg at hvor dyktige elevene var til å lese noter, hang sammen med flere evner; den å gjenkjenne enkeltnoter, den å forklare betydningen av musikalske symboler i et notebilde, og den

Mange spilleelever strever med å lese noter for å spille dem.

ILL. FOTO ST. MATTOX, FREEIMAGES.COM

å skrive ned enkle, ukjente melodier spilt på piano.

Elevene som oppnådde best resultater, hadde i tillegg flest timer med sin faste spillelærer, ifølge Leikvoll.

Matematikk

Abelprisen til Yves Meyer

Oppfinneren av «wavelets», den franske matematikkprofessoren Yves Meyer, er tildelt Abelprisen for 2016 fra Det Norske Videnskaps-Akademiet. Meyer er i dag professor emeritus ved École Normale Supérieure Paris-Saclay. Han er født i Frankrike, men vokste opp i Tunisia.

Meyer får prisen for sin nøkkelrolle i utviklingen av den såkalte wavelets-teorien, en matematisk teori for å bryte ned og «atomisere» kompliserte signaler til en slags matematisk partikkel. Analysen brukes i dag blant annet som datakompresjon, støyreduksjon, medisinsk bilde-diagnostikk, JPEG-bilder og digital kino. Også for oppdagelse av gravitasjonsbølger i verdensrommet har analysen vært sentral.

Abelprisen er delt ut hvert år siden 2003 og gis for matematikkvitenskapelige bidrag av usedvanlig dybde og innflytelse. Prisen på seks millioner kroner overrekkes av kong Harald i en tildelings-seremoni i Oslo 23. mai. **oNTB**

Den franske matematikkprofessoren Yves Meyer er tildelt Abelprisen for 2016.

FOTO: SKJERMUNG FRA YOUTUBE-VIDEO, LISENS: CC BY-SA

Arbeid mot mobbing

Oslos første mobbeombud

Kjersti Owren er ansatt i den nyopprettede stillingen som mobbeombud i Oslo, ifølge en pressemelding fra Oslo kommune. 116 søkte stillingen. Owren kommer fra stillingen som undervisningsinspektør ved Holmlia skole, der hun blant annet har vært prosjektleder for prosjektet «Dysleksivennlig skole».

Owren er utdannet adjunkt, har faget spesialpedagogikk og har gått rektorutdanningen ved Universitetet i Oslo. Hun har vært kontaktlærer/faglærer og undervisningsinspektør ved Holmlia skole siden 2010, og har fungert som assisterende rektor ved samme skole.

Jeg ser spesielt frem til å samarbeide med Elevorganisasjonen, og til å lære av det bra arbeidet andre mobbeombud i Norge gjør. Men først og fremst skal jeg være barnas og elevenes representant i Oslo og vil være tilgjengelig for rådgivning og oppfølging i forbindelse med vanskelige mobbesaker for dem som har behov, sier Kjerstin Owren.

● De forente arabiske emirater / Canada

Canadisk lærer kåret til verdens beste

Canadiske Maggie MacDonnell er kåret til vinner av årets Global Teacher Prize. Her mottar hun prisen av Dubais hersker Sheikh Mohammed bin Rashid Al Maktoum.

FOTO AP / NTB SCANPIX

Canadiske Maggie MacDonnell, som er lærer i en inuitlandsby i det nordlige Canada, er kåret til vinneren av prisen Global Teacher Prize.

MacDonnell, som blir hyllet for å forandre livene til sine elever, kunne 19. mars hente hjem prisen på én million dollar i skarp konkurranse med 20.000 lærere fra 179 land.

De siste seks årene har MacDonnell vært lærer i inuitlandsbyen Salluit, der selvmord blant unge er et stort problem. Selv har hun vært vitne til ti selvmord.

– Det å komme på skolen som lærer om morgenen når det er en tom pult i klasserommet. Da er det stivt og stille, sa hun og kjempet med tårene da hun mottok prisen under en seremoni i Dubai. Det er tredje gang prisen deles ut.

I sin egen undervisning understreker hun betydningen av håp og gode handlinger. Hun har også laget et selvhjelpsprogram særlig rettet mot jenter. Tidlige graviditeter er vanlige i området, der også seksuelt misbruk er utbredt, ifølge MacDonnells egen biografi. (©NTB)

● Storbritannia

Britiske lærere samles i Europas største lærerorganisasjon

Flertallet av medlemmene i de to store lærerorganisasjonene i Storbritannia stemte for sammenslåing. National Education Union (NEU) blir navnet på den nye organisasjonen når National Union of Teachers (NUT) og Association of Teachers and Lecturers (ATL) slår seg sammen i september. Ifølge BBC blir dette den største lærerorganisasjonen i Europa, med nærmere en halv million medlemmer.

● Israel

Lønnshopp for nyutdanna lærere

Lønna for nyutdanna lærere kan øke med opptil 20 prosent til 2019, som en del av den nye tariffavtalen mellom den israelske lærerorganisasjonen og staten, skriver det israelske nyhetsbyrået Newsru. Utdanningsminister Naftali Bennett sier det er meningen at lærerne skal tjene mer enn i dag. – Denne avtalen er enda et viktig skritt mot en styrkning av statusen til israelske lærere, uttalte han etter at avtalen ble undertegnet 22. mars. Inflasjonen i Israel de siste 12 månedene var på 0,4 prosent, ifølge den israelske nasjonalbankens nettsider.

● Sveits

Språklærere må jobbe én time mer for samme lønn

Lærere i videregående skole som underviser i tysk eller i et moderne fremmedspråk i kantonen Zürich, må nå undervise én time mer i uken, uten å få ekstra betalt. Forbundet for Zürich-lærere i videregående opplæring, Mittelschullehrpersonenverbands Zürich, har klaget til rettsinstansen for offentlig forvaltning, Verwaltungsgericht, men klagen er avvist.

23 timer er tradisjonell undervisningsmengde for andre lærere i videregående skole, som underviser i klassiske språk, matematikk, informasjons- og kommunikasjonsteknologi, naturfag, historie, geografi, økonomi og rettslære.

Sentrale utdanningsforskere **vil ha slutt på Hattie-forenklinger i skoledebatten**

Medisinske forskere varslar om en kredibilitetskrise fordi forskningen viser seg å være langt mer feilbarlig enn man liker å tro. Utdanningsforskningen er i en lignende situasjon, og det tas altfor lite på alvor, mener professor Monica Melby-Lervåg.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

I forskningens verden er det den medisinske forskningen som regnes for å ha kommet lengst. Flere tiår med utvikling av metoder har gjort dette til det mest gjennomdiskuterte og testede forskningsfeltet. At tiltak og oppfølging er forskningsbasert, har blitt selve kjernen i helsevesenet.

Andre felt kommer imidlertid etter, og begrepet forskningsbasert får også stadig mer innpass i utdanningssystemet.

Men hva betyr egentlig forskningsbasert? Hvor sikker kan man være på at forskningen faktisk gir riktige svar?

Disse spørsmålene er brennhete i det medisinske forskningsmiljøet for tiden, etter at en rekke studier viser at det som har vært ansett som viktige forskningsfunn, ikke lar seg reproducere i nye studier. Flere har gitt uttrykk for at det på mange forskningsfelt er krise fordi forskningen er langt mer feilbarlig enn mange har likt å tro.

Utdanning har snakket med flere sentrale utdanningsforskere i Norge for å finne ut hva de mener om status på deres forskningsfelt.

– De fleste funn er feil

Krisedebatten innen medisinsk forskning begynte i stor grad med en artikkel fra professor ved Stanford University i USA, John Ioannidis, i 2005. Da skrev han artikkelen «Why most published research findings are false».

«Det kan bevises at flertallet av forskningsfunn er feil», skrev Ioannidis i artikkelen.

Mye av kritikken retter seg mot bruk av for svake metoder, og et system hvor det er blitt viktigere å publisere nye og spennende funn enn å sjekke om tidligere funn faktisk stemmer.

Siden har debatten rullet og gått. Ikke minst har flere forskergrupper dukket ned i materien for å se om det er hold i påstanden om at så mange funn er uriktige.

● Randomisert kontrollert forsøk

Gullstandarden innen forskning for å finne ut om et tiltak har effekt.

At et forsøk er kontrollert betyr at man har to identiske grupper hvor kun én av gruppene får tiltaket som skal testes. Den andre gruppen fortsetter kun som vanlig, eller de får et alternativt tiltak. Deretter sammenlignes resultatene i de to gruppene for å se om tiltaksgruppen har bedre resultater enn kontrollgruppen.

Randomisering betyr at det er trukket tilfeldig hvem som får tiltaket og hvem som ikke får. Metoden skal sikre at man med størst mulig sikkerhet kan si om tiltaket som testes har effekt, og at denne effekten ikke kommer av andre ting som ikke har med tiltaket å gjøre.

Professorene Monica Melby-Lervåg og Arne Lervåg vil ha mer debatt om svakheter i forskningslitteraturen, også på utdanningsfeltet.

FOTO STIG B. HANSEN, AFTENPOSTEN / NTB SCANPIX

Forskergruppen til Ioannidis gikk selv gjennom 49 av de mest siterte studiene innenfor medisinsk behandling. 34 av disse hadde blitt testet på nytt gjennom en eller flere nye studier. Da viste det seg at i 14 av dem viste oppfølgingsundersøkelser at de opprinnelige resultatene var feil eller betydelig overdrevet. 11 av de opprinnelige 49 studiene hadde aldri blitt forsøkt reproduert.

Lignende studier innen kreftforskning har gitt tilsvarende resultater. Og i 2015 ble funn fra gigantprosjektet Open Science Collaboration publisert i prestisjetidsskriftet Science. Her forsøkte en stor gruppe forskere å reproducere funnene i hundre studier innen psykologi. I godt under halvparten klarte de å bekrefte de opprinnelige funnene.

Problemet er at funn som viser seg å være feil, uansett lever videre og påvirker politikk og praksis.

– Hvis du har tusenvis av forskere som har gjort karriere på en spesifikk teori, vil de fortsette å

publisere artikler om den selv når bevisene viser at teorien er feil, sa Ioannidis til The Atlantic i 2010.

Når dette kan utspille seg innen det mest modne forskningsfeltet av alle, medisin, er det da en fare for at det også vil ramme utdanningsforskningen?

– Vi er der allerede

– Det er ikke en fare for at utdanningsforskningen kan komme i en slik situasjon. De er allerede i en slik situasjon, i likhet med de fleste andre lignende fagfelt, sier Monica Melby-Lervåg.

Hun er professor ved Institutt for spesialpedagogikk ved Universitetet i Oslo.

Professor Arne Lervåg ved Institutt for pedagogikk ved samme universitet er enig i at dette problemet kan være vel så stort innen utdanningsforskningen. De to er blant Norges mest anerkjente utdanningsforskere på sine felt.

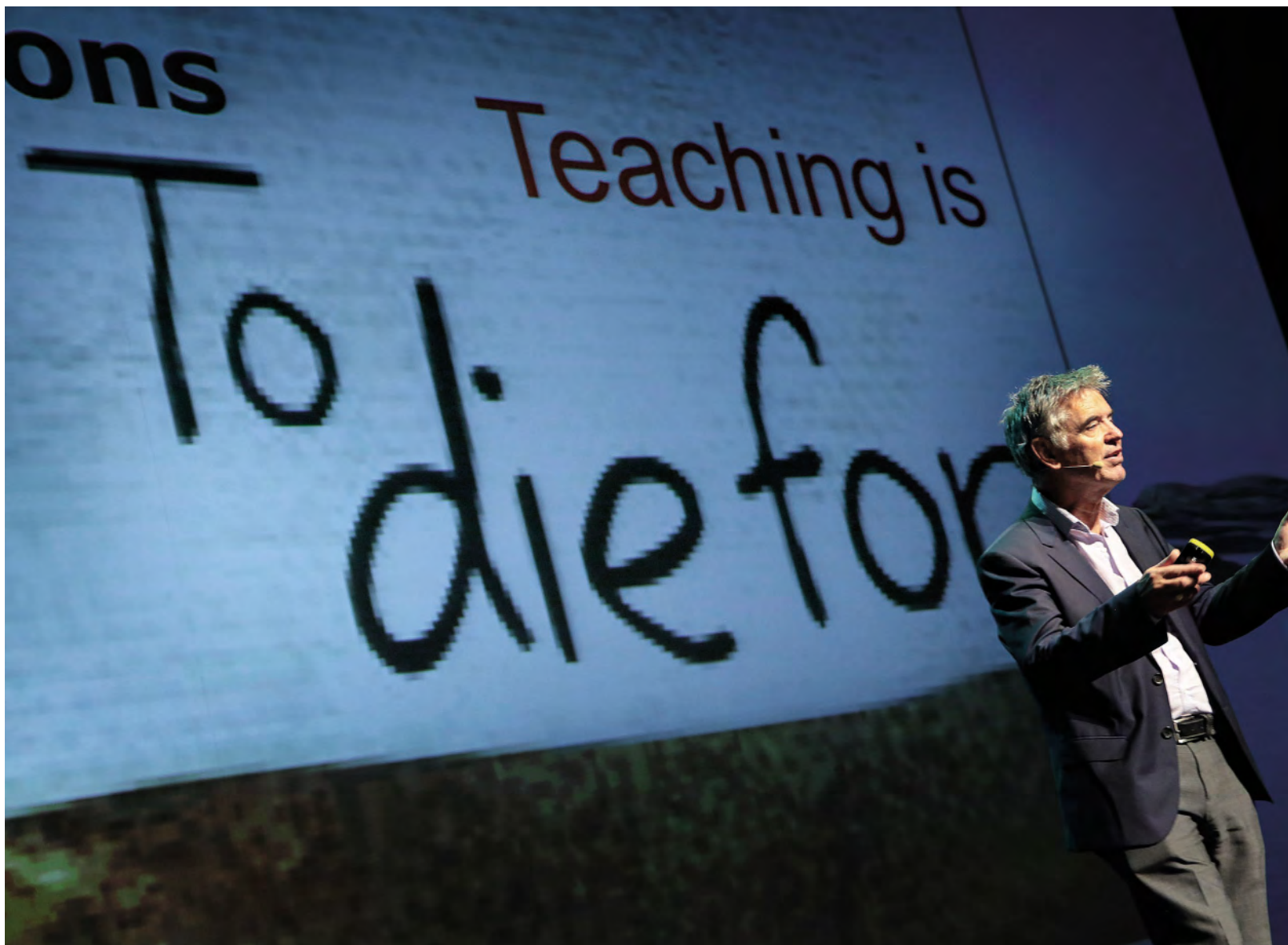
Melby-Lervåg har skrevet et blogginnlegg om

krisen som nå diskuteres på flere forskningsfelt. Der påpeker hun at det så absolutt kan settes spørsmålsteget ved flere studier på utdanningsfeltet.

– Dessverre har det blitt tatt lite alvorlig i tidsskrifter innenfor utdanning, sier hun og etterlyser langt mer debatt.

Hun peker på en studie som viser at kun 0,13 prosent av studiene i de beste forskningstidsskriftene på utdanningsfeltet er replikasjonsstudier. Det vil si studier som kan bekrefte eller avkrefte funn fra en annen studie.

Det kreves en rekke studier for å kunne si noe sikkert om et forskningsfunn er riktig eller ikke. Det er nemlig ofte at et funn fra en første studie viser seg å være feil når andre forskere forsøker å gjenta eksperimentet. Denne type replikasjonsstudier har imidlertid lav prestisje i et forskningsmiljø som gjerne ønsker å komme med nye >

og spennende funn. Det er også vanskeligere å få publisert replikasjonsstudier ettersom de ikke har samme nyhetsverdi for de vitenskapelige tidskriftene. Men hvis det ikke gjøres, blir denne type feilaktige funn fort stående som forskningsbaserte sannheter.

Mangel på replikasjonsstudier vil også smitte over på det som kalles metaanalyser, hvor man sammenfatter og analyserer en rekke studier på samme tiltak for å kunne si mer sikkert om tiltaket fungerer eller ikke. Er det få gode studier på et område, vil de få studiene som finnes kunne få uforholdsmessig stor vekt, selv om de kanskje senere vil vise seg å være feil.

Nettopp en slik metaanalyse er grunnen til at verdens mest diskuterte utdanningsforsker de siste årene heter John Hattie.

«Søppel inn, søppel ut»

Hattie har gjort en omfattende analyse av 800 metaanalyser på utdanningsfeltet. I boken «Visible Learning» oppsummerer han resultatene og hev-

der å påvise hva som har effekt på elevenes læring.

Hattie deler inn effektene etter en statistisk metode som beregner effektstørrelser. Så rangerer han skoletiltak ut fra dette. Jo høyere effektstørrelse, jo bedre effekt. Ifølge Hattie bør tiltak ha en effektstørrelse på minst 0,4 for at de skal være verdt bryet.

Mange politikere har brukt hans oversikt som argumenter for hva man bør satse på i norske skoler.

Et søk i mediearkivet Retriever viser at navnet hans er nevnt i over 600 norske medieinnslag siden 2009. Bare i 2015 var han nevnt i 181 saker.

– At John Hattie har hatt stort gjennomslag, er ikke rart. Det er nok første gang noen har gjort et forsøk på å lage en slik form for oversikt som forener både kvalitative og kvantitative studier. Jeg tror ikke noen har kommet fram til at rangeringen hans er «feil», men de fleste har ikke fått med seg hva han har gjort, måten han har gjort det på og alle forbeholdene han tar, sier direktør for Kunnskapssenter for utdanning, Sølvi Lillejord.

Hun mener Hatties analyse er mer interessant

for forskere å diskutere enn for lærere ute i praksis.

– Når noe havner langt ned på hans liste over tiltak, kan det like gjerne skyldes forhold ved forskningen, at det er lite forskning på temaet eller at forskerne ikke klarer å konkludere. Praksis blir neppe bedre av at lærerne øver på de fem øverste momentene på Hatties liste, for å si det sånn, sier Lillejord.

Arne Lervåg og Monica Melby-Lervåg er sterkt kritiske til måten Hattie presenterer sin hva-virker-liste på.

– Grunnen er at undersøkelser med velkontrollert design, som randomiserte kontrollerte forsøk, ofte vil gi lavere effektstørrelser. Undersøkelser med dårlige design, for eksempel uten kontrollgruppe, overestimerer ofte effekter. Når Hattie sier at effektstørrelser under 0,4 ikke er interessant, kaster han nærmest ut alle undersøkelsene som er randomiserte kontrollerte forsøk, siden disse ofte gir små effekter. Det hjelper lite med store effekter hvis de ikke er sanne fordi de er basert på en dårlig designet undersøkelse, sier Melby-Lervåg.

De siste årenes mest innflytelsesrike utdanningsforsker er John Hattie, her på et foredrag i Kristiansand i 2015. Flere norske utdanningsforskere er kritiske til den unyanserte bruken av Hatties lister over hva som virker og ikke virker i skolen.

FOTO INGAR STORFJELL, AFTENPOSTEN/NTB SCANPIX

«Praksis blir neppe bedre av at lærerne øver på de fem øverste momentene på Hatties liste, for å si det sånn.»

Sølvi Lillejord, direktør for Kunnskapssenter for utdanning

Hun viser til et kjent uttrykk blant forskere, «garbage in, garbage out» – inkluderer du studier med metoder som er søppel i en analyse, blir også resultatet av analysen søppel.

– Punktering av myter

Professor Kirsti Klette ved Institutt for lærerutdanning og skoleforskning synes også bruken av Hatties analyse i utdanningsdebatten har sine problematiske sider.

– Det positive har vært at det kanskje har punktert noen myter om hva som virker og ikke virker i skolen. Veldig lenge har vi hatt en form for flat verden i diskusjonen om undervisning og læring hvor alt har blitt regnet som like viktig, sier Klette.

Hun er tilhenger av mer konsentrert diskusjon i en verden av ulike skoletiltak, fordi det finnes en del forskningskunnskap om hva som fungerer og ikke fungerer.

– Men samtidig er Hatties inndeling kjempeproblematisk, hvor han samler likt og ulikt innen forskningen og presser det inn i samme mal, sier hun.

Klette har vært leder av programstyret for forskningssatsingen Utdanning 2020 i Forskningsrådet. Hun sier det har vært en rivende utvikling innen utdanningsforskning de siste årene.

– Det er et helt annet volum enn tidligere. Det er mer fokus på metodisk kompetanse og metode-mangfold, og det er mer empirisk forskning. Slik sett er utdanningsforskning i dag drevet av data framfor å være drevet av ideologi, sier Klette.

Hun sier det i en lang periode fram til rundt 2005 var en veldig overvekt av kvalitative studier i utdanningsforskningen i Norge, men at det nå er mer kvantitative studier og effektstudier. Det ser hun på som positivt. Selv om hun mener kvalitativ forskning er viktig, sier hun de kvantitative metodene ofte får fram klarere funn, noe som gjør dem lettere å nå ut med.

– Ser du på tildelte midler fra Forskningsrådet på utdanningsfeltet, er det nå en fin fordeling mellom kvalitative og kvantitative metoder. En periode var det en ren metodekrig, hvor mange var mot at det ble brukt kvantitative metoder i utdanningsforskning. Den krigen er nå heldigvis over, sier Klette.

Ønsker mer forskning på effekter

De kvantitative metodene fokuserer på ting som kan telles og måles, noe mange mener har fått for stor betydning på utdanningsfeltet de siste årene. Arne Lervåg og Monica Melby-Lervåg ønsker seg

Sølvi Lillejord.
ARKIVFOTO SIV HAUGAN

Kirsti Klette.
ARKIVFOTO LENA OPSETH

mer samarbeid mellom forskere som jobber med de ulike metodene.

– Metodene utfyller hverandre. Mye handler om å velge riktig metode til de ulike problemstillingene, sier Arne Lervåg.

De sier randomiserte kontrollerte forsøk får stadig mer innflytelse. Slike forsøk regnes som gullstandarden for å måle effekter av tiltak. Metoden stammer fra medisinsk forskning, hvor det bokstavelig talt har vært livsviktig å vite sikkert om en behandling fungerer eller ikke. Et randomisert kontrollert forsøk sammenligner hvordan en gruppe responderer på et tiltak sammenlignet med en identisk gruppe som ikke får tiltaket.

– Slike forsøk gjør at vi kan trekke mye sikrere konklusjoner om hvilke pedagogiske tiltak som har betydning og er viktige å satse på. Fortsatt er nok dette bare i startgroppen her i Norge, men vi har fått flere undersøkelser enn vi hadde, sier Monica Melby-Lervåg.

Hvis det skal gjennomføres store tiltak på skolefeltet basert på forskning, poengterer de at slike studier må ligge til grunn der det er mulig. Kvalitativ metode kan på sin side belyse hva som skjer under implementeringen av tiltaket.

– Kvalitativ metode er svært nyttig for eksempel for å forstå hvorfor et tiltak møter motstand på en skole. Slike ting kan være vanskelig å fange opp med rene kvantitative data, sier Melby-Lervåg.

Økonomenes inntreden

Sølvi Lillejord er enig i at bruken av kvantitative metoder øker. Blant annet har mange økonomer gått inn i utdanningsforskningen for å se på effekter av ulike faktorer.

– Men interessen for kvalitativ forskning er fortsatt sterk. Mange foretrekker blandet metode, det vil si studier som både har en kvantitativ og en kvalitativ del, sier Lillejord.

– En del er kritiske til at stadig mer i skolepolitikken og skoleutvikling skal basere seg på hva som kan måles og telles. Er det en fare for at økt fokus på kvantitative data forsterker den utviklingen?

– Nei, jeg tror ikke det. Jeg tror det har begynt å gå opp for politikere at effektmål kan vise hva som hjelper på ett avgrenset område. Å vite hva som har effekt er imidlertid ikke det samme som å vite hva man skal gjøre for å få god kvalitet, sier Lillejord.

> En lengre versjon av denne saken finner du på utdanningsnytt.no.

Bøker

Aktuell bok OMTALT AV Kjersti Mosbakk

Kritikk mot egen fagforening

**Svik –
en historie om mobbing
på arbeidsplassen**

Av Kjellrun Ulven Woxen
Svein Sandnes Bokforlag
2016
159 sider

Kjellrun Ulven Woxen følte seg sveket av Utdanningsforbundet da hun ble mobbet på arbeidsplassen.

Kjellrun Ulven Woxen ble vitne til at en kollega slo en elev, ei tolv år gammel jente med psykisk utviklingshemming. Hun innleder boka med å fortelle om denne episoden, som etter hennes mening var årsak til mobbingen hun senere ble utsatt for. Woxen ble sjokkert over det som skjedde. Hun beskriver at hun ble så perpleks at hun verken konfronterte kollegaen med det eller rapporterte det videre til overordnede.

Heller ikke kollegaen, i boka kalt Jeanett, loggførte hendelsen. Etter opptrinnet opplevde Woxen at Jeanett trappet opp trakasseringa mot henne. Hun skriver «Kanskje var Jeanetts klare antipatier mot meg en følge av at jeg hadde vært vitne til flere hendelser jeg opplevde som uheldige?» I ettertid har hun reflektert over hvordan det kunne ha gått hvis hun på det tidspunktet hadde hatt noen å henvende seg til, som kunne hjulpet henne å treffe de riktige valgene og gitt henne støtte.

Kjellrun Ulven Woxen hadde jobbet som lærer i 30 år da hun i 2001 ble ansatt ved det hun i boka kaller Engstad barnepsykiatriske behandlingshjem og skole. Hun ble klassestyrer for ei ni år gammel jente. Allerede første dag i jobben

«Mobbing stjeler krefter. Det lammer», skriver Kjellrun Ulven Woxen i boka «Svik – en historie om mobbing på arbeidsplassen». ILLUSTRASJONSFOTO SARA JOHANNESSEN, NTB SCANPIX

reagerte hun på oppførselen til sin kollega Jeanett. I boka beskriver hun hvordan Jeanett satte rektor på plass. «Jeg [...] forundret meg virkelig over hvordan hun omtalte rektor. [...] Allerede her skjønnte jeg at rektor ikke hadde den nødvendige autoritet, enda hun hadde vært rektor ved skolen på Engstad i mange år. Hun vek unna for Jeanett. Eller var det behagelig for rektor å slippe?» skriver Woxen.

Arbeidshverdagen på Engstad er detaljert beskrevet. Woxen forteller om små og store hendelser med kolleger og elever. Hun skildrer både hyggelige mestringsopplevelser og utrivelige opptrinn. Handlingen er til dels springende, det er litt forvirrende å holde oversikten over rekkefølgen i hendelsene.

Etter hvert som situasjonen eskalerte, ble konflikten mellom Woxen og kollegaen tatt opp i møter, både med teamet, med rektor og med hovedtillitsvalgt i fylket. Woxen tok også kontakt med en advokat i Utdanningsforbundet sentralt. Senere hadde hun kontakt med flere andre navngitte personer i Utdanningsforbundet. Hun hadde tro på at tillitsvalgt og representanter for Utdanningsforbundet skulle hjelpe henne, men begynte raskt å tvile på det. Hun stiller spørsmål

ved om hovedtillitsvalgt burde fratrådt saken siden Jeanett, som var en del av konflikten, var hans vara.

Etter en tid med møtevirksomhet blir Woxen fratatt klassestyrerfunksjonen. Senere ble hun sykmeldt, noe hun opplevde som et nederlag. Hun kom aldri tilbake til Engstad. Etter hvert ble hun uføretrygdet, og arbeidsforholdet ble avsluttet.

Woxen stiller seg kritisk til Utdanningsforbundets medlemspleie. Etter å ha vært medlem i nærmere 30 år, mener hun at fagforeningen ikke tok vare på henne da hun trengte det mest. Hun opplevde det som et svik fra egen fagforening.

Det er gått mer enn ti år siden hendelsene Woxen skriver om. Hun avslutter boka med tanker om hvordan mobbingen påvirket henne som menneske. «Mobbing stjeler krefter. Det lammer.» skriver hun, og reflekterer over at det er viktig å tilgi for selv å komme videre. Etter eget utsagn har hun klart å tilgi. Hun håper boka hun har skrevet kan støtte andre som havner i tilsvarende situasjoner.

Fotografiske
tilbakeblikk
fra skole og
barnehage.

Biskopen kom til de små barna

September 1972: Den geistlige øvrighet er på besøk i Vår Frelses menighets barnehage i Hauge-sund, representert ved Olav Hagesæther, biskop i Stavanger bispedømme fra 1968 til 1976.

– Jeg husker vi syntes det var stas at biskopen skulle komme. Men jeg har ellers ingen sterke minner om selve besøket, forteller Sonny Jorunn Torvestad, med briller og hvit genser på bildet.

Den gangen het hun Hetland til etternavn og hadde akkurat begynt å jobbe i barnehagen, som på det tidspunktet holdt til i det som het Revehallen i Hagesund sentrum. Kort tid etterpå flytta barnehagen inn i et helt nytt bygg på Solvang, et annet sted i byen.

FOTO HAUGALANDMUSEENE TEKST HARALD F. WOLLEBÆK

Studentpraksis i Zambia:

– Her roper de etter mer kunnskap

– De er takknemlige for at de får gå på skole og for den jobben vi gjør som lærere. Det er stor forskjell på motivasjonen til en sjetteklassing her og i Norge, mener Malene Nybø (22). Hun er en av 24 lærerstudenter fra NTNU som har hatt praksis på en skole i Zambia.

I Zambia er den internasjonale kvinnedagen 8. mars en offentlig høytidsdag. De norske lærerstudentene deltok på feiringen iført skreddersydde kjoler med samme mønster som resten av de ansatte ved skolen de har praksis på. Fra venstre: Malene Nybø (22), Lida Livik (22), Anne Kasin Husby (22) og Ida Aak Kavli (21).

TEKST OG FOTO Aleksander Andersen

I byen Livingstone står unge militærkadetter, menn og kvinner, i stram giv akt til klangen av hundre trommer som treffer det flere kilometer lange opptoget som ender i en sirkel rundt dem. Det er 8. mars. Det er kvinnedagen. Det er fri, og det er fest.

– Here comes Nalituwe Secondary School, applause! spraker det i roperten før flere hundre sangstemmer overdøver både roperten og trommene. Malene Nybø, som er lærerstudent fra Sofiemyr i Akershus,

smiler og vinker til mengden av tilskuere.

17. mai-stemning

Hvert av de siste 10 årene har lærerstudenter fra Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) overtatt seks skoler i Zambia i fem uker. I år er 24 unge kvinner og menn lærere for elever i Livingstone og Mungo. Malene Nybø (22), Anne Kasin Husby (22), Ida Aak Kavli (21) og Ida Livik (22) er til vanlig i praksis på en lokal barne- og ungdomsskole. Men i dag er ingen vanlig dag.

– Selv den ellers så ordentlige rektoren på sko-

len vår danser og synger i dag. Jeg har aldri visst at kvinnedagen ble satt så høyt ute i verden. Jeg får skikkelig 17. mai-følelse, smiler Ida Aak Kavli. Sammen med de tre studievenninnene er hun kledd i den samme skreddersydde, mintgrønne og røde drakten som resten av de ansatte ved skolen.

Etter paraden inviterer rektor jentene med hjem til praksiskoordinator Oscar Mbwainga. Etter et festmåltid, spist med hendene, svinger de norske jentene seg til zambiske folketoner i de skreddersydde afrikanske kjolene. Når de omsider slipper seg ned på sengene på Jollyboys Backpackers, hvor

Malene Nybø (22) har tatt med klassen ut i skolegården for å leke i midt i timen. Den norske undervisningsmodellen, vidt forskjellig fra den zambiske, har mye fokus på å ha en relasjon til elevene, å lære gjennom lek og tilpasset opplæring til hvert barns ferdigheter.

de har delt køyesenger og rom i fem uker, er de fire jentene utslitte, men glade. Det er tre dager igjen av en reise som har forandret dem.

– Det beste er å møte alle menneskene som bor her. Se hvordan de lever, høre deres historier og bli kjent med de lokale. På en måte er de veldig like oss, mens noen ganger blir man slått i bakken av hvordan de kan ha et helt annet tankesett, forteller Malene.

Enkle læremidler

Klokken 07.25 dagen derpå vibrerer vekker-

klokka både én og to ganger før Malene Nybø og Ida Livik slenger veskene over skuldrene og haster ut av rommet. De to andre jentene har trukket det lengste strået i dag. Timen deres begynner ikke før klokken 10.00.

– *Good morning! Always on time for school, misses!*

Portvakta på Jollyboys, som tuller med at han kunne stilt klokka etter dem, smiler lurt mens han ser jentene ta fatt på den to kilometer lange turen til skolen mens de retter på lange, mørke skjørt og hvite bluser for å holde skoleuniformen hel og pen. Mens de har kun 20 minutters gange, går

mange av elevene i klassen mer enn halvannen time hver vei.

– Hei! Der er dere jo!

Oscar Mbwainga, praksiskoordinatoren, kommer dem i møte på en rød terrengsykkel iført hvit skjorte, dressbukse og et grønt stripete slips.

– Jeg var sikker på at dere skulle komme for sent etter festen i går, ler Oscar.

Jentene entrer klasserommet til hilsen fra førte elever som reiser seg. Respekten for lærerne er stor – og læremidlene enkle. Her finnes verken nettbrett eller interaktive tavler.

– Vi har virkelig blitt utfordret til å tenke kreativt. Jeg har ei lærebok og ei tavle til rådighet på 35 elever, forteller Malene.

– Da er man nødt til å tenke utenfor boksen, legger Ida til.

Autoritær skole

Første time, engelsk. Past tense. Det er ingen som sover i timen i sjetteklasse på Nalituwe. Dagslyset faller inn fra de åpne vinduene og på de lyseblå, møkkete veggene. Tre langbord med benker strekker seg nedover i klasserommet.

– *Kalulu the hare is famous. What is that in past tense?*

De tretti hendene som fyker i været, antyder en visshet om at fremtiden avhenger av innsatsen her i klasserommet. Det er hard konkurranse om å være best. De flinkeste sitter lengst fremme med hånda i været. Oftest og først. De svakeste bakerst. Sist og sjelden.

– Det mest frustrerende jeg har opplevd, er hvordan lærerne behandler elevene. Jeg har revet meg i håret mye når jeg overhører hvordan de snakker til barna. Det er veldig utfordrende å skulle stå på sidelinja og nikke. Praksisen i Zambia er veldig forskjellig fra norsk skole, og det er mye vi ikke er vant til, forteller Malene.

– Jeg har hørt lærere si nedlatende ting, bedt dem om å gå fra klassen. Det er helt utrolig, sier hun opprørt.

Likevel mener hun også det er mange positive ting ved skolen i Zambia.

– Elevene har en utrolig lærevilje. De er så takknemlige for at de får gå på skole og for den jobben vi gjør som lærere. Det er stor forskjell på motivasjonen til en sjetteklassing her og i Norge. Hjemme er elevene kanskje litt bortskjemte og tar skolen for gitt, mens her roper de etter oss for mer kunnskap.

Ida Livik skriver bachelor-oppgave om tilpasset opplæring, som er en del av den norske skolemodellen.

– Det er veldig lite av det her. De er gode i struktur og klasseledelse her, men å se hver og en elev og gi dem oppfølging, skjer ikke så ofte.

– Her er læreren en ukjent autoritær person som lærer et barn. De zambiske lærerne har som oftest ikke innblikk i det personlige livet til eleven. Det er heller ingen selvfølge at de kan navnet til alle elevene, forteller Ida.

Anne Kasin Husby (22) underviser sin zambiske skoleklasse i engelsk. Når hun er ferdig utdannet, blir hun tredje generasjons lærer i familien. – Jeg har alltid sett på det som et fint yrke. Jeg elsker å jobbe med mennesker. Også er det jo fint med lange ferier, ler hun.

Anne Kasin Husby (22) (t.h.) har møte med medstudentene sine om dagens undervisningsplan. På den zambiske skolen blir hun og de andre utfordret til å tenke kreativt. De har kun et par skolebøker, tavle og kritt til rådighet på mer enn 30 elever.

Norsk påvirkning i 10 år

Margret Hovland, internasjonal koordinator ved institutt for lærerutdanning ved NTNU, var med på å starte praksisordningen, som har 10-årsjubileum i år.

– Det er klart at vi ser positive ringvirkninger begge veier av dette samarbeidet. Vi støtter skolene økonomisk fordi de tar imot våre studenter. Én av skolene har blant annet klart å bygge opp en hel datalab med støtten fra Norge.

Hovland forteller videre at hun har sett store

endringer ved de zambiske skolene i løpet av de siste 10 årene. Likevel vil hun ikke fastslå at det er utelukkende på grunn av den norske påvirkningen.

– Det kan like gjerne være Zambia som har forandret seg. Men at praksisordningen har hatt en positiv innvirkning, er jeg helt sikker på, forteller hun.

– Dessuten får vi andre studenter tilbake enn dem vi sendte ut. De ser sitt eget utdanningssystem annerledes. De har fått andre perspektiver på hva som er viktig i livet, og de ser hvor bra man har

Anne Kasin Husby (22) fra Levanger (t.v.) studerer ved lærerutdanningen på NTNU i Trondheim. Hun har hatt praksis ved en skole i Zambia og styrt en klasse elever på egenhånd i fem uker sammen med medstudenten **Ida Aak Kavli** (21) (t.h.).

Oscar Mbwainga (t.v.) er de norske studentenes koordinator på Nalituwe Secondary School i Livingstone. Her er **Lida Livik** (22) og **Malene Nybo** (22) (t.h.) på vei til første time.

det i Norge. Jeg tror dette er med på å skape gode lærere av studentene, mener Hovland.

Viserektor ved Nalituwe Secondary School, Martin Samwali, mener at den norske innflytelsen de siste 10 årene har vært med å forme lærerne ved skolen.

– De norske studentene og lærerne fra NTNU har selvfølgelig påvirket oss. De har endret tankesettet vårt på mange måter. Samarbeidet med Norge har fått oss til å se utenfor landegrensene og se på hvordan man jobber med utdanning i andre land

på en måte vi ikke hadde før, forteller Samwali.

Også de norske studentenes koordinator, Oscar Mbwainga, mener at de siste 10 årene med innflytelse fra Norge har vært med på å forandre undervisningen.

– De har vært med på å påvirke måten vi underviser på og hvordan vi oppfører oss i klasserommet mot elevene. Også har vi lært mange norske teknikker. Som å bruke lek og sang til læring, for eksempel, sier Mbwainga.

Han forteller at det særlig er tre områder der de

«Vi bruker dem som eksempel overfor alle ansatte når det gjelder punktlighet, også etter at de har reist hjem.»

Oscar Mbwainga

ser at den norske innflytelsen har påvirket lærerne ved skolen.

– Undervisningsmetoder, bruk av straff og punktlighet er de områdene der det norske samarbeidet har endret oss, forteller han.

– Før pleide vi å straffe elevene, av og til fysisk, hvis de ikke oppførte seg eller fulgte med. I Norge er menneskerettigheter veldig viktig. Vi har lært å samtale med elevene og respekterer barnas rettigheter framfor å bruke fysisk straff slik som før. De norske studentene som har praksis her ved skolen, er alltid presise. Vi bruker dem som eksempel overfor alle ansatte når det gjelder punktlighet, også etter at de har reist hjem.

– Blir bedre lærere

Oppholdet i Livingstone har vært en opplevelse for livet for de fire jentene. De har kastet seg utfor 54 meter i fritt fall med en tandemsvinge, badet på kanten av Victoriafallene og møtt elefanter, flodhester, sjiraffer og krokodiller i den ville afrikanske naturen. Men jentene har også diskutert den norske modellen med lokale lærere og rektorer, tilpasset opplæring og forsøkt å vise viktigheten av å etablere en relasjon med hver enkelt elev. Jo, også å leke, da.

– *Who wants to play?* Malene og Ida ser utover klassen de har vært ledere for. Elevene de har knyttet seg til. Som de snart skal reise fra. Alle som nå stormer ut av klasserommet til den åpne jordsletten mellom skolebygningene. Til latter og lek.

– Jeg tror oppholdet her kommer til å påvirke meg som lærer når jeg blir ferdig med utdannelsen. Jeg tror ikke jeg kommer til å være like avhengig av teknologi. Jeg vil være mer kreativ og ha fokus på at eleven ikke skal se på meg som en autoritet, men som en omsorgsperson, forteller Ida Aak Kavli.

– Jeg tror vi kommer til å bli bedre lærere fordi vi var her og ble utfordret til å tenke annerledes. Og så klarer vi å se skolesystemet vi har hjemme litt utenfra fordi vi har vært et sted som er så vidt forskjellig fra Norge, og hva vi kan ta lærdom av herfra, sier Ida.

– Jeg tror vi har satt noen spor her. Et par av lærerne har fulgt med oss i undervisningen, og en av dem fortalte meg at han var åpen for å lære noe av vår metode også. Jeg har hvert fall lært utrolig mye her nede. Mye av det kommer jeg til å ha med meg for alltid, mener Anne Kasin Husby.

Dans, og ved-sidan-av-dans

Musikklærer Birgitte Rosenberg set høgtalaren i vinduskarmen, og elevane er klare for innleiingsdansen med innlagt «frys». Om lag halvparten av dei har klumpa seg framfor vindauget for å vere med. Men rundt dei ser Utdannings journalist påfallande mange andre barn engasjert i eigne rytme- og rørsle-leikar på eiga hand.

«Nettopp nå er ringen hos deg»

Songambassadørane har vald «Ta den ring og la den vandre» som ein av songleikane denne dagen, og Marte Gaustad Andreassen spør, etter rituala i leiken, kven som «har ringen som sit på den venstre peikefingeren.»

Songambassadørar

Kvar onsdag samlar songambassadørane medelevane til songleikar og dans i skolegarden i storefri. Elevane frå fjerde til sjuande trinn vel fire ambassadørar for kvart trinn. Dei skal mellom anna leggje opp onsdags-songen i skolegarden.

Her har fotografen fanga elevane etter ein bråstopp i musikken. Da må songen og dansen «fryse», til musikken kjem på att.

Frå v.: Melissa Suleymani, Lyra Kimsdotter Slåttum, Christina Sveum Åsbekken, Helle Perstuen, Ingeborg Lysen Bekkelien, Ina Raaum Andreassen, Anna Tronrud, Tobias Fremstad Dulsrud og Martin Emilsen.

«Songtida e

r her»

«No er vinteren over, regnet er forbi, det er borte. Landet blir dekt av blomar. Songtida er her», står det i Høgsongen, og slik er det i skolegården på Fryal i Søndre Land i Oppland den første vårdagen i år. Skilnaden er at her er det songtid heile året.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

FOTO Erik M. Sundt

Boblar av klappeleik

Å spørje jentene i 6. klasse om dei kan klappeleikar, er som å sprette ei sjampanjeflaske.

Dei klappar, knipsar, trampar og hoppar i strengt koreograferte mønster.

Repertoaret er enormt, og Melina Bjørnødegård Sveen, Ida Marie Wexell Nordraak, Iselin Eliassen Sveen og Tiril Løkken «klappar» like gjerne med hofter og bein som med hender.

Klart og klappa, klappa og klart

Halvvegs ut i musikktiltaket forsvarer gutane ut til pubertetssamtale. Fra venstre Melina Bjørnødegård Sveen, Ida Maria Wexell Nordraak, Iselin Eliassen Sveen, Tiril Løkken, Ida Lorenze Hagenborg Harbak, Natalia Ziolkowska, Anne Marte Nerli Ellingsen og Birgitte Rosenberg som alle lær klappeleiken breie seg.

Somme av leikane har melodi og tekst, men jentene dansar òg berre til den rytmen dei sjølv skapar med klapp og knips. Nokre leikar har dei laga heilt sjølv, nokre har dei lært av andre, og andre har dei utvikla etter inspirasjon frå fritidstilbodet «kreativ dans» ved skolen.

Som spiler rundt eit nav

Kvar månad har Fryal skole «månadens song». Songen blir sunge kvar dag i alle klassar, og under fellessamling. Når nå jentene grip tak i ei søyle i musikkrommet og går rundt som spilene i eit hjul, trillar alle moglege songar fram: reklamesongar, gamle songar, nye songar.

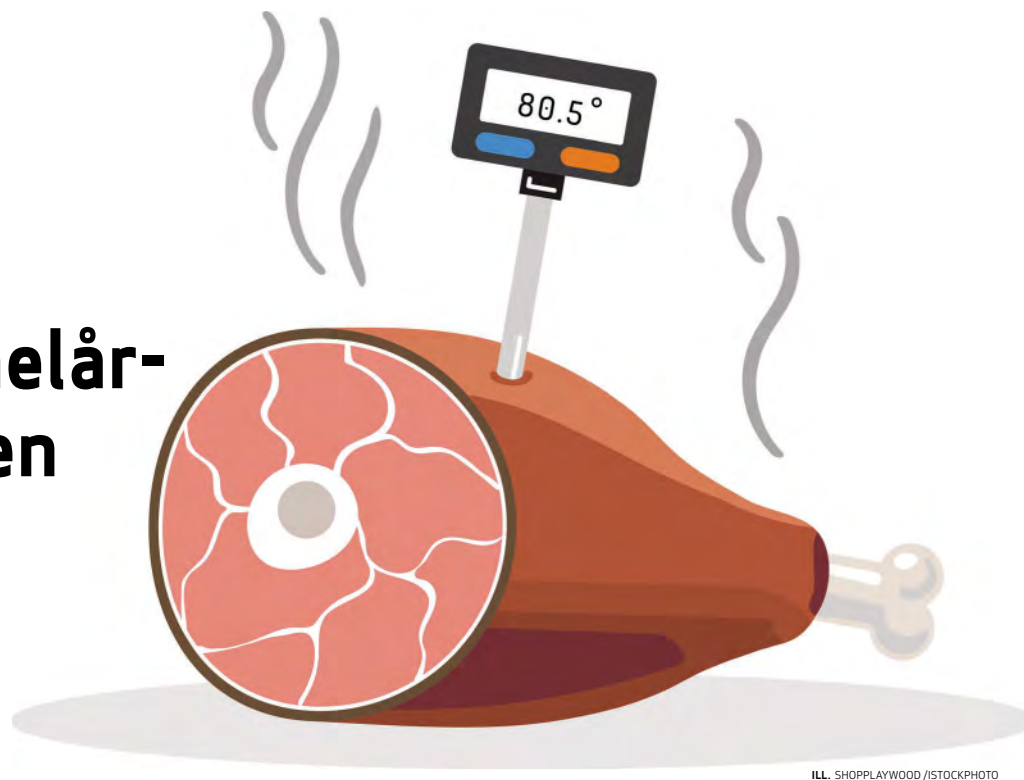
Øver til show

I musikktimen etter storefri øver sjettekasse til barnehageturneen dei skal ha. Søndre Land er pilotkommune for organisasjonen «Krafttak for sangen». Det tyder mellom anna at alle innbyggjarane skal oppleve og ta del i song. Barna på Fryal skole syng for og med barnehagebarn og dei som bur i sosiale institusjonar i kommunen. Frå v.: William Nybakke, Kristian Løken og Mats Heimdal.

Petit

Lammelår-morgen

ILL. SHOPPLAYWOOD/ISTOCKPHOTO

Av og til føler en seg helt lammet. Ikke minst når lammelåret skal steikes. 4,3 kilogram, det er søndag, og kun få timer til storfamilien skal samles. Åffer ligger offerlammelåret der ennå innpakket og halvfrosset, da?

Ole Foss
skribent og lærer
ARKIVFOTO PRIVAT

Lammelsen skyldes ikke empati med dyret som måtte bøte med livet. Men oppskriftene på det store internettet opererer med lammelår på 2,5 kg. Mitt er altså på 4,3 kg. Altså, ikke mitt, for det har jeg aldri veid, men det parterte låret som ligger og skriker etter handlingens mann. Oppskriftsbøker? Papi, blææh! Nettbrett? Yess!

Jeg ser mitt snitt til å gyve løs med i snitt 20 snitt med sylkvass kniv på hver side av låret. Og med kirurgisk presisjon implanterer jeg hvitløksfliser inn i hvert snitt, slik det har vært fra tidenes lammelårmorgen. Hvorfor har ikke senior- og juniorforskere klart å genmanipulere dyrene med hvitløk og rosmarinkvaster ennå? Vi skriver tross alt 2017!

Så; mitt store dilemma og dagens lammelse; hvor er steiketermometeret? Arvetermometer fra 1972 hadde mistet bokstaver, tall og runeskrift, så det hviler på de evige termometermarken sammen med annen termometermark som kryper der nede.

Og jeg har jo kjøpt et fantastisk digitalt termometer gjennom en fantastisk netthandel, sannsynligvis til en fantastisk pris. Alle duppedingser

burde imidlertid vært utstyrt med microchips, slik at vi på mobilen kunne funnet ut hvor vi la slikt. Skal vi være nødt til å holde rede på slikt sjøl? Vi skriver tross alt 2017!

Jeg vet jeg ser dette digitale steiketermometeret tre ganger hvert år og tenker; «Aha, her ja! Det må jeg huske!» Uten å huske det. Og sikkert tre-fire ganger i året, men dessverre på helt andre tidspunkter, har jeg bruk for det. Trøsten er at jeg hver gang, på rydderundene i 18 skap og 21 skuffer, finner nye ting. De må leses eller grubles litt over, eller flyttes fra skuff 13 til hylle 3, eller omvendt. Slikt tar tid i 2017!

Steiketermometeret? Søk vekk! Jeg vet at min kjære mor alltid fikk perfekt steik, og det uten steiketermometer, men det var før.

Epilog: Lammelåret ble faktisk veldig bra uten termometer, merkelig nok. Eller nesten bra! Glemte å ta selfie med låret. Slikt går bare ikke an i 2017!

«De må leses eller grubles litt over, eller flyttes fra skuff 13 til hylle 3, eller omvendt.»

Tilbakeblikk

For 50 år siden
Den Norske Fjellskolen

Den Norske Fjellskolen kan i år høgtide sitt 10-års jubileum. (...) – Korleis fekk du idéen til Den Norske Fjellskolen, Terje Vigerust? – Då eg i 1957 starta opp med Den Norske Fjellskolen, hadde eg vori lærar i Oslo i fem år. Dette var lærerike år for meg, eg lærde storbybarna å kjenne, ikkje minst livsstilen deira, og den var mykje annleis enn den eg sjølv hadde fått forma i min barndom. Eg voks opp med Dovrefjellet som tumleplass (...) Etter kvart voks den tanken frå at eg ville starte ein skole der heile fjellet skulle vere skolestue. Og da eg i 1956 fekk tak i eit pensjonat på Høvringen, så vart tanken ein realitet.

Norsk Skoleblad
nr. 14/1967

For 25 år siden
Rektorene tar fra lønn til drift

– Det er skarp uenighet mellom KUF og Kommunaldepartementet om det er lovlig å delegere rektorene i grunnskolen myndighet til å overføre midler fra lønnsbudsjettet til driftsbudsjettet. – Nå skal de to departementene møtes for å prøve å bli enige. – I mellomtiden bryter stadig flere kommunale myndigheter forskriftene slik Kommunaldepartementet tolker dem.

Skoleforum nr. 7/1992

Eggkleiva 1		Tor-Tur 1	
Navn	Sum	Navn	Sum
Kimmoen Ørnulf	720	Lundin Stig	660
Harald Pettersen	440	Aalberg Per	510
Eggan Arne	520	Stenrodd Morten	580
	1680		1750

FOTO PRIVAT

Født med rett hylle

Noen strever med å bygge hyller fra Ikea. Harald Pettersen bygger ikke hyller. Han kaster dem. På munker. Og han får poeng når han treffer.

TEKST Kjersti Mosbakk | km@utdanningsnytt.no

Harald Pettersen er ikke ute etter å skade verken geistlige eller lekfolk. Munkene han vil ramme, er lagd av tre, og hyllene er runde støpejernsplater. Aktiviteten er skotthyll, som ifølge Norges Skotthyllforbunds nettside regnes som den trønderske nasjonalidretten. Sannsynligvis ble den introdusert av skotske ingeniører som jobbet med Trondhjem-Støren banen på 1860-tallet.

– Hvorfor spiller du skotthyll?

– Nei, det var nå på grunn av 'n beste-far, da. Han har spilt siden 1930-tallet. Jeg er tredje generasjon. Så jeg fikk det inn med morsmelka, eller farsmelka om du vil. Jeg har alltid spilt, kan ikke huske noe anna, forteller Harald Pettersen på telefon fra hjemkommunen Skaun en sen kveldsstund.

Han advarer om at han har en haug med unger som skal legges, så det kan hende vi blir avbrutt. Når vi er ferdige med å prate, skal han gjøre en innsats for valgkomiteen i Utdanningsforbundet Melhus.

– Å få tillitsvalgte til å stille opp, er vanskelig her, som andre plasser, sier han med et lite sukk. Selv har han vært sekretær i Norges Skotthyllforbund siden slutten av 90-tallet.

– Det er lang og tro tjeneste, det?

– Ja, det blir nå sånn når det er noe du synes er morsomt, det blir en livsstil, sier Pettersen.

Eksklusiv idrett

Skotthyll spilles på en elleve meter lang bane. På banen står det tre kjegleformete munker. Spilleren skal kaste hylla og

Slik ser det ut når den flate metallskiven, kalt «hylle», treffer «munken» som gir 10 poeng.

FOTO JONAS FRØLAND / NTB SCANPIX

treffe én eller flere av munkene. Det beregnes poeng etter hvilke munker som faller.

– Det er mest vanlig å rive ned en av munkene. Er du heldig, får du to. Svært sjelden er det noen som får tre, forteller spesialpedagogen.

Totalt er det rundt 800 medlemmer i skotthyllforbundet. De fleste holder til i Trøndelag.

– Vi har også ei lita grein på Møre og to-tre klubber ved Tønsberg, men det er stort sett utflytta trøndere. Og så har vi en klubb på Gran Canaria.

– Å ja?

– Ja, de kaster jamt, de pensjonistene

som bor der. En del av dem er i Norge om sommeren. Da passer de på å få med seg NM, som alltid er i august.

– Du drømmer kanskje om å flytte dit etter hvert du også?

– Å nei, jeg flytter nok ikke sørover. Da snakker vi om min andre lidenskap, som er isfiske. Jeg reiser en del rundt og fisker på is.

Som i mange andre idretter er den sosiale biten viktig.

– Samholdet og praten over kaffekoppen. Vi har alltid kaffe og vaffel etter trening. Da går praten om at hylla var skeiv, banen var dårlig og så videre. Vi skylder på alt unntatt oss sjøl, da.

● Harald Pettersen (52)

Hvem

Adjunkt med spesialpedagogikk ved Rosmælen skole og barnehage på Kvål i Melhus kommune i Sør-Trøndelag.

Hva

Kaster skotthyll i Eggkleiva skotthyllklubb. Han er også trofast sekretær i Norges Skotthyllforbund, med fartstid siden slutten av 1990-tallet.

Dette trenger du:

Bane (2 platter à 5 x 0,6 meter), hyller og munker + noe å skrive på hvis du er opptatt av poengtelling

– Jeg har spilt skotthyll så lenge jeg kan huske. Det er en livsstil, sier Harald Pettersen.

FOTO PRIVAT

Noen tanker for alle som har med tenåringer å gjøre

● **Marianne J. Fredheim**
forhenværende lærer
FOTO PRIVAT

Tenåringer er store barn, ikke voksne.

Vi har et fantastisk skolesystem i Norge, med moderne utdanningsprogrammer og oppegående kvalifiserte lærere, men skolesystemet fanger ikke opp alle utfordringene hele tiden. I dag vet vi mye om elever som faller fra i den videregående opplæringen, men vi vet ikke alt, dessverre.

Hvem har egentlig ansvar når elever i videregående opplæring avbryter skolegangen? Eller elever som sliter og får større og mer alvorlige problemer i denne brytningstiden? Hvorfor terper man alltid i media om at det må lages nye læreplaner eller flere matematikktimer, når problemene egentlig ligger i den pedagogisk-psykologiske opplæringen? Hvor mange elever må falle ifra den videregående skole før man tør ta tak og gjøre noe med dette, finne årsakene, ikke bare diskutere symptomene? Jeg undres.

Nå vet vi en del om jenters og gutters ulikheter langt opp i videregående opplæring. Dette bør vi ta til etterretning. Gutter og jenter kan ikke behandles likt eller puttes i «samme bås». Dropper en gutt ut av videregående skole, ligger det mye skjult informasjon og svar i handlingen om hvorfor. Vi bør finne disse svarene nå, for vi har ingen å miste.

Svarene ligger i hovedsak hos oss foreldre og i skolesystemet. Foreldrene, fordi mange begynner å slippe taket på oppdragelsen og stoler på at tenåringer klarer seg fint, og skolesystemet, fordi man ikke har gode nok tiltak for å fange opp de som bryter. I tillegg til kommer det at man i altfor stor grad overlater ansvaret til elevene selv. Det kan man ikke gjøre. Ungdommer blir ikke voksne den dagen de går ut av ungdomsskolen og begynner i videregående skole.

Nei, jeg vil av egenopplevd erfaring med en tenårings i huset, si at tvert imot: De trenger ekstra

mye oppfølging og omsorg i denne tiden. Særlig i en overgangsfase som det er å bryte opp fra venner og lærere gjennom så lang tid, og begynne på en helt ny arena hvor de aller fleste ikke kjenner hverandre.

Dette er et kjent debattert tema i dagspressen. Man kan få en opplevelse av at dette er den enkeltes elevs problem og ansvar, men det er ikke så enkelt. Dette er et sammensatt samfunnsproblem, og skolene må ta dette alvorlig og lage gode strategier for elever som begynner i 1. klasse på videregående skole. Mye kan gjøres. Der jenter opererer med venninnegjengen, gir hverandre råd og snakker om det som er utfordrende, er gutter ofte i en ensom posisjon.

Som lærer fikk jeg selv nærkontakt med tenåringer som strevde. Jeg kjente godt til en ressurssterk gutt som slet etter et halvt års skolegang i videregående, uten at foreldrene visste noe. De ante fred og ingen fare. Han var helt bestemt på å skifte skole.

Problemet var ikke fag og karakterer, men trivsel og klassemiljø. Han trivdes ikke på den nye skolen eller i klasserommet. Han kjente ingen i klassen ennå. Hva skulle han gjøre? Skulle skoleledelse og lærere blandes inn, eller skulle han bare søke plass på en ny skole? Juleferien kom og gikk, med mange ulike løsninger. Han slapp å bale med tunge tanker alene, og han fikk klarhet i at det var full støtte hjemme om skoleskifte ble utvegen. Løsningen ble at han fortsatte, med løfte om at han fikk støtte hjemme dersom tingene ikke bedret seg, og senere kunne bytte til en annen skole. Det løste seg denne gang. Vi voksne kan godt spørre og grave, selv om ungdommen opplever dette som mas, i alle fall for dem som sier lite. Det kan være et tegn på at ikke alt er ok.

Hva kan skolen bidra med i slike situasjoner? Skolen skal sette et enda større søkelys på trivsel i skolestarten. Skolen skal ta opp at det kan være tøft og vanskelig å være «ny» i en klasse med bare ukjente og vise forståelse i fellesskap for at alle har det på samme måte og at du som tenåring ikke er alene om å oppleve dette.

Jeg tipper veldig mange elever opplever den første tiden som vanskelig. Ikke la dette bli den enkeltes problem, for det er ikke det. Vi vet litt om

«Ungdommer blir ikke voksne den dagen de går ut av ungdomsskolen og begynner på ulike videregående skoler.»

sårbarheten til tenåringer, spesielt unge gutter, og hva utfallet i verste fall kan bli. Det skjer så mye i kroppene deres i denne tiden, både psykisk og fysisk. Ved å fokusere på dette, og ved å støtte opp om deres prosess og utvikling allerede tidlig ved skolestart, kan man forebygge et så omfattende problem. Ikke bare hormoner er i fri flyt. Det skjer store prosesser i hele systemet deres, og de fleste er for unge til å skjønne at dette er normalt og at det går over.

Evnen til blant annet å tenke abstrakt er ikke helt utviklet i denne fasen i livet. Det meste dreier seg om deres opplevelser dagen i dag, ikke hvordan livet deres er om ett år eller to. Ungdomstiden er en svært viktig fase i livet hvor det meste opplevs veldig alvorlig. Mange grep kan gjøres for at dette skal bli en fin og lærerrik tid for de fleste. Det er snakk om holdninger og gode strategier for å beherske utfordringer på skolen og med fokus på gode mestringsprosesser.

Siden gutter og jenter er så forskjellige, og slik skal de få være, og siden det er guttene som bryter ut mest, vil jeg avslutte med å si at nettopp derfor er det viktig at guttene får denne oppmerksomheten tidlig ved skolestart i videregående. Støtten og oppmerksomheten vil kunne bidra til at de får styrket selvtillit til å fortsette. For det er nettopp selvtilliten, og troen på seg selv, som svikter. Kan-skje skolene rett og slett bør se på elever i sin helhet, som unge, usikre mennesker i utvikling, og med følelser og utfordringer, som for mange kan virke uovervinnelige. Tenåringer er store barn, ikke voksne. Dette er helt ok, men vi må ikke glemme det. De trenger god veiledning og trygge voksenpersoner rundt seg.

Styreren er barnehagens skjulte skatt

Barnehagestyrerne i Oslo kommune er daglige ledere på lik linje med daglige ledere i hvilken som helst annen bedrift. Men trolig med flere oppgaver enn de fleste.

● **Maria Dizaei**
barnehagestyrer
i Oslo kommune
FOTO PRIVAT

Her er ingen egne ledere for blant annet lønn, økonomi, helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid, medarbeideroppfølging og prosjekt/utviklingsarbeid. Alt utføres i regi av den enkelte styrer, som er leder og ansvarlig for sin barnehage.

Mange tenker nok ikke over hvilken rolle vi styrere har. Skulle jeg ramse opp alle styreroppgavene, ville nok de fleste få hakeslepp. Så lenge barna har det bra, tenker nok ikke mange over jobben daglig leder gjør for sin barnehage.

Men for at barna skal ha det bra, kreves det gode ledere. Oslo kommune har en visjon om å ha landets beste barnehager, og kampen for å få flest barn nettopp til å søke akkurat i den enkelte barnehage har blitt tøff. Med kutt i alle ledd og minimalt av økonomiske midler skal styrer i den enkelte barnehage stå på lede en personalgruppe slik at foreldre velger akkurat den barnehagen som skiller seg ut, som gir gode tilbud og det lille ekstra!

Foreldre nå stiller helt andre krav enn før, som økologisk mat eller kokk i barnehagen.

Hvor ofte barna får tilbud om teater, svømming eller skiskole, er eksempler på hva foreldrene introduseres for, slik at de søker nettopp denne barnehagen.

Foreldrene vurderer hva den enkelte barnehage tilbyr før de «shopper» barnehage til sine barn.

Er det riktig av Oslo kommune å ha det store skillet bydeler imellom?

Mens Oslo kommune ønsker å tilby Norges beste kommunale barnehage, hvor de har en visjon om å komme best ut, lurer jeg på hva er det de egentlig vil? De har endret barnehagene til noe helt annet: Det bygges store barnehager, det kuttet i alle ledd som er med på å drive den gode barnehagen de refererer til. Så er turen kommet til oss styrere, hvor vi inviteres til inkludering av planer og utforming av den ideelle planen som skal forme den gode barnehagen i Oslo kommune.

«**Ekstra arbeidsoppgaver hopper seg opp for oss styrere, men dette ser ikke Oslo kommune.**»

Hva har skjedd siden sist vi ble spurt? Styrere rundt i Oslo opplever kutt, store baser hvor vi oppbevarer barn, mindre tilgjengelighet for ansatte og store lønnsforskjeller bydeler imellom. Ekstra arbeidsoppgaver hopper seg opp for oss styrere, men dette ser ikke kommunen. Vi er alle i samme jobb, stolte over faget vårt, vi ønsker å møte foreldre med et smil og være til stede for barn og voksne. Vi er styrere i Oslo kommune, med utdannelsen i ryggsekken, så er det vel på tide å sette søkelyset på hva som driver «den gode barnehagen».

Med lojalitet til kommunen er det vel knapt noen som tør å stikke hodet fram for å si at dette ikke går. Vi har begynt å bli kreative i å finne løsninger som kompenserer for alle kuttene. Kan vi ikke tilby gratis teater, setter vi selv i gang med skuespill og kulisser; kan vi ikke tilby skiskole, får vi bruke oss selv som instruktører.

Hvor mye kan en styrer kreve av sine ansatte? Løsningen blir å bruke seg selv. En styrer er som en potet som kan brukes til alt. Men skal kommunens

kutt bydeler imellom gå i bekostning av styrerne?

Ingen har spurt meg hva jeg synes om det. Jeg har kun fått tall og et budsjett for å drive barnehagen jeg skal drive. For at foreldre skal velge «min» barnehage, må jeg imidlertid være på tilbudssiden, og være kreativ!

De fleste styrere som velger dette yrket, er stolte av faget sitt og brenner for jobben.

Uten disse styrere er Oslo kommune langt unna den visjonen de ser for seg. Det er nemlig styrerne, de gode lederne, som når brukerne og som er barnehagens ansikt utad. Styrerne er barnehagens skjulte skatter!

Ta deltidsstudier mens du er i jobb!

DET TEOLOGISKE
MENIGHETSAKADEMIET

August 2017
starter fire nye kurs på MF i Oslo

- **KRLE 1 (15+15 stp)**
Undervisning 8 lørdager per semester over 1 år
- **KRLE 2 (15+15 stp)**
Undervisning 7 lørdager per semester over 1 år
- **Erfaringsbasert master i KRLE/religion og etikk (90 stp)**
Undervisning 6 lørdager per semester over 2 år
pluss avhandling 1 år.
Oppstart alle lørdagsstudier: 19. august 2017
- **Kristendom og billedkunst (10 stp)**
Undervisning 8 torsdager i høst, kl. 17 - 21
Oppstart 31. august 2017

Opptakskrav:

KRLE 1, 2 og Billedkunststudiet: Generell studiekompetanse
Master: Se opptakskrav på mf.no

Studieavgift per semester: 4.500,-

Søknadsfrist: 15. juni 2017

Mer informasjon og søknad:
www.mf.no/videreutdanning
deltid@mf.no Tlf: 22590517

Skivebom fra Handal og Utdanningsforbundet om effektstudier

● **Monica Melby-Lervåg**

professor ved Institutt for spesialpedagogikk
Universitetet i Oslo

● **Arne Lervåg**

professor ved Institutt for pedagogikk
Universitetet i Oslo

BEGGE FOTO SHANE COLVIN

Å knytte kritikk av målstyring, resultatfokus og testing i barnehage og skoler til en bestemt forskningsmetode er en fullstendig skivebom.

I innlegget «Skråsikkerhet er utviklingens fiende»¹⁾ argumenterer Steffen Handal, leder i Utdanningsforbundet, for at resultater, rangering, effektstudier og manualtenkning har bidratt til «en overproduksjon av skråsikkerhet» som hindrer ydmykhet, forståelse av kompleksitet og betydningen av relasjonen i undervisningen.

Det er både legitimt og viktig å rette oppmerksomheten mot hvor stor grad av målstyring, resultatfokus og testing man skal ha i barnehage og skoler. Å knytte denne kritikken til en bestemt forskningsmetode er imidlertid en fullstendig skivebom. Effektstudier, eller mer spesifikt randomiserte kontrollerte undersøkelser, er i dag en svært viktig metode for å innhente kunnskap om årsaks- og/eller virkningsforhold innenfor både psykologi, medisin og samfunnsfag. Også innenfor utdanningsforskning har denne typen undersøkelser blitt mer vanlige. Det er ikke uten grunn

at denne metoden er mye brukt på tvers av ulike disipliner. Det skyldes at slike undersøkelser gjør oss i stand til å studere årsaksforhold på en mest mulig sikker måte.

Tidligere var norsk utdanningsforskning dominert av humaniora-orienterte perspektiver, blant annet representert av Gert Biesta, som Handal selv viser til i sin artikkel. Som Handal selv presiserer, har dette gitt svært viktige perspektiver og et rammeverk for refleksjon rundt praksisutøvelse. Denne type forskning kan imidlertid ikke svare på spørsmål om for eksempel hvordan man best bør arbeide med tallforståelse i første klasse for å forebygge senere matematikkvansker, hvordan man kan legge opp undervisningen for å fremme god leseforståelse hos elevene eller best stimulere språklæring hos minoritetsspråklige i barnehagen. For å belyse slike viktige og praksisnære problemstillinger om i hvilken grad det vi gjør, fører til læring hos barna, er det avgjørende å ha effektstudier av god kvalitet. Takket være nye effektstudier og randomiserte kontrollerte studier vet vi nå mer om dette enn vi har gjort tidligere.

I sin stråmannsargumentasjon hevder Handal at fokus på blant annet effektstudier har bidratt til «en overproduksjon av skråsikkerhet» som hindrer ydmykhet, forståelse av kompleksitet og betydningen av relasjonen i undervisningen. Dette er unyansert og en grov overforenkling. Forskere som arbeider med effektstudier, er selvsagt klar over kompleksiteten i dette, at en enkelt effektstudie heller ikke gir sikre svar og at læring og refleksjon ikke kan foregå etter kokebokprinsipper. Det er selvsagt heller ikke slik at vi som arbeider med effektstudier, ikke er opptatt av relasjonen i undervisningen eller å se det enkelte barn. Likevel er denne type undersøkelser faktisk det beste vi har for å få en forståelse av årsaksforhold knyttet til hva som påvirker barns læring og utvikling og hvordan vi kan fremme dette.

Det er en feilslutning når Handal fremstiller for stort fokus på effektstudier som et problem for utdanningssektoren. Den virkelig store utfordringen sektoren står overfor, er faktisk heller å ta i bruk kunnskapen vi har fra denne typen

undersøkelser. Det ble blant annet nylig publisert en artikkel i *Educational Researcher*²⁾ som viser at det i utdanningsforskning er en avgrunn mellom det vi vet fra forskning og det som skjer i praksis, og at forskningsfunn som kunne forbedret praksis, i stor grad forblir uutnyttet.

De siste dagene har denne mangelen på kunnskap i bruk dessverre blitt altfor tydelig illustrert i diskusjonen om spesialundervisning: Vi vet fra en rekke effektstudier for eksempel hvordan man kan gi best mulig opplæring til elever med dysleksi, matematikkvansker eller språkvansker. Problemet er at denne kunnskapen altså ikke implementeres i praksis i undervisning av elever som har slike vansker.

Skal lærerstanden bli tatt alvorlig som en profesjon og få den respekten den fortjener, må den kunne forholde seg til forskning og til å kunne bruke forskning til å oppdatere sin praksis. Når Handal, som leder for Utdanningsforbundet, viser en slik ignoranse for forskning, er det grunn til å bli bekymret på lærerstandens vegne. Heldigvis er det mange lærere som ikke deler Handals syn.

For å møte fremtidens utfordringer bør Utdanningsforbundet, i stedet for bruke tid på å undergrave effektstudier, heller fokusere på hvordan medlemmene kan få tilgang til og ta i bruk kunnskapen fra slike undersøkelser. I sitt innlegg fremmer Handal selv skråsikkerhet og lite ydmykhet, og viser i tillegg manglende forståelse for forskning og forskningsmetode.

1) Innlegget ligger på Utdanningsforbundet.no datert 24. februar og er trykket som forbundskommentar i *Utdanning* 4/2017, side 56.

2) Snow, C. E. (2015): 2014 Wallace Foundation Distinguished Lecture: Rigor and Realism: Doing Educational Science in the Real World. *Educational Researcher*, 44(9), 460–466.

«Denne type undersøkelser er faktisk det beste vi har for å få en forståelse av årsaksforhold knyttet til hva som påvirker barns læring og utvikling og hvordan vi kan fremme dette.»

Målskiven er politisk styring – ikke forskningsmetodikk

● **Steffen Handal**
leder i Utdannings-
forbundet

FOTO ERIK M. SUNDT

Min kommentar i bladet Utdanning, «Skråsikkerhet er utviklingens fiende», er skrevet for å vekke debatt. Det er derfor gledelig at den er blitt lest av noen som får lyst til å ta til motmæle.

Og selv om kritikken i dette tilfellet kanskje ikke treffer mitt hovedpoeng, er den en interessant ytring. Mitt anliggende i denne kommentaren er først og fremst at den politiske styringen har vært preget av for få nyanser, og et ønske om å finne «det som virker».

I min kommentar støtter jeg meg til Gert Biesta, som peker på at utdanning ikke består av effektive intervensjoner, men relasjonsarbeid som påvirkes av mange faktorer som læreren ikke har kontroll på. Han kaller undervisningen for et «risikabelt foretak», og det mener jeg er en god beskrivelse. Jeg nevner i kommentaren min effektforskning kun én gang: «I en tid der målbare resultater, rangering og effektstudier har hatt vind i seilene, har Biestas syn på utdanning hatt dårligere vilkår. Hans teori og ideer har vært lite verdsatt i styringen av utdanning. Nå er dette heldigvis i ferd med å snu.»

Det er Melby-Lervåg og Lervåg selv som knytter effektforskningen til skråsikkerhet og forenkling. Mitt poeng er at politikere og byråkrati har vært mindre villige til å la seg informere av et variert spekter av utdanningsforskning, og dette kan ha ført til skråsikkerhet og manglende perspektiv. Utdanningsforbundet mener absolutt at også effektstudier har en plass i floraen av utdanningsforskning. I likhet med annen forskning tror vi effektstudier kan bidra til å informere læreres undervisning. Og hvis forskerne går inn på vår forskningsportal, vil de se at Utdanningsforbundet har tatt et stort løft for å gjøre forskning tilgjengelig for lærere i barnehage og skole. Her ligger det også forskning som kommer inn under paraplyen «effektforskning».

Melby-Lervåg og Lervåg mener at for mye effektforskning ikke er problemet. De mener derimot at det er et problem at den effektforskningen vi har, ikke tas i bruk i skolen. Skolen og lærerne

bør absolutt interessere seg for denne forskningen, det har de rett i. Men jeg tror likevel ikke at effektforskningen kan «implementeres» i en undervisningspraksis, slik forskerne skriver: «Vi vet fra en rekke effektstudier om for eksempel hvordan man kan gi best mulig opplæring til elever med dysleksi, mattevansker eller språkvansker, problemet er at denne kunnskapen altså ikke implementeres i praksis i undervisningen av elever som har slike vansker.»

Jeg kan ikke påberope meg inngående kjennskap til forskningsmetode, men som lærer vet jeg mye om skole, elever og undervisning. Jeg mener å forstå at studiene som forskerne viser til, kan gi læreren kunnskap om hvilken statistisk sannsynlighet det er for at en metode, et undervisningsprinsipp eller et program, vil ha god effekt på ett definert læringsmål. Og dette er det selvsagt viktig å vite noe om. Men dette betyr vel ikke at metoden, prinsippet eller programmet vil møte alle barnehagebarn og elever på samme måte? Læreren må skaffe seg kunnskap om en rekke forhold knyttet til barnet eller eleven. Motivasjon, interesse og forhåndskunnskap er blant disse. Og effektstudiene kan heller ikke møte det faktum at læreren i undervisningen må forholde seg til flere rammer, mål, etiske overveielser og verdiformidling. Noen ganger kommer rammer, mål, etikk og verdier også i konflikt med hverandre.

Så vi trenger effektstudier, og vi trenger fortsatt bredden av pedagogisk og didaktisk forskning. Vi må tåle å leve med at forskningen peker i ulike retninger og legger vekt på ulike sider ved utdanningens mandat. Utdanningen kan betraktes fra mange ulike faglige perspektiver, slik må det fortsatt være. Derfor må styringen av skolen gi rom for faglig skjønn og profesjonsutvikling innenfra.

«Vi må tåle å leve med at forskningen peker i ulike retninger og legger vekt på ulike sider ved utdanningens mandat.»

> Innlegget er et svar på innspillet
«Skivebom fra Handal ...»

Sett krav til skulane!

● **Tore Risnes**

Institutt for estetiske fag
Høgskolen
i Sørøst-Norge–Notodden

FOTO PRIVAT

**Studentane ved faglærer-
utdanningane i formgjeving,
kunst og handverk på Notodden
og i Oslo har minimum tre års
fagutdanning, men får ikkje
jobbane. Korleis sikrar vi då
handverkskunnskap for
kommande generasjonar?**

«Det finst per i dag ingen kompetansekrav til lærarar som skal undervise i kunst og handverk.»

Faglærerutdanninga på Notodden er saman med Faglærerutdanninga i Oslo dei einaste studiestadene i landet som tilbyr ei treårig faglærerutdanning i formgjeving, kunst og handverk. Begge studiestadene tilbyr også ein mastergrad på toppen av faglærerutdanninga. Begge studiestadane har siste åra hatt stor nedgang i søkartalet. For studiestad Notodden er søkartalet så lågt at leiinga har vurdert å leggje ned studiet. No har likevel Høgskulen i Sørøst-Norge (HSN) gitt oss ein «siste sjanse» til å lyse ut studiet og skaffe nok studentar for studieåret 2017–2018.

Statens sløyd- og tegnelærerskole starta opp på Notodden i 1938. Skulen skulle gje lærarar eittårig vidareutdanning i sløyd eller teikning. I 1961 vart det oppretta ei toårig utdanning for faglærarar i tresløyd, og i 1962 kom ei line i tekstilforming og ei for metallsløyd. Etter ei stortingsmelding om lærarutdanning i 1965, vart namnet endra til Statens lærerskole i forming Notodden (SLFN). I Oslo (SLFO) og på Blaker (SLFB) vart det også oppretta formingslærarskular. I 1976 fekk SLFN oppretta eit hovudfagsstudium, i tråd med den nye lærarutdanningslova av 1973. Formingslærarskulen og Notodden offentlege lærarskule vart i 1976 slått saman til ein pedagogisk høgskule, Telemark lærerhøgskole Notodden. Skulen vart ein del av Høgskolen i Telemark (HIT) frå 1994. I 2016 fusjonerte HIT med Høgskulane i Vestfold og Buskerud, til Høgskolen i Sørøst-Norge, HSN. Målet er at HSN skal bli til Universitetet i Sør-Norge (USN).

Faglærerutdanningane på Notodden og i Oslo utdannar lærarar til breidde- og djupnekunnskap i grunnskulefaget kunst og handverk og til det studieførebuande faget kunst, design og arkitektur og til yrkesførebuande design og handverk, begge i vidaregåande skule. Med berre to utdanningsinstitusjonar i landet som gjev denne treårige faglærerutdanninga, skulle ein tru at det var ein stor arbeidsmarknad over heile landet, og at vi hadde fulle klassar. Slik er dessverre ikkje realitetane. I dei 17 år eg har jobba tett opp mot faglærerutdanninga på Notodden, har vi opplevd ei dramatisk endring i studenttal. I fleire år hadde vi studenttal på over 50, og ein periode var søkarmassen så stabilt stor at vi måtte opprette to parallelle klassar. Dette året er vi nede i 14 studentar, og fleire av desse er berre årsstudentar. Høgskulen i Oslo har naturleg nok større nedslagsfelt og fleire studentar på faglærerutdanninga, men også der er nedgangen dramatisk. Det er ei svært usikker framtid for faglærerutdanningane i formgjeving, kunst og

handverk (namneendring frå desember 2016 til Faglærerutdanning i design, kunst og handverk).

Mange vil meine mykje om grunnane til at utdanninga er så lite attraktiv. Hovudårsaka er ganske klar for meg. Faglærarane våre slit med å få seg jobb ute i skulen. Mange lærarar utan utdanning i faget, vert sette til å ta kunst- og handverk (K & H). Og mange grunnskulelærarar (GLU) tek tilsvarende eit halvt år (30 studiepoeng), eller i beste fall eit heilt studieår (60 studiepoeng) med kunst- og handverksfag, og vert såleis svært attraktive som lærarar som kan undervise på tvers av fagområde. Det finst per i dag ingen kompetansekrav til lærarar som skal undervise i kunst og handverk.

Når arbeidsmarknaden er liten og studentane ikkje kjem til oss, tilbyr vi alternative løysingar for å fylle studieplassar og sikre stillingar. Tidvis kan det sjå ut som det er viktigare å sikre arbeidsplassar enn å jobbe beinhardt for å forsvare fagkunnskapen i eit skulefag vi nasjonalt er utpeikt til å forvalte. Vi tilbyr «hurtigløysingar» på nett og på Campus. GLU-studentar får tilbod om å ta 15–30–60 studiepoeng, dei fleste gjennom studiar over nett med nokre få praktiske samlingar. Konkret kan det i løpet av 30 studiepoeng vere snakk om to samlingar på Notodden på til saman åtte–ti dagar. I løpet av desse dagane får studentane ifølgje fagplanen tileigna seg erfaring og djupnekunnskap om to- og tredimensjonale område som eksempelvis teikning, IKT, arkitektur, tekstil, tre, metall og leire. I løpet av ei god veke skal dei skaffe seg eigenferdigheit, eigen erfaring- og kunnskap og erfaring til å drive ein kunst- og handverksverkstad og å rettleie elevgrupper på ofte over 20 elevar i grunnskulen. Ja, vi er flinke å leggje til rette, vi er dyktige lærarar med masse erfaring, og vi har mange flinke studentar. Men vi prøver å lure oss sjølve, og vi lurar studentane til å tru at dette er godt nok for å tilby kvalitet i det svært breie skulefaget kunst og handverk! Faglærerstudentane våre har «døgnatilgang» på godt utstyrte verkstader og får jobba relativt grundig over tre år med alle områda i læreplanane for grunnskule og vidaregåande. Likevel tykkjer mange av oss lærarane at dei kan for lite. Ludviksen-utvalet seier at ein må redusere kompetansemåla og få meir djupnelæring på færre område. Dette trur eg er nødvendig, men det sit langt inne hjå utdanningsinstitusjonane å prioritere og å velje bort.

På Notodden tilbyr vi også praktisk-pedagogisk utdanning (PPU) som gjev rett til å undervise frå

5.–13. trinn. Utdanninga på 60 studiepoeng kvalifiserer fagutdanna med profesjonskunnskap og realkompetanse, men utan formell pedagogisk kompetanse, til å bli lærarar. Dette er fagfolk på sitt område, men dei har gjerne ein spesifikk fagkunnskap innan eit felt. Dei med kunstfagleg bakgrunn som tek praktisk-pedagogisk utdanning er godt eigna til å undervise i deler av kunst og handverksfaget, men har ofte ingen, eller minimal fagkompetanse innan andre deler av fagfeltet.

Så vi gjer det ikkje lett for våre få faglærarstudentar. Vi rir minst to hestar samstundes, og det er ei krevjande øving å ikkje ramle av. Det kan heller ikkje vere lett for skuleleiarar kringom i landet når det skal gjerast tilsetjingar i kunst og handverk, å sjå kven som har breiddekompetanse kontra spesifikk fagkompetanse i eitt fagområde.

Opptakskravet for å kunne starte på ei faglærarutdanning er i dag generell studiekompetanse med snittkarakter på minst 3 i norsk og matematikk. Det vert hevda at karakterkravet har ført til sterkt redusert søknad, og mange meiner at ein ikkje treng karakterkrav i norsk og spesielt matematikk for å bli ein god faglærar i kunst og handverk. Sjølv skulle eg gjerne sjå at vi hadde søkarar med både god praktisk estetisk kunnskap og gode karakterar. Eg trur lite på gamle utsegn om «at har du det ikkje i hovudet, så har du det i hendene». Men eg vil meine at «den som har det i hendene, også har det i hovudet»! Ikkje alle lærer på same måten. Grunnskuleløpet er i stor grad lagt opp gjennom teoretisk tilnærming til fagstoffet. Eigentleg er det ein svært lite naturleg måte å lære på. Det er meir eit mirakel at så mange kjem seg gjennom ein teorituing skulegang, enn at nokre ramlar av lasset! Skulen treng også ei praktisk tilnærming til kunnskap, og kunst og handverksfaget i grunnskulen er eit av få fag som kan gje denne tilnærminga.

I mange år har K & H-faget hatt låg status i grunnskulen. Min første «jobb som lærar i forming» var borte vekk då eg besøkte den skulen for nokre år sidan. I det nye fine skulebygget fann ein ikkje rom for sløydsl, tekstil- og leirerom. Høvelbenkar, maskiner og handverktøy var stua bort i vent på «neste byggjetrinn». Slike historier høyrer ein også frå andre skular, også i mitt heimfylke, «handverksfylket» Telemark. Kvifor? Truleg fordi faget krev faglærarar som ofte ikkje har andre sentrale skulefag i utdanninga si. Og truleg fordi faget krev material, inventar, reiskap og maskiner, og fordi faget i stor grad må ha klas-

sedeling. Det er heilt utenkjeleg at ein skal kunne lære og rettleie barn og ungdom i krevjande handverksteknikkar og spennande, krevjande, kreative idé- og utviklingsprosessar i ein klasse på over 20. Likevel høyrer ein stadig eksempel på at det ikkje er klassedeling i faget. Då får ein gjerne det resultat som i media vert omtalt som «søppelproduksjon» i kunst- og handverksfaget. Så skal ein heller ikkje sjå vekk frå at innhaldet i faget kanskje ikkje har vore godt nok utført av våre faglærarar eller andre lærarar med lite eller ingen formell fagkompetanse.

Teikn tydar på at det er ei endring på gang i synet på dei praktisk-estetiske faga og handverksfag i grunnskule og vidaregåande. Gjennom fleire år meiner eg å ha sett ei nedprioritering av handverksfaga i vidaregåande skule. Slik mine øyre har oppfatta politikarar frå alle politiske sider, er landet vårt for rikt og velutdanna til å utdanne handverkarar som kan få skit under neglene, dei kan vi kjøpe rimeleg frå andre land. Skal du bli til noko som gjev status, må det vere innan tenesteyting eller som akademikar. Men endeleg høyrer vi ein gryande politisk debatt om at nasjonen er i ferd med å miste kompetanse i handverk nedarva gjennom generasjonar. Skulen har eit stort ansvar her, fordi barn og unge i dagens samfunnsliv kjem svært lite i kontakt med praktisk handverk. Og omsider er det nokon som har forstått at innovasjon og nytenking i stor grad skjer gjennom handverksutøving, praktiske erfaringar og utfordringar som må løysast, og ikkje einsidig gjennom teoretisk læring. Ei satsing på yrkesfaga er på dagsorden att i mange politiske fora. Og fleire vidaregåande skular har no ein kraftig søknadsauke til studie-tilbod innan kunst, design og arkitektur. Så kan ein kanskje prøve å tenkje tanken på kva fag i grunnskulen som ligg nærmast opp til å gje ungdom praktiske utfordringar og erfaringar som kan bli innfallsporten til at dei vel yrkesfag og design, kunst og handverksfag i vidaregåande skule.

23. desember starta morgonsendinga i Dagsnytt med eit innslag med kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen om at «Sløyden skal inn i skolen igjen». Han har over tid gitt tydelege signal om at yrkesfaga i vidaregåande er ei viktig oppgåve. Tydelegare enn andre politikarar har han også sagt at det må satsast meir på praktiske fag i grunnskulen. Han meiner at kunst og handverk må delast i to separate fag, og at elevane må velje mellom eit fag med fokus på kunst og estetikk, og eit handverksfag med fokus på praktiske arbeidsoppgåver

som trearbeid, tømring, elektronikk og konstruksjon. Eg er usikker på om dette er rette løysinga, fordi generell estetisk kunnskap er nært knytt til handverk. Det vil vere kunstig å dele faget og tvinge elevane til å gjere eit val. Men som gammal «sløyd lærar» er eg glad for at kunnskapsministeren ser at den kunnskapen ein kan tileigne seg gjennom praktisk arbeid, går langt utover det å «lage». Produktet er nesten det minst vesentlege i ein formingsprosess. Definere behov, leite etter løysingar, prøve og feile, skaffe seg erfaringar, tenkje, gruble, vere i materialet og verktøyet; det er det viktige i faget og i ein kvar innovasjonsprosess!

Røe Isaksen, regjeringa og Stortinget må komme med langt meir konkrete verkemiddel enn det som har vore gjort til no. Timetalet i K & H er om lag ei time i veka gjennom 8., 9. og 10. klasse, akkurat nok til å hugse kva ein gjorde sist veke, finne det fram og rydde det vekk att før timen er slutt! Timetalet og kanskje organiseringa må endrast. Økonomiske ressursar må sjølvstøtt til, og departementet til Røe Isaksen må sjå til at kommunane brukar ressursane til det dei er tenkt. Klassedeling er ein føresetnad. Det må stillast kompetansekrav om minst 60 studiepoeng, helst ei faglærarutdanning, til dei som skal undervise i faget på ungdomstrinnet

Steffen Handal i Utdanningsforbundet vert sitert på at det er for få kvalifiserte lærarar til å undervise i faget. Sanninga er at våre studentar på faglærarutdanningane på Notodden og i Oslo, har minimum tre års fagutdanning, men får ikkje jobbane! Og som følge av dette ser dei heller ikkje særleg stor framtid i å søke til våre faglærarutdanningar. Sett krav til skulane om å bruke kvalifiserte lærarar, og sett krav til oss lærarutdannarar om «å spisse» utdanninga vår slik Ludvigsen-utvalet har sagt vi må gjere. Og la oss få lov å prøve å gjere faglærarutdanninga våre til to-fagleg femårig masterutdanning på lik line med anna lærarutdanning.

Det må truleg større mirakelmenn enn Røe Isaksen til for å sikre handverkskunnskap for kommende generasjonar. Men i skrivande romjultid er det likevel lov å håpe og tru. Det skal ha skjedd langt større mirakel enn dette frå ein som vart fostra opp hjå ein snikkar!

● Til innlegget «Skjult agenda i arbeidet med rammeplan» på Utdanningsnytt.no

● Meininger på nettet

Stor åpenhet i rammeplanarbeidet

Det har vært mange muligheter til å påvirke forslaget til ny rammeplan for barnehagen, og regjeringen har spilt med åpne kort, fastholder statssekretær Magnus Thue.

ILL. FOTO BO MATHISEN

Når den nye rammeplanen for barnehagen blir fastsatt, vil den ha vært gjennom en bred og åpen behandling. Utdanningsforbundet og over 100 organisasjoner og forskere var med å utarbeide forslaget som ble sendt på høring.

I arbeidet med rammeplanen har vi vært opptatt av å få gode innspill fra alle som er engasjert i barnehagespørsmålet. Derfor arrangerte vi også 15 høringskonferanser over hele landet, der over 4000 personer deltok. I tillegg har vi fått nær 600 skriftlige innspill. De er tilgjengelige på regjeringen.no/kd.

Det stemmer derfor ikke når masterstudentene Blystad, Nordberg, Sandvik og Sæterdal hevder at regjeringen ikke spiller med åpne kort i forslaget til ny rammeplan (Utdanningsnytt.no 14. mars). Den nye rammeplanen bygger på det beste i den norske og nordiske barnehagetradisjonen, og den viderefører de viktigste prinsippene fra tidligere rammeplaner.

Som det står i vårt forslag til ny rammeplan, skal leken ha en sentral plass i barnehagen, og lekens egenverdi skal anerkjennes. Den norske barnehagetradisjonen bygger på en forståelse av at omsorg, lek, danning og læring henger sammen. Dette bygger regjeringen videre på. Vi vil ikke fjerne den frie leken eller innføre en mer skolerettet barnehage.

Samtidig er ikke den frie barnestyrt leken alene løsningen på alt. I barnehagene arbeider dyktige barnehagelærere godt med å legge til rette for lek og læring på barns premisser. For eksempel trenger enkelte barn særskilt støtte fra personalet for å inkluderes i leken og mestre den i samspill med andre barn. Barnehagen er en pedagogisk institusjon med ansvar for alle barns trivsel, utvikling og læring. Barna skal ikke bare overlates til seg selv.

Alle barn skal ha det godt og trives i barnehagen, uansett hvor de bor og hvem foreldrene deres er.

Redaksjonen i Utdanning tek imot langt flere meningsytringar enn det er plass til i bladet. Men dei fleste vert publiserte i nettutgåva vår, www.utoanningsnytt.no. Her følgjer presentasjon av nokre meningsytringar:

Læreplanene i samisk og kvensk - frivillige fortsettelser av fornorskningen?

Å skille kvensk og finsk helt fra hverandre i opplæringssammenheng vil kunne gi en langt mer enhetlig opplæring enn det dagens læreplan legger til rette for, skriver Odd Gaare, spesialrådgiver hos Fylkesutdanningsjefen i Troms. [06.02.]

«Høysensitive barn skal tilpasse seg omverden, og de skal ikke gis noen diagnose»

Teorier som er allment akseptert i psykologien sier at høysensitive barn skal tilpasse seg sin omverden og det er ikke anbefalt å bruke høysensitiv som en diagnose, skriver Vigdis Alice Angell, leder i Foreningen for høysensitive. [01.03.]

Likeverdig og inkluderende opplæring for elever med utviklingshemming i fremtidens skole?

Elevgrupper med utviklingshemming er ofte en utelatt elevgruppe i skolepolitikken. Hva vet vi om denne elevgruppens vilkår i skolen? skriver Gøril Moljord. [14.03.]

Barnehagen skal bidra til en barndom preget av trivsel, vennskap og lek. Dette er kjernen i barnehagens oppdrag, og det er kjernen i regjeringens arbeid med å gjøre barnehagene enda bedre. Vi vil redusere forskjeller mellom de gode og de dårlige barnehagene, slik at alle barn får den oppfølgingen de trenger.

Vi vil også sikre at barna har mange nok ansatte rundt seg, og ansatte med den rette kompetansen. Snart sender vi på høring et forslag til ny bemanningsnorm, og sammen med samarbeidspartiene KrF og Venstre har vi bevilget over 400 millioner kroner til flere barnehagelærere. Dette vil bidra til å gi barna bedre og tryggere barnehager for alle barn.

Magnus Thue

statssekretær i Kunnskapsdepartementet (H)

Reformen enda en gang

Jeg har tidligere i flere innlegg pekt på den urettferdige og uverdige reguleringen av pensjonene som indekseringen medfører. Et årlig fradrag på 0,75 prosent i pensjonen fører til at vanlige pensjonister får et inntektsstap på rundt 840.000 kroner i løpet av en 20-årsperiode. Pensjonistene får ikke ta del i den velstandsutviklingen som yrkesaktive har.

Jens Stoltenberg skriver på side 270 i boka «Mitt Liv» fra 2016 at staten sparer flere titalls milliarder kroner årlig ved pensjonsreformen. Dette synes han er rettferdig. Han hadde gleden av å være regjeringssjef da reformen ble vedtatt av Stortinget. De yrkesaktive kan nå både få pensjon fra 62 år og stå i arbeid og få full lønn. Disse klager ikke på velstandsutviklingen. Vi som var pensjonister allerede i 2011, hadde ingen jobb å gå tilbake til. Kanskje vi er med på å finansiere pensjonsutbetalingene til yrkesaktive?

Jeg har tidligere gitt uttrykk for at indekseringen kan fjernes og erstattes av en økning i folketrygdavgiften på 0,1 prosent og arbeidsgiveravgiften på 0,2 prosent. Vi skal huske at en liten utgift for 2.400.000 arbeidstakere og arbeidsgivere, gir en enorm inntekt til erstatning for ranet fra 700.000 pensjonister. Det føles mer logisk at man betaler inn til sin egen pensjon i yrkesaktiv alder, og det føles

forutsigbart. Dessuten: Det er ikke de eldre i dag som blir så gamle at «pensjonskaka» ikke er stor nok. Det er de som er unge i dag, som får lang pensjonsperiode.

Politisk påtrykk kan være eneste mulighet ved høstens valg. Men hvilket parti skal vi stemme på? Fremskrittspartiet har gått bort fra sine løfter og nevner ikke indekseringen lenger. De er ikke til å stole på. Alle de andre partiene gjør heller ikke noe.

Hans Marschäuser i pensjonistrådet skriver i nr. 5/17 at vi er mange og må stå sammen ved valget. Hva mener han vi skal stå sammen om? Hvilket parti vil han peke ut som det beste? Indekseringen er en fornærmelse mot hele folket og pensjonistene spesielt. Det eneste alternativet jeg ser for meg, er å sitte hjemme valgdagen. Men før valget bør vi stille spørsmål til toppolitikere om hvorfor pensjonistene ikke bør ha sin del av velstandsutviklingen. Det neste spørsmålet bør være om de vil fase ut indekseringen og øke avgiften til folketrygden med 0,1 prosent.

Mitt råd til pensjonistrådet er at det nedsettes en «tenkegruppe» som kan gi råd til medlemmene og veiledning om press mot politikere – de må vekkes.

Per Lygre
Sandnes

Ingen av partiene har vist seg å stole på i spørsmålet om indeksering av pensjonene, mener Per Lygre.

ILL. FOTO PAAL M. SVENDSEN

Kom nærmere opplevelsen med Esso Mastercard

Medlemmer i Utdanningsforbundet får

- 50 øre/l i rabatt på drivstoff
- 20 % rabatt på bilvask hos Esso
- Hver 6. vask gratis*
- Bruk Esso Mastercard til alt, overalt!

Finn ut mer og søk på essomastercard.no/utdanningsforbundet

* Ved bruk av rabatthefte på de stasjonene som tilbyr dette. Drivstoffrabatt forutsetter bruk av et Esso Mastercard. Effektiv rente ved kreditt på kr 15 000 o/12 mnd. er 31,13 %. Total kredittkostnad kr 1 947.

● Til innlegget «Matematikk er vår tids latin» på Utdanningsnytt.no

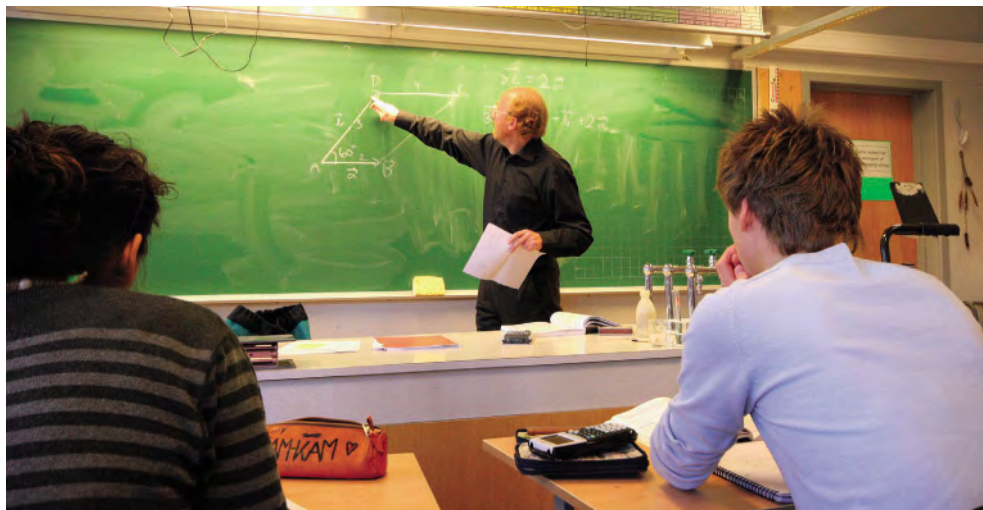
En søkt sammenligning

Det blir søkt å sammenligne matematikk med å utdanne elever i et språk som hadde vært dødt i mer enn tusen år. At artikkelforfatterne fremstiller matematikk på videregående som nærmest et «dannelsesfag» uten direkte nytteverdi i et arbeidsliv, får meg til å lure på om de i det hele tatt har sett på kompetansemålene for fellesfagmatematikk i videregående.

1P-Y, som for øvrig utgjør den obligatoriske matematikken for yrkesfag, gir ikke elevene mer matematisk grunnlag enn at de skal kunne sjekke sin egen lønsslipp og selvangivelse og kontrollere at opplysningene stemmer, skalere en oppskrift eller foreta noen enkle areal- og volumetriske beregninger. Dette utgjør et minimum av matematiske ferdigheter man trenger for å fungere som selvstendige individer i et arbeidsliv, vil jeg påstå.

1P og 2P, som utgjør fellesfagene i matematikk for studiespesialiserende løp, inneholder i tillegg til de samme kompetansemålene som 1P-Y også noe grunnleggende sannsynlighetsregning, funksjonsmodellering og statistikk. Dette er heller ikke matematikk som ligger i læreplanen for dannelsens skyld, men fordi mange ikke-naturvitenskapelige studier forutsetter noe kunnskap i statistikk og modellering. For eksempel vil denne kunnskapen være nødvendig for å kunne foreta kvantitative analyser og ulike modelleringer i samfunnsvitenskapelige studier.

Om læreplanen slik den er utarbeidet er den mest hensiktsmessige for alle elever, kan vel alltid debatteres, men å påstå at matematikk i videregående ikke har nytteverdi som annet enn

Det er direkte feil å påstå at matematikk i videregående ikke har nytteverdi som annet enn en kognitiv øvelse, mener Pål Bjartan. ILL. FOTO: INGUNN BLAUENFELDT CHRISTIANSEN

en kognitiv øvelse, er direkte feil. Faktisk er det veldig lite fokus på dette, da matematisk forståelse kanskje i for stor grad tilsidesettes til fordel for metodetrening. Artikkelforfatternes oppfatning av faget er likevel ikke uvanlig blant elever heller. Det er her jeg opplever at norsk matematikkundervisning, basert på en deduktiv fagtradisjon, feiler. Skal elever fatte interesse og prestere i faget, må de se nytteverdien i det. Da nytter det lite å undervise i de matematiske verktøyene uten å knytte det opp mot noe som oppfattes virkelighetsnært og relevant for elevenes ambisjoner. Til sammenligning vil det føles veldig merkelig å lære

opp elever i tømmerfag med å bare lære om korrekt bruk av kappsag og spikerpistol uten å sette dette i kontekst med reising av et byggverk. Det er ikke en løsning å fjerne matematikkfaget, da dette vil frata elever viktig kompetanse. Utfordringen ligger heller i at matematikkfaget i for stor grad praktiseres som en abstrakt øvelse der elever ikke godt nok forstår relevansen av lærdommen, og lærere, slik faget ofte undervises, ikke godt nok synliggjør dette.

Pål Bjartan

For å tekkes sliterne?

Er denne trangten etter å redusere omfanget av skolefag for å tekkes sliterne begrenset til bare matematikk, eller skal vi lage «P-norsk» og «P-historie», også? Jeg bruker matematikken fra videregående skole i langt større grad i det daglige enn jeg bruker det lille som sitter igjen fra de 84 timene med eldre historie jeg hadde – den samme trenden gjelder flere av «pjattefagene». Man trenger ikke islams fem søyler på rams for å diskutere ekstremisme i et kommentarfelt. Det er forsåvidt

kjekt å kjenne igjen tekstsuttene i underlaget mellom Nationaltheatret og Stortinget, men det er heller begrenset hvilken nytteverdi Ibsen-sitater har i det daglige. Hvorfor ikke kutte bort dette, også? Siden matematikk som allmenndannelse ikke tas hensyn til, er det jo rart om det samme ikke gjelder norskfaget? Sliterne syns neppe særemne er årets høydepunkt, for å si det forsiktig, heller. Fjernes dette, sparer man masse tid.

Nå har man i praksis alt gjort det slik at 1P for

det meste er repetisjon. Jeg bladde i en lærebok i yrkesfagmatematikk forleden, og det var ikke noe bedre der, heller. Må listen stryke gresstustene før den er satt lavt nok? Noen «hellig ku» er matematikkfaget ikke, det er vel det faget hvor man lettest slipper unna med minste motstands vei. Hadde alle vært tvunget til å ta R-matematikk, skulle jeg sett poenget til en viss grad, men slik er det ikke.

Knut-Eirik Baade

Har du mykje på hjartet?

Det er du ikkje åleine om. Utdanning tek imot store mengder kortare og lengre debattinnlegg, innspel og kronikkar. Men det er trengt om plassen. Difor går det ofte lang tid før tekstane kjem på trykk, nokre gonger så lang tid at dei vert uaktuelle. Vårt tips er: Skriv kort! Held du debattinnlegget ditt på under 2500 teikn (tal på teikn inklusive mellomrom), er sjansen større for å få plass. Redaksjonen set retten til å kutte i innlegga som vilkår. For innlegg på innspelplass er lengda 3000-10.000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på mellom 12.000 og 17.000 teikn.

Redaksjonen tek imot debattstoff på denne adressa: debatt@utdanningsnytt.no

Forstår elevene godt

Det er ikke rart at elevene sliter med matematikk. Det går for fort fram og de har for mange emner/kapitler de skal lære seg. Mange elever opplever ikke mestring fordi de ikke klarer oppgavene, så da gir de opp. Dessuten bør elementær matematikk på plass først, som addisjon, subtraksjon, multiplikasjon og divisjon. Først når disse er skikkelig på plass, bør en utvide faget, med for eksempel desimaler, brøk, prosent for deretter komme med hensiktsmessig høyere matematikk. Vi bør også tenke hvordan elevene definerer kost/nytte angående matematikk. Hva tror dere elevene tenker om delvis integrering, L'Hôpitals regel, harmoniske svingninger og annet; får de

noen gang brukt for dette? Gidder de i det hele tatt lære seg dette? Dessuten burde lærerne sette seg i elevenes tilstand og gruble litt over det. Elevene har mange fag på skolen, de skal lære seg matematikk, historie, geografi, demokrati, religion, kunst og håndverk, kjemi, fysikk, biologi, kosmologi, kroppsøving, IKT, norsk, nynorsk, diktanalyse, engelsk, valgfag osv. I tillegg har de fleste lekser, trening, venner, familie, forelskelser, egne hobbyer, digitale medier, TV-titting med mer. Noe må, for mange av elevene, nødvendigvis vike for at eleven som menneske ikke blir overbelastet. Dette «noe» tror jeg kan bli noe som elevene anser som vanskelig, noe de ikke mestrer, noe som omgivel-

sene rundt ikke forventer at de mestrer (lærere/foreldre/med-elever) eller noe de ikke ser nytten av. Og oppi alt dette her skal vi som underviser matematikk, ha tilpasset opplæring. Det er ikke lett når en elev i syvende trinn hvisker deg i øret «jeg forstår ikke matematikk, jeg forstår kun addisjon» eller eleven i tiende trinn som ikke klarer 2 multiplisert med 6, men må først bryte det ned til 6+6. For øvrig var det mye i mine 60 studiepoeng i matematikk (GLU 5-10) jeg ikke så hensikten med at vi lærte, så jeg føler med elevene.

Frode Eliassen

Felleskap lønner seg

Fordelene for deg som medlem har blitt enda bedre. Utdanningsforbundet har lansert bilforsikring og husforsikring med unike vilkår og gode priser. Les mer og bestill på udf.no/husogbil

Felleskap lønner seg

● Til innlegget «Matematikk er vår tids latin» på Utdanningsnytt.no

Nødvendig for å orientere seg i verden

Det er kanskje noe i at matematikk i seg selv ikke utvikler evne til logisk-analytisk tenkning, men det er da heller ikke derfor man skal lære faget. Dermed blir artikkelen stråmannsargumentasjon.

Matematikk skal man ha fordi det er helt nødvendig for å orientere seg i verden. Alle mennesker trenger å kunne noe økonomi, forholde seg til banken, lån, lønn med mer. Da trenger man

matematikk. Og de fleste mennesker trenger faget i sin jobb, fra sykepleiere som skal regne ut medisindoser, arkitekter som skal tegne hus, snekkere, rørleggere, elektrikere som skal bygge husene, ingeniører som skal konstruere, byråkrater og samfunnsvitere må kunne statistikk, geologer (som meg) bruker matematikk hver dag.

Det er ikke maktmisbruk å kreve at elevene skal

kunne orientere seg i virkeligheten, det er å gjøre dem en tjeneste.

Så kan man diskutere hvordan og hvor mye det skal undervises, ut fra elevenes faktiske evner og studieretning, men dropp stråmennene.

Karsten Eig

● Skrivetrening

Irritasjon over «Skriv i alle fag»

Um Himmels Willen! La muntlige fag være muntlige! En behøver ikke å skrive fagartikler i historie, geografi, samfunnsfag, religion, fremmedspråk, matematikk og kroppsøving. Det gjør en i de skriftlige fagene. Hele tiden. Muntlige fag er i større grad opplevelsesfag som gir nødvendig pusterom for elevene.

Skriving i alle fag frarøver elevene all energi; mange er nær ved å kollapse bak skjermen. Ikke fordi det er vanskelig, men fordi det blir for mye, arbeidsbyrden simpelthen for stor. En har formodentlig glemt hvordan det var å være elev.

Skrivingen brer om seg, med den konsekvens at det blir stadig mer å gjøre for elevene. Det stjeler dessuten tid fra andre viktige aktiviteter, for eksempel tradisjonell undervisning. For mitt vedkommende ligger det mange års erfaring som lærer i den videregående skolen bak denne observasjonen.

Jeg savner òg, egoistisk sett, de belevne unge kvinner og menn som sorgløse entret klasserommet før historietimen! I dag har de skriveoppgaver ustanselig hengende over seg og trenger stressmestringskurs.

Undertegnede er overbevist om at det vil være pedagogisk sk(r)ivebom å tvinge inn artikkelproduksjon som metode i muntlige fag.

Helge Kyvik
lektor, Haugesund

Skriving i alle fag frarøver elevene all energi, advarer Helge Kyvik.

ILL. FOTO OLE MARTIN WOLD

Fleirtalet i Høgre vil fjerne sidemålet, og med det kunnskap om kulturarv, identitet, språk og kultur både frå bokmåls- og nynorskelevar, skriv Magne Aasbrenn.

ARKIVFOTO HEGE LOTHE, NOREGS MÅLLAG

Framleis nynorsk-nei i Høgre

Noregs Mållag er skuffa over at landsmøtet til Høgre ikkje gjekk inn for å sikre nynorsken gjennom eigen karakter i sidemål.

Likevel er Mållaget glad for at nynorskoppøssjonen markerte seg godt på landsmøtet, og at fylkeslaga i både Hordaland og Sogn og Fjordane denne gongen leverte gode framlegg for framleis å ha sidemålsundervisning og karakter.

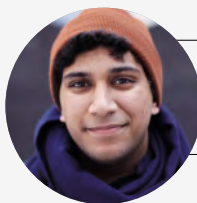
Det er underleg at eit parti som så tydeleg snakkar om kunnskap i skulen, er i stand til å føreslå at 85 prosent av elevane ikkje skal få kunnskap i skriftleg nynorsk.

Når fleirtalet i Høgre vil fjerne sidemålet, fjernar dei kunnskap om kulturarv, identitet, språk og kultur både frå bokmåls- og nynorskelevar. Det er også slik at dei over 75.000 elevane som veks opp med nynorsk hovudmål, treng å møte til dømes lærarar, prestar, juristar som også kan nynorsk. Høgre sin politikk fjernar denne kompetansen frå samfunnet.

Magne Aasbrenn
leiar i Noregs Mållag

Rett på sak

Utdanning for alle, med forbehold

● **Rahman Akhtar Chaudhry**
påtroppende leder av Elevorganisasjonen

FOTO MAGNUS HUNDVIN

Retten til utdanning er innskrenket i Norge.

Barnekonvensjonen, som Norge har ratifisert og Solberg-regjeringa har lagt til grunn for sitt arbeid, er klinkende klar på retten til utdanning, den skal være ubetinget. Så hvorfor nekter regjeringa å garantere for at også asylsøkere med endelig avslag på asylsøknaden sin skal få plass på skolebenken?

Vi fikk oss en kalldusj på Elevtinget i mars, da jeg stilte dette spørsmålet til Torbjørn Røe Isaksen fra talerstolen, foran 550 av mine medelever. Vi forventet ikke en garanti, men en form for lovnad om videre arbeid med temaet var etterlengta. Kunnskapsministeren gikk opp på talerstolen og sa at det var uaktuelt. For hans del skal asylsøkere med avslag ut uansett – så da trenger ikke vi legge til rette for utdanningen deres.

Hva tror kunnskapsministeren utdanning egentlig er? Er det en konkret ting som bare gjelder innenfor landegrenser? Er utdanninga vår i Norge en eksklusivitet, og tjener vi som norske elever på å stenge døra for dem som ikke skal bo her? Kunnskapsministeren kontret argumentet om den ubetingede retten til utdanning med at asylsøkere med endelig avslag i teorien ikke skal være i Norge uansett, og at det legitimerer at vi stenger dem ute fra skolene. Jeg vil minne kunnskapsministeren om at skolen funker best i praksis og ikke i et teoretisk dokument på kontorpulten hans. Når vi har ungdom som sitter på mottak og venter på utsending, er løsninga hans å la dem bli sittende. Det funker kanskje i teorien, men Røe Isaksen må ta innover seg realiteten.

Norge har et internasjonalt ansvar for å imøtekomme FNs fjerde bærekraftsmål om å sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle. Det betyr at alle som oppholder seg innenfor våre landegrenser, skal få utdanning. Generell del av læreplanen stadfester mange av de samme prinsippene. Bærekraftsmålene og generell del er tydeligvis ikke så viktige for regjeringa, siden de bastant ignorerer dem når realiteten treffer dem i ansiktet, og unge asylsøkere med usikre fremtider blir kastet ut av skolegården.

Skolen skal fremme et humanistisk livssyn. Asylsøkere som får endelig avslag, bruker dager, uker og måneder på vent i et system som ikke klarer å behandle sakene deres raskt nok. En hverdag med usikkerhet forverres av følelsen av en evig limbo, der du ikke har noe å ta deg til. Ungdom flest i Norge er på skolepulten, henger med venna sine i fritimene, lunsjer sammen i kantina, løper for å rekke bussen på morgenen, sovner i siste time på slutten av dagen og gjør lekser på kvelden. For en ungdom som har fått avslag på søknaden sin, forsvinner alle disse elementene; ungdomstida er tømt for innhold. Hvor humanistisk er livssynet kunnskapsministeren står for, når han nekter å gjøre noe med dette? Om skolen speiler samfunnet, hva slags samfunn er vi om denne praksisen skal speile det humanistiske livssynet vårt?

Penger og teori er lusne argumenter når vi snakker om menneskeliv som må fylles med mening. Nok er nok, det er på tide at utdanning i Norge blir for alle, uten forbehold.

Kirsebærtreet og lærerstanden:

Et skoleperspektiv

● **Egil Børre Johnsen**
dr.philos., pensjonert
lektor og forsker

FOTO: PRIVAT

Skepsisen overfor lærere vokser i målrettet indre kraft for hvert statsrådstiltak. Dermed synker lærerdekningen, og rekrutteringen står i stampe. Yrket er etter alt å dømme på vei ut.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

Ved Aars og Voss skoles 25-årsjubileum i 1913 holdt Peter Christiansen Voss en festtale. Den rommer en setning som har gått igjen i program og debatter i århundrer. Som sådan har den nok vært lite mer enn en frase: «Vor skoles styrke har været dens lærerpersonale.»

Når rektorer og skolepolitikere har uttalt slik ros lenge nok, kan det lure noen til å tro at her gir de uttrykk for troen på en usvikelig permanent styrke. Slik er det jo ikke. Det er derfor Voss siteres her. For ved hans skole satte de alt de eide og mer til inn på å sikre seg de beste lærerne.

Jeg får dårlig samvittighet når jeg minnes mine egne lærere. Dem burde da både jeg og de andre vært litt nysgjerrige på. Hva slags fagpersoner var de; hvem og hva var de utenfor skolen? Langt på vei nøyde vi oss dessverre med rykter, men da helst bare med de dårlige. De slo igjennom.

Jeg minnes et og annet ufrivillig besøk på lærerværelset; på veggene hang det mørke bilder av tilårskomne med et umiskjennelig preg av forlesthet. Hvorfor overså jeg fortiden på det stedet hvor jeg høstet gratis lærdom i fem år? Hvorfor gjorde vi det; de andre elevene var nok like uobservante. Jeg tror vi var like blinde som skoleungdom i alle større byer er og har vært, blinde for nær og lokal historie, med hodene bøyd over epokehefter med pensum: Antikkens guder og helter, Tredveårskrigen, Den industrielle revolusjon.

Blinde fordi det bare er sånn. Hos de aller fleste unge er umodenheten noe naturgitt og varer til siste skoledags slutt. Så i 1950–55 nøyde vi oss med ett høyst levende fortidsminnesmerke. Vaktmesteren var ingen ringere enn Henry «Tippen» Johansen, målvakt på Norges bronselag i Berlin-olympiaden i 1936.

● Aars og Voss skole

I andre halvdel av 1800-tallet var Aars og Voss skole i Oslo et kraftsentrum i videregående utdanning i Norge. Dr.philos. Egil Børre Johnsen var elev der midt i forrige hundreår. I et nytt bokmanus kopler han historiene om Aars og Voss og sin egen elevtid for å belyse dagens skolesituasjon. Med forfatterens tillatelse gjengir vi her den aktuelle, polemiske delen av kapitlet «Lærere». For sammenhengens skyld innledes imidlertid kronikken med to klipp fra de historiske delene.

Det utvalget av lærere som ble vårt i gymnasen, forekom oss grått og gammelt. De gikk i frakker for å beskytte seg mot krittet. Hva skulle vi med dem, og de med oss? De bar på lærebøker som kanskje var det eneste de leste. Selvfølgelig tenkte vi ikke utelukkende på denne måten, men vår pliktfølelse var en sterkere drivkraft i det daglige enn forventning eller nysgjerrighet. Man ville gjerne bli artianer og fikk ta med seg det lille som denne heller krøkkete gjengen hadde å by på.

«Ta med seg det lille de hadde å by på!» Ja, slik tenkte jeg, jeg hadde ikke den dannelsen som krevdes for å erkjenne velsignelsen i det våre fremragende lærere drev med. For fremragende, det var de. Hvis vi bare hadde lagt oss litt i selen, kunne vi ha sett det og mobilisert det monnet av ærbødighet som disse menneskene fortjente. Men nei. En av de siste dagene før examen artium hadde vi en uformell avskjedsstund med klassens lærere. Jeg ble utpekt til å si noen ord og tydde sløvt til den banale uskikken med å ytre tøylesløs glede over å avslutte den plagsomme skoletiden. Jeg fattet meg i korthet og fastslo at de tre årene hadde bydd på mye mas og ikke minst «uttallige longører». Jeg husker det siste fordi min sidekamerat etterpå ville vite hva longører var for noe.

Lærerne visste imidlertid hva ordet betydde. De satt oppstilt mellom kateteret og tavlen, mens jeg sto nonchalant støttet til en pult, med hendene i lommen. Uten å overlevere gaver, og uten annen takk enn noen puerile russetidsord. Så prøver jeg å takke her og nå. Men hvor mye er etterpå-takknemlighet egentlig verdt?

Kanskje finnes det en liten unnskyldning. Noen >

«Jeg hadde ikke den dannelsen som krevdes for å erkjenne velsignelsen i det våre fremragende lærere drev med.»

unge, kanskje til og med mange, har opplevd en skoletid hvis betydning de ikke hadde forutsetninger for å fatte der og da, men som ufortjent kan komme dem til gode senere.

Olaf Bull var elev ved Aars og Voss skole. Utenfor klassevinduet hans sto det et kirsebærtre. Lærerne likte å omtale treet som en helligdom; det var alltid det første som blomstret i hovedstaden. Så Bull skrev et dikt:

Kirsebærtræet, snehvidt til examen,
var hørt av himmelen alt, paa kryds og tvers –
og himmelen vet hvad visdoms svar det ga, men
Gud, hvor det vældet av friske, hvite vers!

Dets levende vækst var vor! Den mørke foten
sat vi i drøm og stirret paa, som smaa –
men mindre barn kom til, og vi forlot den,
for jevnt at stige med stammen mot det blaa,
og slutte en deilig dag, der træet slutter,
i blomster og lys og luft, som voksne gutter!

Også jeg kunne beundre den trofaste skjønnheten fra mitt gymnasvindu. Men i 1969 ble treet drept av dem som reiste SAS-hotellet. Presse og lokalpolitikere ble nedrent av klager, og etter noen år bekostet eierne et nytt tre. Det råtnet på rot i 2009. Så gikk det en stund før kommunen plantet nok et tre. Denne kopi nummer to står der, litt blek, i dag – ved siden av en byste av Olaf Bull.

Den siste plantingen skjedde etter at en opprørt Erling Folkvord interpellerte i bystyret. Nå spør jeg: Kan en interpellasjon redde en lærerstand som visstnok strever med å blomstre? Vokterne av kunnskapens tre har også røtter og grener. Går det ikke an å sammenligne lærerstandens skjebne med kirsebærtreet? Kan man ikke finne en linje som samsvarer med historien om kirsebærtreet?

Treet blomstret uforstyrret i nærmere hundre år. Lærernes regime var stabilt like lenge. Det styrket seg i takt med skolens vekst på 1800-tallet og vedvarte til etter andre verdenskrig, i et videregående skoleverk uten andre organisatoriske rystelser enn linjedeling og uten andre skjellsettende hendelser enn latinens fall og realfagenes komme. Da jeg ble lektor ved Arendal gymnas i 1966 og for første gang besøkte byens bokhandel, sto eieren klar: «Kan jeg være så fri å tilby Dem noe av årets

nye litteratur, lektor Johnsen?», sa han og bukket nesten. Jeg var noe.

Så falt treet i 1969, og like etter falt en tradisjonsrik skoleordning. Mens man ventet på et nytt tre i St. Olavs gate, ventet lærerne på den næring, les offentlig anerkjennelse og god lønn, som skulle bære dem gjennom 1970-årenes dyptgripende reformer i grunnskole (ungdomsskolen) og gymnas (videregående skoler med en praktisk profil). De ventet rett nok ikke i skyggen av et dystert hotell, men opplevde en ny type skygge; den administrative. Hele apparatet utenfor skolen ble forvandlet. I stedet for Gymnasrådet, som levde et fornemt, okkult liv i en leiegård i Skovveien på Frogner, kom det nå serier av råd og komiteer og med tiden et direktorat.

Anerkjennelse og lønn uteble. Det var ille å bli skyteskive straks de skjerpede kravene i skoleverket ikke ble innfridd. Verre var risikoen for å pådra seg en kronisk lidelse som heter uselvstendighet. Den har en tendens til å bre seg i takt med veksten i administrative tiltak. Men standen gjennomførte løpet. Man holdt ut.

«Det viste seg da også at
høringer ble over-høringer,
og at planskriver etter
planskriver ble overkjørt.»

Det ville være misvisende å si at lærerstanden har råtnet på rot i tiåret før og etter årtusenskiftet. Men hele dens jordsmonn blir nå utsatt for påkjenninger som truer med at så kan skje, akkurat som det siste kirsebærtreet risikerer å syke hen i hovedstadens dårlige luft. Det skyldes dels hyperaktivitet fra ambisiøse maktpersoner og dels en halvblind medieverden.

La meg begynne med våre sprengkåte statsråder, la meg gå tilbake til 1997:

- 1 Det meningsseekende menneske
- 2 Det skapende menneske
- 3 Det arbeidende menneske
- 4 Det allmenndannede menneske
- 5 Det samarbeidende menneske
- 6 Det miljøbevisste menneske
- 7 Det integrerte menneske

Sitatet er fra Læreplanverket for den 10-årige grunnskolen. Det første kapitlet redegjør for hva slags mennesker skolen bør produsere. Målet er, som vist, sjudelt. Det står 36 sider om dette menneskeidealet i planen. Første side viser et fotografi av Kristus på korset i Ishavskirken i Tromsø. På den siste av sidene rir prinsessen, integrert, av sted på Kvitebjørn kong Valemon. Ja, de vakkert utstyrte boksidene var fengslende som et eventyr: «De unge må integreres både personlig og i samfunnslivet på en moralsk sammenfelt måte.»

Moralsk sammenfelt, sto det. Selvsagt kunne man flere av alle de nye eventyrformuleringene, både de fisefine og de sammenfelte. Det var ikke vanskelig å se at store ord rant som fett flesk nedover sidene. Og likevel, tenkte jeg, likevel ruvet det en velvillig ånd bak all innfløktheten.

Så kom jeg imidlertid til enkeltfagene, som viste seg å bli dolket i ryggen av denne planen.

Det begynte da lærernes førende representanter skrev planutkast som ble blankt avvist av ledelsen. Folk på gulvet evnet ikke å gripe intensjonene. Her kreves én styrende hånd. Jeg husker godt all uroen som oppsto under planarbeidet. Det gjaldt både Reform 94 (videregående) og Reform 97 (grunnskolen). Jeg ble innkalt til et toppmøte om norskfaget i videregående. Alle var der, Finn-Erik Vinje, Karsten Alnæs, lederen av Landslaget for norskundervisning, og jeg. Og statsråden.

Vi ble bekymret da det viste seg at statsrådets ører ikke hadde passasjer som våre fortellinger kunne ankomme via. Gjentatte ganger sa han: «Ja, jeg vet at finnes flere her som har viet sitt liv til norskfaget. Men altså ...»

Slik argumenterer en jetmaskin når den overflyr en hop med trillebærer. Det viste seg da også at høringer ble over-høringer, og at planskriver etter planskriver ble overkjørt. Denne holdningen på departementets tinde, og denne praksis, innledet et nå tjue år gammelt raid mot lærerstandens faglige og pedagogiske status.

Siden 1990 har Norge hatt ni skoleministre. Alle ni har hatt kullsviertro på administrasjon som et universalmiddel. På den måten utgjør deres regimer en kontinuitet. Men de er eneggede også i en annen forstand. Hver for seg har de uttrykt begeistring for lærerne, ja, de har utnevnt dem til

Kronikk

Hvis du emner på en kronikk, er det lurt å presentere ideen for redaktør Knut Hovland kh@utdanningsnytt.no.

Utgangspunktet er at temaet må være interessant og relevant, og språket godt og forståelig, for en bredt sammensatt lesergruppe. Stoff som bygger på forskning, må være popularisert. Det betyr blant annet at forskningsresultatet er det sentrale i teksten, og at det som handler om metode, har en svært beskjeden plass. Lengden kan være mellom 12.500 og 17.000 tegn inklusive mellomrom. Litteraturliste og henvisninger må være inkludert i antallet tegn. Eventuelle illustrasjoner må ikke sendes limt inn i wordfilen, men separat som jpg- eller pdf-filer.

skolens viktigste ledd, akkurat slik Aars og Voss i sin tid gjorde det.

De offisielle stikkordene for vår moderne skolestatsrådstradisjon blir med andre ord to; styring og lærere. Man ser raskt at det kan være vanskelig å forene de to hensynene. Hvor mange tiltak kan høyeste hold igangsette uten å overkjøre lærer-selvstendigheten; nerven i enhver pedagogisk gjerning?

De lengst sittende av våre statsråder har ikke mestret balansegangen. De har klamret seg til tiltakene i stedet for å respektere lærerrollen. Kron-eksemplene finner vi i hver ende av tidslinjen; de heter Gudmund Hernes (1990–1995) og Torbjørn Røe Isaksen (2013–). Den første valgte det dristigste av tiltak, han skrev nye læreplaner. Først kom Reform 94 for videregående, og senere bidro han, som helseminister, i sterk grad til ny læreplan for grunnskolen. Jeg anmeldte et sted den siste som en visjonær roman. Den megalomane teksten druknet jo i sin egen skrytfeldighet.

Jeg burde slått hardere til, for jeg så ikke den gang hvor gjennomsyret planen var av elitistisk akademisk tankegang, akkurat som tvillingplanen for videregående fra 1994. De færreste så vel klart at den planen la grunnlaget for det skolefrafallet som siden har plaget landet. Hernes' etterfølgere ga kjøtt og blod til hans prestasjonsdokumenter. Planer og forordninger, meldinger og innstillinger og titusen skriv – de har ikke vært tiltenkt elever og lærere flest. De stammer fra Store Ledere og er unnnfanget til beste for målrettet styring av teoretiske intelligenser fra halvferdige universitetsmiljøer. Slik er Skole-Norge blitt en verden preget av måleanordninger, rundskriv, statistikk og kontrollmani.

«Hvordan skal man ellers kunne forstå at årslønnen deres utgjør halvparten av en ingeniørs og tredjedelen av en leges?

Torbjørn Røe Isaksen tar ikke slike jafs av skolen som sin forgjenger. Han skriver ikke læreplanromaner, men tygger i stedet på små biter – et utall

biter. Også han er en strålende begavet energibunt; han lanserer tiltak på tiltak. Det må ha vært minst to hver måned siden han tiltrådte. Straks medier i hovedstaden påpeker problemer, rykker statsråden ut. Sammen med landets største byråkratimaskin, Utdanningsdirektoratet, tilbyr denne velmenende unge mannen tiltak mot alt, mot mobbing, karaktersvikt, matteangst, foreldreforsømmelser, overvekt, fagfordelingsubalanse, barnehagespråkmangler, forskjellsbehandling, rektorfadeser, klasseskiller, lesevegring, entreprenørskapsforsømmelse, skrivesperrer, dårlig kosthold og pengenød. Slik kunne man fortsette å ramse opp minst femti enkeltelementer, med andre ord nok til minst ett nytt tiltak per uke.

Her bør det påpekes at Røe Isaksen på ingen måte overser lærerne. Han vier dem to fiks sideblikk. Etablerte lærere som er i arbeid, må ut og lære mer. De som vil inn på lærerskolen, må erobre matematikken. Hverken lærere eller studenter holder med andre ord mål. I fjor lot Aftenposten en tenåring føre an i hylekoret. Avisen utropte henne til vinner av en skrivekonkurranse for ungdom og trykket teksten som kronikk. Der kunne leserne få bekreftet den innsikten som folk flest har med seg fra egen skolegang: Lærerne er så dumme at. Ja visst; hvordan skal man ellers kunne forstå at årslønnen deres utgjør halvparten av en ingeniørs og tredjedelen av en leges?

Lunkenhet til lærerstanden er et både uttalt og uuttalt fenomen i vårt politiske miljø. Styringsgal-skapen til ni statsråder har modnet denne holdningen. Skepsisen overfor lærere ligger ikke lenger bare og ulmer bak en tilsynelatende velvillig nasjonal og kommunal fasade. Med tiden har den fått sprengstoffs styrke. Den eksploderer riktignok ikke, men vokser i målrettet indre kraft for hvert statsrådstilltak. Dermed synker lærerdekingen, og rekrutteringen står i stampe. Yrket i tradisjonell forstand er etter alt å dømme på vei ut.

Jeg har ikke sett en eneste skoledebattant som har påpekt det åpenbare, bortsett fra Kristin Clemet. Som skolestatsråd var hun i sin tid en ivrig målstyringskarakterløfter. Det vil si at hun i likhet med etterfølgerne var herjet av angst for PISA-undersøkelsen negative desimaler og omskapte skolene til kamparenaer. I fjor uttalte hun imidlertid følgende til Aftenposten: «Jeg lurar på om vi går i en liten felle når vi tar for gitt at det er mulig

og skal være et mål å trekke alle gjennom en 13 års skolegang.»

13 år? Hvorfor kunne det ikke være nok med sju? Da ville vi forhåpentligvis ha mange nok lærere om tjue år, lærere som kunne utdannes, etterutdannes, veiledes, kurses, rapport-belegges, oppfølges, struktureres, innføres, sosialiseres, spesialiseres, veies og i det hele tatt tilføres nok impulser til å oppgi sin selvstendighet for godt.

Men der er vi heldigvis ikke enda. For lærerstanden er et kirsebærtre; et tre som kommer igjen og kommer igjen, av egen kraft. La gå at statusen kan synes svekket i offentligheten takket være ensidige mediers jakt på svart-hvitt, mest det første. Man tilbyr leserne én fast daglig spalte med forfall og undergang, og så, én gang i måneden, et oppslag om en superlærer som heter Tjora, den eneste som ikke ligger der med brukket rygg.

Jeg holdt på å gå i den samme mediefellen selv, men ble korrigert av en datter. I Oslo har hun og mannen ett barn på barnetrinnet, ett i ungdomsskolen og ett i videregående.

– Hvordan går det med dem, spurte jeg forleden, – synes de det blir for ille på skolen om dagen?

Svaret kom prompte:

– De har det aldeles utmerket! De eneste gangene de manner seg opp til å si noe negativt, er når du haler og drar i dem for å få stoff til en eller annen elendighetsbeskrivelse.

Touché!

La meg nevne at ingen av de tre elevene er dyds-mønstre, og at de alle sokner til østkantskoler. Så jeg legger meg dette familiære vitnemålet på sinne:

– Kan det faktisk hende, sier jeg høyt, – kan det hende at jeg er i ferd med å begå samme feil som i min egen elevtid – at jeg undervurderer lærerne fordi jeg blendes av markskrikeriet fra departement og media og helt overser den banaleste av sannheter? Den sannhet, nemlig, at lærerrasen er liv laga uansett? Uansett!

Et tre kan visne, og et styringsapparat kan forvitte. Men en lærerstand kan hverken visne eller forvitte, ganske enkelt fordi den består av lærere.

Bli en del av vårt skolelederteam

Vi søker rektor på Jevnaker ungdomsskole. Jevnaker kommune ligger sentralt til på Østlandet, en time fra Oslo. Skolen vil ha 240 elever neste skoleår. Stillingen er ledig fra 01.08.2017.

Se fullstendig utlysningstekst på <http://www.jevnaker.kommune.no>

Søknadsfrist: 15.04.2017

Nærmere opplysninger om stillingen kan fås ved henvendelse til kommunalsjef Berthe C. Bjørnstad, tlf.: 992 75 642, berthe.bjornstad@jevnaker.kommune.no.

NOME KOMMUNE

Kanalkommunen Nome ligger i Midt-Telemark. Kommunen har ca. 6600 innbyggere med ett areal på 434 km². Kommunen har full barnehagedekning, ledige boligtomter, videregående skoler og kort veg til Høgskolen i Sørøst-Norge (Bø, Porsgrunn og Notodden). Nome har 2 tettsteder Ulefoss og Lunde.

Oppvekstetaten

- 100 % fast stilling som rektor ved Nome og Bø voksenopplæring
- 100 % fast stilling som inspektør på Lunde 10-årige skole

Spørsmål om stillingene kan rettes til Oppvekstsjef Tone Amundsen tlf. 414 81 857 eller E-post:

Tone.Amundsen@nome.kommune.no

Fullstendig utlysningstekst og nærmere informasjon på kommunens hjemmeside

www.nome.kommune.no. **Søknadsfrist 30.04.17.**

Engerdal kommune ligger i Hedmark fylke med grenser mot Sverige, Trysil, Rørø, Os, Tolga og Rendalen. Kommunen har ca. 1290 innbyggere og et areal på 2 200 km².

Kommunen kan tilby full barnehagedekning, et godt skoletilbud og et rikt kulturliv. Vi har forholdsvis lave boutgifter og en variert natur med muligheter for et allsidig friluftsliv.

Ved Engerdal barne- og ungdomsskole er det ledig:

Rektor – fast stilling fra 01.08.17.

Det er også ledig ved skolen:

Et antall uspesifiserte stillinger for lærere for skoleåret 2017/2018. Dersom faste hjemler blir frigitt, kan det være mulighet for fast ansettelse.

For fullstendige utlysningstekster og søknad på stillingene vises til www.engerdal.kommune.no

Det vil også bli ledig flere andre stillinger i kommunen og det vises til www.engerdal.kommune.no

Søknadsfrist: 20. april 2017.

Lycée International NORSK · SEKSJON

LEDIG STILLING SOM HISTORIELÆRER – vikariat

Lycée International Saint Germain en Laye ligger i rolige omgivelser, ca. 20 minutters kjøring fra Paris. Skolen er unik i sitt slag, da det er en fransk offentlig skole med 14 internasjonale seksjoner. Den norske seksjonen ble etablert i 1989 og har innværende skoleår 47 elever fra 1. klasse til og med Vg3. De norske elevene har 6-8 seksjonstimer per uke, i fagene norsk og historie/samfunnsgeografi. Den resterende tiden tilbringer de i franske klasser. Den norske seksjonen er godkjent med statstøtte.

Den norske seksjonen ved Lycée International Saint Germain en Laye søker historielærere til våre elever i ungdomsskolen og i videregående for skoleåret 2017-2018.

Arbeidsoppgaver:

- Undervise elever i alderen 13–18 år i historie/samfunnsgeografi i små klasser der pensum i hovedsak er basert på norske læreplaner i historie
- Delta i et fransk norsk faglig-pedagogisk samarbeid i det aktuelle fagområdet
- Ansvar for utarbeiding av oppgaver knyttet til OIB-eksamen (Option Internationale du Baccalauréat) i henhold til fransk og norsk læreplan i faget
- Oppfølging av elever og medvirke i skole-hjem samarbeid
- Legge til rette for et godt læringsmiljø med fokus på læring og trivsel
- Bidra til å videreutvikle seksjonens faglige og pedagogiske miljø

Kvalifikasjoner:

- Godkjent utdanning i historie (60 studiepoeng eller mer)
- Godkjent praktisk-pedagogisk utdanning (PPU)
- Evne til selvstendig arbeid, ta initiativ
- God IKT-kompetanse
- Grunnleggende kunnskaper i fransk
- Undervisningserfaring vil telle positivt, men kreves ikke

Vi tilbyr:

- 100 % stilling, 5 dager i uken
- Utfordrende og spennende oppgaver i et internasjonalt miljø
- Engasjerte og positive medarbeidere
- Gode muligheter for faglig utvikling i samarbeid med dyktige kolleger
- Flink og motiverte elever
- Lønn etter avtale

Søknadsfrist 15. april 2017

Søknad sendes til Section Norvégienne, att seksjonsleder, på adressen; section.nor@gmail.com

For ytterligere informasjon om stillingen, kontakt seksjonsleder Mona Elset på tlf. +33 1 34 51 86 63 / +47 95 77 67 83

Se ledige stillinger i Utdanningssektoren på Lærerjobb.no

På Lærerjobb.no kan du som arbeidssøker enkelt få oversikt over ledige stillinger innen barnehage, grunnskole, videregående skole, universitet, høyskole og øvrige undervisningssteder.

Tips! Meld deg på **"Stillingsvarsling"** og motta e-post når stillinger du er interessert i utlyses.

[Her er et utvalg utlysninger akkurat nå >](#)

Rektor Sauland skule
Hjørtland kommune
Søknadsfrist: [17.04.2017](#)

Lærer
Den norske skolen i Málaga
Søknadsfrist: [17.04.2017](#)

Rektor / Skolefaglig ansvarlig
Værøy kommune
Søknadsfrist: [18.04.2017](#)

Fagsjef barnehage - Opplæring og oppvekst
Hamar kommune
Søknadsfrist: [19.04.2017](#)

Rektor Engerdal barne- og ungdomsskole
Engerdal kommune
Søknadsfrist: [20.04.2017](#)

● Se flere ledige stillinger på [Lærerjobb.no](#)

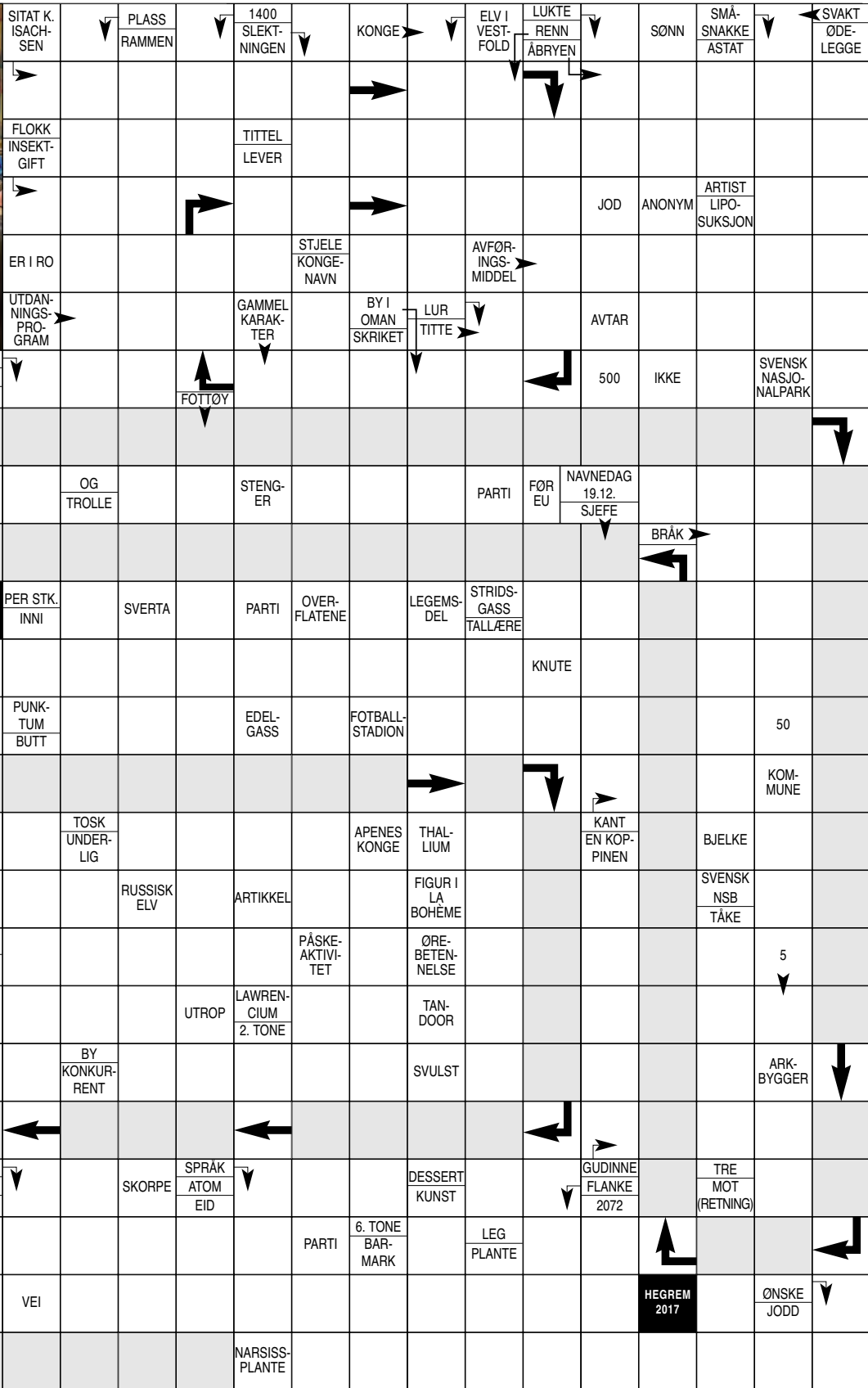
For stillingsutlysning kontakt:
marked@utdanningsnytt.no eller telefon 24 14 23 30

Lærerjobb.no leveres og driftes av bladet Utdanning og nettstedet Utdanningsnytt.no som utgis av Utdanningsforbundet.

Påske-
kr

Løsningen sendes
Utdanning, Postboks 9191
Grønland, 0134 Oslo, innen
24. april (send hele
siden). Merk konvolutten
«Påskekryssord».
To vinnere får boksiekk.

Adresse

Vilde Brunstad Riiser

advokatfullmektig i Raugland Advokatene

FOTO BENEDICTE BELLE

Lov
og
rett

Lydopptak

Kan arbeidsgiver, foreldre eller elever gjøre lydopptak av samtaler med læreren?

Flere av Utdanningsforbundets medlemmer opplever forskjellige situasjoner hvor det blir spørsmål om lovligheten av lydopptak, gjerne på mobiltelefonen. Problemstillingen kan reise seg både i forholdet mellom arbeidsgiver og arbeidstaker, og i forholdet mellom foreldre eller elever og lærer. Mange lurer på om lydopptak av samtaler i ulike sammenhenger er tillatt, om det kreves samtykke fra dem som er involvert i samtalen, og hva disse opptakene eventuelt kan brukes til.

Spørsmålet om enkeltpersoners adgang til å ta opp samtaler med andre reguleres av straffeloven og personopplysningsloven. Det følger av personopplysningsloven paragraf 3a at loven gjelder for blant annet «behandling av personopplysninger som helt eller delvis skjer med elektroniske hjelpemidler». Med personopplysninger menes «opplysninger og vurderinger som kan knyttes til en enkeltperson», jf. paragraf 2 (1). Med «behandling av personopplysninger» menes «enhver bruk av personopplysninger, som for eksempel innsamling, registrering, sammenstilling, lagring og utlevering eller en kombinasjon av slike bruksmåter», jf. paragraf 2 (2). Etter disse definisjonene er lydopptak på mobiltelefon i utgangspunktet omfattet av personopplysningsloven.

Vilkårene for å gjøre lydopptak av samtaler følger da av personopplysningsloven paragraf 8. Hovedregelen er at det må foreligge samtykke fra den som personopplysningene er knyttet til. Samtykke kreves ikke for tilfeller som nevnt i paragraf 8a-f. Dette er for eksempel opptak for å kunne oppfylle en rettslig forpliktelse, ivareta vitale interesser for den som opplysningene gjelder eller utføre oppgaver av allmenn interesse. Forutsetningen er at opptak anses nødvendig ut fra bestemmelsens nevnte formål.

Det følger imidlertid av personopplysningsloven paragraf 3 andre ledd at «personopplysningsloven gjelder ikke behandling

av personopplysninger som den enkelte foretar for rent personlige eller andre private formål.»

Dette unntaket fra personopplysningslovens anvendelsesområde innebærer at formålet med lydopptaket vil være avgjørende for om man må forholde seg til de vilkår og begrensninger som fremgår av personopplysningsloven. Dersom formålet med lydopptaket er rent personlig eller privat, kommer ikke loven til anvendelse, og lydopptak vil da være tillatt etter personopplysningsloven, også uten samtykke.

Hva som menes med rent personlig eller privat, er vanskelig å si generelt, og vurderingen må skje konkret i hvert tilfelle. I forarbeidene til personopplysningsloven vises det til at elektroniske hjelpemidler som for eksempel mobiltelefon og PC ofte brukes til ulike personlige eller familiemessige gjøremål og fritidsaktiviteter. Dette kan for eksempel være å skrive brev eller dagbok, sende og motta korrespondanse, føre adresselister eller lignende. Det vil ikke være å anse som et rent personlig eller privat formål dersom lydopptaket eksempelvis legges ut på nettet og blir tilgjengelig for en ubestemt krets av personer.

Det er viktig å understreke at mange vil oppleve det som svært krenkende at samtaler de tar del i, blir tatt opp, spesielt dersom de ikke gjøres oppmerksom på dette i forkant av samtalen. Det anbefales derfor at man alltid spør de involverte før en samtale tas opp. Hvis man er i tvil om hvorvidt formålet er rent privat eller personlig, bør man be om samtykke før lydopptak gjøres.

Lydopptak kan være straffbart blant annet dersom man ikke selv er til stede og gjør opptak med skjult utstyr, eller hvis man selv ikke deltar i samtalen som tas opp, jf. straffeloven paragraf 205. Dersom man selv deltar i samtalen, er det derimot ikke straffbart eller ulovlig å gjøre lydopptak av denne.

Dersom lydopptak er fremskaffet på lovlig vis, er hovedregelen at dette også kan legges frem som bevis i en eventuell tvist for domstolene.

I forholdet mellom arbeidsgiver og arbeidstaker bør utgangspunktet være at man skriver referater fra møter som har vært avholdt, og at begge parter får anledning til å skrive ned sin opplevelse av møtet eller hva som ble sagt.

«Det anbefales at man alltid spør de involverte før en samtale tas opp.»

Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Steffen Handal | leder

FOTO TOM-EGIL JENSEN

Farfar og lærer

For 75 år siden ble farfaren min arrestert. Bare noen dager før far skulle fylle seks år, kom statspolitiet hjem til deres bolig i Bergen for å hente farfar. Han var ikke der da, men ble senere arrestert og sendt av gårde med tog. Ingen visste hva som ville skje med Karl, eller hvor han ville bli sendt. Ingen visste om han noen gang ville komme hjem igjen.

Dette var et av de mest dramatiske øyeblikkene i min families historie. Men disse dagene for 75 år siden markerer også et av de stolteste øyeblikkene i den norske lærerprofesjonens historie. I tiden før arrestasjonen hadde Quisling forsøkt å få norske lærere til å danse etter nazistenes pipe. Både ved å forsøke å tvinge dem til å forplikte seg til å undervise i tråd med nazismens lære, og ved å tvinge dem til å organisere seg i Lærersambandet. Begge deler viste seg å være mislykket. Lærernes organisasjoner og tillitsvalgte var godt organisert og klarte ved hjelp av sterkt samhold å stå imot.

Lærernes motstand ble møtt med trusler og arrestasjoner. Quisling undervurderte grovt deres motstand mot nazismen og deres vilje til kamp for sin etiske overbevisning. Etter åtte måneder, og adskillige kilo lettere, reiste farfar hjem til sin familie med en enda fastere overbevisning enn han hadde da han ble tatt.

Min farfar og de andre lærerne lot seg ikke presse. Aksjonen mot lærerne blir betegnet som viktig for motstandskampen under krigen. Faktisk trekkes den frem internasjonalt som et eksempel på en vellykket ikke-voldelig aksjon. Min farfar ble innkalt til intervju av nazistene da han returnerte til Bergen. Der ble han bedt om å redegjøre for hva han hadde lært. Svaret kostet ham videre jobb i folkeskolen: «Jeg har ikke lært stort av dette», var hans svar.

Jeg, og resten av min familie, tok turen til Kirkenes mange år senere, for å se stedet der farfar satt i fangenskap. Han fortalte om sult og tvangsarbeid. Selv om jeg var en liten gutt, var det ikke vanskelig å kjenne spenningen som lå i luften og alvoret til farfar når han fortalte. Han var preget, og det preget oss.

Vi skal aldri glemme det disse lærerne gjorde. Dette var en samlet front og en kamp med sterke organisasjoner. Samtidig lå enkeltmenneskers personlige valg til grunn for den samlede motstanden. Den enkelte lærer gjorde etiske vurderinger og valg som kunne få alvorlige personlige konsekvenser. Å stå opp for noe man tror på, kan være lett. Men hvis handlingene kan få som konsekvens at du blir fengslet av en okkuperende makt, er dette ikke noe du gjør med et lett hjerte. Disse lærernes kamp var en kamp som også lærere over hele verden i dag fører. Vi skal ikke glemme noen av dem.

Utdanning er samfunnsbygging. Vi som er lærere, har et ansvar for at utdanningen er fri for indoktrinering, intoleranse og undertrykking. Kritisk tenkning må ha gode vilkår i utdanningen. Vi må aldri glemme at utdanning er et normativt prosjekt, som hele tiden må diskuteres politisk. Lærerprofesjonen må alltid reflektere over sin egen rolle. Vår fremste etiske forpliktelse, uansett om vi er lærere eller ledere, retter seg mot barnets, elevens og studentens beste. Ikke mot systemets beste.

Jeg vil takke de 1000 lærerne som fikk en spesiell rolle i læreraksjonen under andre verdenskrig. Jeg takker også alle borgere som viste solidaritet under og etter lærernes fangenskap. Og jeg takker farfar.

«Disse dagene for 75 år siden markerer et av de stolteste øyeblikkene i den norske lærerprofesjonens historie»

Streik ved Skagerak International School

Det er streik ved skolen i Sandefjord. Skolen nekter lærerne tariffavtale og ofrer skolen og elevene i en kamp for prinsipper. Støtt lærerne i kampen for tariffavtale!

Utdanningsforbundets medlemmer ved skolen har i lang tid opplevd at de har uklare og uforutsigbare arbeidsvilkår. Derfor krevde de tariffavtale, slik de fleste andre lærere ved private og offentlige skoler har. Det fikk de ikke, derfor streiker de.

– En tariffavtale ville tatt bort usikkerheten lærerne ved skolen har. Da ville arbeidsvilkårene vært avklart. Det er de ikke uten en tariffavtale, sier Anne Yun Rygh i Utdanningsforbundet Vestfold.

Ofrer skolen og elevene for prinsipper

Skolen er medlem av arbeidsgiverorganisasjonen Abelia og ønsker at Utdanningsforbundet skal forhandle med Abelia om en tariffavtale. Utdanningsforbundet og NHO/Abelia har hatt samtaler om en landsdekkende tariffavtale som skal gjelde for private skoler, men det har ikke resultert i enighet.

Derfor må en tariffavtale inngås mellom Utdanningsforbundet og skolen direkte. Skolen er ikke uenig i de lønns- og arbeidsvilkår som Utdanningsforbundet krever, men nekter av prinsipielle grunner å nedfelle disse vilkårene i en tariffavtale.

– Det virker som skolen ofrer seg selv, elevene og lærerne for prinsipper. Det er ingenting som hindrer skolen fra å inngå en tariffavtale direkte med Utdanningsforbundet, slik flere andre private skoler har gjort. Da må det handle om prinsipper, sier Anne Yun Rygh videre.

En streik medfører konsekvenser.

– Vi ønsker ikke å streike, men hadde ikke noe

Fra 23. mars har lærerne ved Skagerak streiket. FOTO: STIG BRUSEGARD

valg siden skolen ikke vil gi lærerne trygge og forutsigbare rammer gjennom en tariffavtale. Vi er skuffet, men klare til å streike, sier hun.

Partene møttes til mekling hos Riksmeklingsmannen 22. mars, men dette førte ikke fram til noen enighet. Siden torsdag 23. mars har derfor 36 medlemmer av Utdanningsforbundet ved skolen vært i streik. De streikende har full støtte fra hele Utdanningsforbundet i sitt krav om tariffavtale.

Vi oppfordrer til å sende støtteerklæringer til de streikende lærerne på post@sandefjord.utdanningsforbundet.no

Du kan følge streiken på nettsiden til Utdanningsforbundet Vestfold og Utdanningsforbundet Vestfolds side på Facebook.

● Skagerak International School

Skagerak International School er en privat internasjonal skole i Sandefjord som gir undervisning til elever i grunnskolen og på videregående. Skolen har rundt 350 elever. Utdanningsforbundet har 38 av litt over 50 lærere som medlemmer ved skolen.

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

Hvordan bør en ny barneh

Hvilke rammer og prinsipper bør ligge til grunn ved innføringen av en ny barnehagelærernorm? Utdanningsforbundet er godt i gang med å jobbe med dette.

Regjeringen og samarbeidspartiene har nylig vedtatt å styrke barnehagelærernormen slik at andelen lærere blant de ansatte kommer opp i 44 prosent. Dette forslaget skal – i likhet med den nye bemanningsnormen i barnehagen – sendes på høring nå i vår.

50 prosent er målet

Utdanningsforbundets mål har i lang tid vært en norm som sier at minst 50 prosent av grunnbemanningen – utenom styrer og ansatte tilknyttet enkeltbarn – må ha utdanning som barnehagelærer. Tendensen er at stadig flere stortingspolitikere deler vårt mål.

– Dette er et viktig skritt på veien mot 50 prosent. En ny og styrket barnehagelærernorm vil bidra til at flere barnehagebarn møter en kvalifisert lærer, sier Utdanningsforbundets leder Steffen Handal.

– Faktisk har ikke andelen barnehagelærere vært særlig endret de siste femti årene. At det nå ser ut til å være vilje til å gi barnehagene et reall

lærerloft, er et tegn på at politikerne ser viktigheten av å gi barna et godt barnehage tilbud, fortsetter han.

Et gode som må utnyttes best mulig

Handal mener det er nødvendig å erkjenne at en ny barnehagelærernorm betyr at vi må tenke nytt om hvordan barnehagelærernes tid og arbeid skal organiseres:

– Nå har vi en unik sjanse til både å bruke våre erfaringer og tenke nytt. Vi vet at det finnes mange sentrale spørsmål knyttet til følgene av en ny barnehagelærernorm. Det er derfor viktig at vi sammen diskuterer hva som kan være de beste løsningene.

Organisering og arbeidsfordeling

I Utdanningsforbundets arbeid med konsekvensene ved ny barnehagelærernorm, er det flere forhold som bør diskuteres. Viktige problemstillinger er hva som må sikres gjennom sentrale lover og avtaler når det gjelder organisering, arbeidsfordeling og rol-

ler, arbeidstid og lønn, og hva som er forhold som bør løses lokalt.

– Hvordan oppgavene og ansvaret kan fordeles mellom barnehagelærerne, er også spørsmål vi må stille. Det viktigste er at vi skal finne fram til gode rammer og prinsipper slik at ny barnehagelærernorm styrker profesjonsfellesskapet til beste for barna, sier Handal.

Medlemmenes meninger

I de kommende månedene vil saken

bli drøftet på medlemsmøter rundt om i landet.

– Vi ser fremt til å høre medlemmenes meninger om denne saken. Spesielt ønsker vi å få høre om de erfaringene styrere og barnehagelærere har gjort seg i barnehager som allerede har ansatt flere barnehagelærere, sier Handal og kommer med en oppfordring:

– Vi håper derfor medlemmene griper muligheten til å delta på de arrangementene som blir satt opp.

● Ny barnehagelærernorm

● Regjeringen har varslet at de vil sende på høring et forslag som tilsier at barnehagene må ha en barnehagelærernorm som tilsvarer 44 prosent av de ansatte.

● Utdanningsforbundets mål er en ny lovfestet barnehagelærernorm (utenom styrer), i tråd med Øie-utvalgets innstilling fra 2012 som tilsier en barnehagelærer kan ha ansvaret for inntil seks barn under tre år, og inntil tolv barn over tre år.

● Utdanningsforbundet mener at et premiss for en ny barnehagelærernorm, er lovfesting av en bemanningsnorm som tilsier at det må være minst en ansatt per tre barn under tre år, og en ansatt per 6 barn over tre år.

Kurs i Utdanningsforbundet

FOTO OLE WALTER JACOBSEN.

Lek og vennskap mellom gutter og jenter

20. april inviterer vi til kurs i Lærernes hus for ansatte i barnehagen. På dette kurset får du muligheten til å reflektere over dine egne og samfunnets forventninger og fordommer til kjønn. Hva betyr kjønn og likestilling? Hvordan styrke lek og vennskap mellom jenter og gutter? Hvordan påvirker kommersialiseringen gutter og jenters lek? Kursholdere er Pia Friis og Nina Johannesen.

Gamification og spillpedagogikk som motivasjon

26. april arrangerer vi kurs i Lærernes hus om spillpedagogikk. Mange elever sliter med lav motivasjon, hva kan man gjøre med det? På dette kurset viser vi hvordan bruk av gamification og spillpedagogikk kan motivere elever til ekstra innsats. Det blir en blanding av presentasjoner og workshop. Målgruppe er lærere på yrkesfag, men også lærere i ungdomsskolen kan delta på kurset. Kursholdere: Jason Ready, Karl Arne Dalsaune og Madeleine Lorås.

agelærerernorm innrettes?

Profesjonsfellesskapet må styrkes til det beste for barna. Hvordan bør det gjøres i praksis? FOTO TOM-EGIL JENSEN

Medvirkning til barns spontane lek

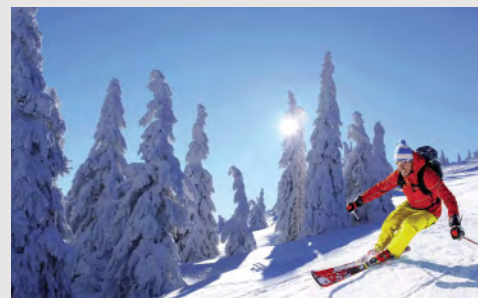
27. april ønsker vi velkommen til kurs i Lærerenhus der temaet er lek. På kurset rettes oppmerksomheten mot ulike oppfatninger av lek, barns spontane lek, lekende samspill og barns rett til lek og fri tid. Hvordan kan personalet virke med og fremme den spontane leken i barnehagen - hvordan personalet kan vise lekomsorg i samspill med barn ved å beskytte, bekrefte og berike leken? Kursholder er Kristin Danielsen Wolf.

Les mer på www.udf.no/kurs

Har du husket reiseforsikring til påskeferien?

Om du reiser på hytta, storbyferie eller på jungelsafari, så trenger du en god reiseforsikring. Med vår reiseforsikring vil du være dekket i 90 dager per tur. Forsikringen gir dekning for bl.a. reisesyke, sykehusopphold, avbestilling og tapt reisegods. Skal du leie bil i ferien, dekker vi egenandelen ved skade på/eller tyveri av leiebil til eget bruk med inntil 8000 kr. Vi tilbyr reiseforsikring for én person til kr 756 og reiseforsikring for familie til kr 1296.

Reis trygt med Utdanningsforbundets reiseforsikring, og bestill på udf.no/reiseforsikring.

Husk reiseforsikring, uansett hvor du drar i påska!

FOTO ADOBE STOCK

Spesialreise til Utdannings lesere

Tradisjonell vietnamesiske junke, Halongbukta

Transport i storbyen

NYHET!

Vietnam fra nord til sør med Utdanning

Vietnams høydepunkter fra Hanoi i nord over keisertidens Hué og Hoi An til det frodiggrønne Mekongdeltaet i sør.

En rundreise spekket med eventyr og opplevelser! Cruise gjennom den ubeskrivelig vakre Halongbukten mellom eiendommelige kalksteinsklipper i en tradisjonell vietnamesisk junke. La deg fortrylle av hovedstaden Hanois flotte pagoder, templer og fredfylte oaser. Bli med på sykkeltur gjennom Vietnams frodiggrønne natur. Spaser mellom historiske Hoi An sine vakre bygninger. Seil på parfymefloden gjennom keiserbyen Hué, og sus gjennom den gamle, sjarmerende bydelen i sykkelrikshaw. La deg bergta av det moderne Vietnam i Ho Chi Minh City. Besøk de fascinerende Cu Chi-tunnelene. Smak på det praktfulle vietnamesiske kjøkkenet. Seil på Mekongflodens kanaler til idylliske landsbyer.

La Vietnam ta deg med storm!

Avreise fra Oslo 22/10 2017 kun **18 998,-**
Tillegg for enkeltrom kr 2 998,-

DAGSPROGRAM

1 Avreise fra Oslo **2** Ankomst til Hanoi. Sykkelrikshaw i den gamle bydelen, Hoan Kiem-sjøen og velkomstmiddag
3 Byrundtur med Ho Chi Minhs mausoleum, En-søylepagoden, Litteraturtempelet og vanddukketeater **4** Hanoi–Halongbukten. Ombordstigning på en tradisjonell vietnamesisk junke **5** Halongbukten–Hanoi. Fly til Da Nang og videre med buss til Hoi An **6** Hoi An. Byvandring med Den japanske bro, skole-besøk og tid på egen hånd **7** Hoi An. Sykkeltur på landsbygda og båttur i solnedgangen **8** Hoi An–Hué. Hai Van-passet, cruise på Parfymefloden, Thien Mu-pagoden **9** Hué. Sykkelrikshaw i den gamle bydelen. Fly til Ho Chi Minh City, byrundtur **10** Ho Chi Minh City. Cu Chi-tunnelene og byrundtur **11** Ho Chi Minh City–Can Tho. Utflukt på Mekongdeltaet **12** Can Tho–Ho Chi Minh City. Båttur til det flytende markedet i Cai Rang **13** Spasertur i parken, markedsbesøk og hjemreise **14** Hjemkomst

Prisen inkluderer: Norsk/svensk reiseleder, fly Oslo–Hanoi og Ho Chi Minh City–Oslo, 2 innenriksflyvninger, utflukter og entreer ifølge program, innkvartering i delt dobbeltrom, frokost daglig, lunsj dag 3–8 og 10–12, middag dag 2–4, 9 og 12, skatter og avgifter.

Les mer på www.albatros.no/ut | Ring 21 98 45 45
info@albatros-travel.no. Vennligst opplys reisekode LR-UTD
Åpent man–fre 08:30–17:00

Albatros
Reis med hjerte, hjerne & holdning